SVMMA·THEOL·S·THOM

IHS

11

AVG. HVNNAEI

DE SACRAMENTIS ECCLESIAE CHRISTI AXIOMATA.

QVIBVS B. THOMÆ AQVINATIS DOCTRINA de iiſdem Sacramentis in tertia Summę Theologiæ parte, eiuſque Supplemento tradita, à diſputationum prolixitate ad ſummam breuitatem memoriæ gratiſſimam reuocatur.

ADIVNCTIS SCHEMATIBVS, QVÆ METHODUM, quam B. Thomas ibidem in Sacramentorum materia explicanda ſequitur, breuiter ac dilucidè ob oculos ponunt.

Opus poſt diligentem recognitionem, atque caſtigationem, nunc quarto in lucem prodiens, & omnibus tam Catechiſmi, quàm ſacrę Theologiæ ſtudioſis vtiliſſimum.

ROMÆ, In Ædibus Populi Romani, 1586.

REVERENDO IN CHRISTO PATRI DOM.

Ioanni Lindano Gertrudani Cœnobij apud Louanienses Abbati præstantissimo, & viro, cum generis nobilitate, tum uirtutis & eruditionis laude clarissimo.

Augustinus Hunnæus S. P. D.

CVM ante annos decem in uestro Gertrudano cœnobio, amplissime Præsul, quartum Sententiarũ librum, in quo de sacramentis agitur, prælegerem; idemq; argumentũ ex Summæ B. Thomæ Aquinatis tertia parte disputarẽ; inter alias commonitiones, frequenter meos discipulos ad locos communes Theologicos sibi comparandos (in quibus tanquam in commodis quibusdam & bene digestis scriniolis, quicquid apud vllum scriptorem memorabile & scitu dignum reperirent, ita disponere atque recondere poßent, vt quocunque in posterum tempore eius utendi sese offerret occasio, paratum haberent) cohortari solebam: Illud adijciens; si uniuersam Summæ Theologicæ B. Thomæ Aquinatis doctrinam (quæ ipsa tota per locos communes est digesta) summatim & quàm paucissimis fieri poßet axiomatibus (omnibus ex vtraque disputationis parte argumentis subtractis) comprehenderent, itàque comprehensam omni cura atque diligentia memoriæ mandare niterentur, vtilissimam eos nauaturos operã, vberrimumq; sui laboris inde fructũ percepturos esse.

Ipse quoque, vt non modo verbis, sed etiam opere & exemplo, istius generis studij Theologici vtilitatem illis commendarem; cœpi ea, quæ B. Thomas in sua Summa de Sacramentis, doctissime quidem, sed admodum prolixe, disputat ad eum, quem iam dixi modum, contrahere: quem quidem conatum, licet frequenter grauissimis meæ professionis Theologicæ occupationibus interruptum & intermissum, Deo tamen vires suppeditante, tandem ad optatum perduxi finem: & ita perduxi, vt plerique amici nostri, iidemq; viri doctissimi, quod præstiteram sibi magnopere placere, & si in lucem ederetur, fore vt hoc adminiculo, Theologiæ studiosis adolescentibus, & laboris plurimum leuaretur, & vtilitatis non parum, tum propter rei commoditatem, tum etiam propter industriæ imitationem compararetur, asserent.

Quorum iudicium, tum quod per se maximi apud me esset momenti, tum etiam quòd idem ipsa experientia antea compertum haberem, non potui non probare atque sequi. Vehementer enim animum meum commouebat, quòd plerosq; ex meis discipulis magnos breui tẽpore in studio Theologico, hac, vt mihi persuadebam, studendi ratione progressus fecisse animaduerterem, qui postea ad Baccalaureatus gradum conscendẽtes, luculentum suæ eruditionis documentum publice dederunt: inter quos non postremus erat dominus Adrianus Beaufortius tunc adolescens maximæ spei, nunc autem vir & pietate singulari & disciplinę monasticę, tum in sua uita instituenda cultor diligẽtissimus, tum in aliorum formandis moribus grauissimus (vt ex laudabili eius Prioratu, quo septimum iam fungitur annum, omnibus est notum) atque optimus præceptor.

Itaque maiorem publicæ vtilitatis, quàm nostri nominis, rationem habendam esse existimantes, passi sumus hanc, licet rudem adhuc, & parum pro argumenti dignitate, & nostri sæculi excellẽti eruditione, expolitã (neq; enim nobis per

conti-

continuas & grauissimas quotidianæ professionis Theologicæ occupationes necessarium ad eam expoliendam tempus adhibere vacauit) lucubratiunculam in lucem ad communem studij Theologici vtilitatem ac facilitatem promouendam, exire.

Cum autem longo iam vsu, plurimisq; doctorum hominum exemplis receptum videremus, vt eiusmodi teneri adhuc literarij fœtus, quo publicæ lucis radios facilius ferre, & aduersus obtrectatorum iniurias tutiores esse possint eximij alicuius, & auctoritatis dignitatisq; spectatæ viri patrocinio, atque tutelæ commendentur, eiq; dedicentur, tam vsitatam, & tanto doctissimorum hominum vsu receptam celebratamq; consuetudinem, nequaquam negligendam duximus.

Itaque cum multum diuq; apud nos cogitantes, istorum tertiæ partis Summę B. Thomæ axiomatum nunc primum prodeuntium in lucem patronum atque protectorem, cui & grata essent, & cuius auctoritate, nominisq; splendore candidis lectoribus commendatiora, & ab inuidorum, maledicorumq; obtrectationibus, tutiora redderentur quæreremus; tametsi non pauci tales nobis occurrerent, qui tibi tamen, reuerende Præsul, hac in parte præferendus videretur, occurrebat nemo.

Mouebat enim me non parum, quòd ex vniuerso Gertrudanorum conuentu, in quo complures pietate, doctrina, & gubernandi dexteritate præstãtes viros esse omnibus palam est, te propter summa tua in Gertrudanum cœnobium merita, maximamq; tui Prioratus, quo idem cœnobium per decẽ totos annos recte, sapienterq; administrasti, laudem, cæteris postpositis, Abbatem electum & confirmatum; Regia maiestate electionem comprobante viderem.

Quocirca & meum & bonorum omnium commune gaudium (quod licet multi apud vos eodẽ honore digni fuerint, tibi tamen ut dignissimo & maxime omnium idoneo hic ha-

nor sit delatus) mea voce testandum, omnibusq́; quibus hunc honorem & gratum & felicem accidiße arbitrabar, arrepta istius libelli sub tuo nomine diuulgandi occasione, gratulandum putaui.

Vestro igitur in primis Gertrudano cœnobio gratulor, quòd D. Philippo Hosdenio piæ memoriæ Abbate laudatissimo (cuius laudes ab omnibus omnium ordinum hominibus certatim celebrantur, & celebratu dignissimæ sunt) orbatum, nunc ad suum dolorem leniendum, talem Abbatem, qui D. Philippi Hosdenij virtutem atque laudem vel superaturus, vel certe æquaturus speretur, sit nactum.

Toti quoque nostræ Gertrudanæ parœciæ gratulor, quòd eum nacta sit superiorem pastorem, qui Heluordiensium pastoratu per sex annos recte laudabiliterq́; administrando, maxima dedit suæ in parœcia gubernanda dexteritatis, atq; prudentiæ documenta.

Pauperibus quoque & calamitosis omnibus est cur gratulari debeam: horum enim te benignum parentem atque patronum fore, in eorumq́; ærumnis & calamitatibus consolandis, atque subleuandis domini Philippi Hosdenij antecessoris tui (quia hac ex re & apud Deum, & apud homines summam consecutus est laudem) vestigia secuturum esse, me alijsq́; parœciæ optimatibus quum tibi hunc gratularemur honorem, & vt fœlix faustusq́; parœciæ, totiq́; Christianæ reipublicæ eßet precaremur, præsentibus & audientibus spopondisti.

Huc accedebat, quòd hoc opusculum in vestro cœnobio primum, dum idem argumentum apud vos disputarem, esset meditatum; & quòd vestri cœnobij religiosis adolescentibus, pastoratu aliquando functuris, utilissimum fore uideretur.

Cupiebam denique nostræ amicitiæ iam inde à tua pueritia, dum ante annos triginta prima Grammatices rudimenta in florentissimo apud Louaniẽses Castrensi gymnasio me

præce-

præceptore vnà cum domino Carolo fratre tuo, nunc Parcen si Abbate præstantissimo disceres, inchoatæ, & ab eo tempore semper continuatæ, manifestum sempiternumq; extare monumentum.

Has ergo aliasq; ob causas plurimas, quas studio breuitatis prætereo, istam tibi dicatam, ornatissime præsul, lucubratiunculam (perexiguam quidem, si in ea, quod nostrum est, tantummodo spectetur; amplissimam vero & longe maximam, si doctrinæ in ea inclusæ, quam à B. Thoma sumus mutuati, pretiosissimus incomparabilisq; thesaurus consideretur) & certe ab animo, tum vestræ, tum vniuersi vestri cœnobij dignitatis, laudis atque vtilitatis studiosissimo profectam, pro tui pectoris mihi à tot annis probe perspecti candore, ac consueta, & ab omnibus prædicata humanitate, æqui, boniq; consulere; meq; inter sincerissimos eius honoris, qui tibi paucis ab hinc diebus, diuina prouidentia ita disponente, tuisq; meritis suffragantibus obtigit, fautores habere digneris.

Deus Opt. Max. sua gratia in te largiter effundenda faxit, ut maximæ, præclarissimæq; omnium bonorum de te expectationi, tum sapiente Gertrudani cœnobij moderatione, tum religiosa & sancta institutione uitæ, vniuersiq; tui muneris laudabili functione cumulate satisfacias. Vale. Dat. Louanij anno Domini M. D. LXIX. Kalendis Octobribus.

AVGVSTINI HVNNAEI DE SACRAMENTIS AXIOMATA

VNIVERSAM BEATI THOMAE Aquinatis in tertia ſuæ Summæ parte, de ſeptem Eccleſiæ Sacramentis doctrinam, in nonaginta nouem locos communes diſtributam, breuiter & dilucidè complectentia.

Adiectis in uerſiculorum interuallis, & ad marginem numeris ſibi mutuo reſpondentibus, qui quoto cuiuſque quæſtionis articulo, idem apud Thomam dicatur, oſtendunt.

DE SACRAMENTIS IN GENERE.

Ex tertię partis quęſt o 60. quę in octo partes diſtributa, hoc primo axiomate tota breuiter continetur.

De Sacramẽtis in genere hęc apud Thomã, & in ſequentibus axiomatibus explicãtur.

- Sacramẽti in genere natura & propria ratio. quęſt. 60.
- Sacramentorum
  - Neceſſitas. 61.
  - Effectus
    - Primarius, qui eſt gratia in omnibus ſacramentis. 62.
    - Secundarius, qui eſt character in tribus tantũ ſacramentis. 63.
  - Cauſſa ſeu auctor & miniſter. 64.
  - Numerus. 65.

AXIOMA 1.

Sacramenti in genere natura & propria ratio.

Sacramentum eſt rei 2 ſacrę, quę homini ſanctitatẽ affert. 4 ſenſui 2
expoſitũ 1 ſignũ, 3 quod & Chriſti memoriam renouat, & futurę beati 4
tudinis gloriam pręnuntiat. 5 Atqui ut in ſingulis ſacramentis, certæ & 1
definitæ res ſignificantes, materiæ loco ſunt adhibendæ, 6 7 ita certa de- 3
finitaque uerba, quæ formæ locum teneant, iſtis rebus accedere debent, 5
8 neque illis quicquam addere, aut ſubtrahere licet, per quod legitimæ 6
formæ ſenſus euertatur. 7

AXIO 8

AXIOMA II.

2 Durante quidem innocentiæ ſtatu, nullis uel ad ſanãdam, uel ad per-
ficiendam ſuam naturam egebat homo Sacramẽtis. At poſt illum opta-
bilem ſtatum culpa primi parentis amiſſum, ſacramenta hominibus ne-
3 ceſſaria eſſe cœperunt; 3 ijs quidem qui Chriſti aduentum anteceſſe-
4 runt, ad ſuam de Chriſto naſcituro & paſſuro fidem profitendam: 4 ijs
uero qui poſtea fuerunt uel erunt, ad ſuam de Chriſto iam nato & paſ-
1 ſo fidem teſtificandam, & 1 utriuſque ad æternam animi ſalutem con
ſequendam.

Summa q. 61. quadrifariã apud B. Thomã diſtributa.
Sacramentorũ neceſſitas

AXIOMA III.

1 1 Nouæ legis Sacramenta, non quidem ut cauſſæ principales, ſed ut
4 inſtrumenta diuinæ miſericordiæ, 4 ui ſua ex Chriſti 5 paſſione acce-
5 pta, gratiam talem conferunt, 2 per quã ultra dona, & uirtutes, quod-
2 dam diuinum auxilium, ad facilius Sacramenti finem conſequendum
3 accedit: Vnde perſpicuum eſt 3 gratiam in ſacramento, ut rem in ſuo
6 ſigno, & ut effectum in inſtrumento, contineri. 6 Cæterum ueteris legis
Sacramenta ſalutaris quidem fidei in Chriſtum ſymbola quædam erãt,
at gratiæ conferendæ nullam uim nullamque efficacitatem penitus ha-
bebant.

Summa q. 62. in ſex par. diſtributa.
Sacramẽtorum effect⁹ pricipalis, q. eſt gratia.

AXIOMA IIII.

1 1 Per 6 nouæ legis tria Sacramenta, Baptiſmum, Confirmationem,
6 & Ordinem, ſuſcipientium animis ſpiritalis quidam character imprimi-
2 tur, 2 qui nihil aliud eſt, niſi facultas quædam 3 ſpiritalis a Deo pro-
3 fecta, & ad diuinum cultum rite peragendum, animæ parti intelligenti,
4 ut 4 ſuo ſubiecto impreſſa, quæ 5 nullo unquam tẽpore deleri aut ob-
5 literari poteſt.

Sum. q. 63. in ſex par. ut ſuperior diuiſa.
Sacramẽtorũ quorundã effectus ſecũdari⁹, q. ẽ character.

AXIOMA V.

2 2 Quemadmodum Sacramẽtorũ auctor & inſtitutor eſt ſolus Deus, 1
1 ita quoque interni eorum effectus primaria & principalis eſt cauſa, ho-
3 mo uero tantummodo miniſter. 3 Itaque Chriſtus ut Deus quidẽ ſua
auctoritate internum Sacramenti effectum, ut homo autem meritis ope
ratur, miniſterijque (principalis tamen & longe excellentiſſimi) poteſta
4 tem habet. 4 Hinc tametſi Chriſtus poteſtatem, quam in Sacramentis,
ut homo obtinebat, cum alio homine communicare potuerit, auctorita-
tem tamen quam in ijſdem, ut Deus habebat, nemini mortaliũ non ma
gis quàm ſuam ipſius diuinitatem impertiri potuit. De Sacramentorum
6 autem miniſtris ita ſentit atque docet Catholica Chriſti Eccleſia, 6 im
5 probos peccare quidem miniſtrando Sacramenta, 5 ipſa uero Sacramẽ
7 ta miniſtrorum peruerſitate, neque pollui, neque impediri: 7 licet an-
gelis à Deo cõcedi potuerit, nõ tamen conceſſam eſſe ſed hoĩbus dũtaxat
9 Sacramentorum diſpenſationem: in Sacramentorum miniſtris 9 non
8 fidem, ſed 8 rectam intentionem eſſe neceſſariam, 10 non tamen quã
10 libet, ſed eam duntaxat quæ directe reſpicit ipſum Sacramentum.

Sum. q. 64. quę in decẽ queſt. a B. Thoma diſtributa ẽ.
Sacramẽtorũ cauſa ſeu auctor & miniſter.

AXIOMA VI.

Sum. q. 65. quadrifa. diſtributa.

1 1 Septem ſunt Eccleſiæ Sacramenta, 2 hunc inter ſe ordinem haben-
tia,

Sacramēto. rū numer⁹. tia,ut baptismum primum locum tenentem Confirmatio, Confirma- 2
tionem Eucharistia, Eucharistiam Pœnitentia, Pœnitentiam Extrema
unctio; Extremam unctionem Ordo. Ordinem uero Matrimonium se-
quatur. 4 Quæ quidem Sacramenta licet ad hominis salutem promo- 4
uendam, omnia plurimum habeant momenti;tria tamen dumtaxat ad
eam sunt necessaria, nimirum Baptismus omnibus, Ordo Ecclesiæ,
& Pœnitentia ijs qui post susceptum baptismum aliquo scelere sese pol
luerunt. 3 Cæterum quanquam ordine quodam naturali tertius inter 3
Sacramenta locus Eucharistiæ tributus sit, dignitate tamen & maiestate
reliquis omnibus longe antecellit.

DE BAPTISMO.

Ad cuius explicationem
- Prius de ipso Baptismo ista quatuor tractantur,
  - de natura & propria ratione Baptismi 66.
  - quis sit idoneus Baptismi minister. 67.
  - de suscipientibus baptismum. 68.
  - de effectu baptismi. 69.
- Deinde de ijs quæ præparationem ad baptismum continent, dicitur; uidelicet
  - de Circuncisione. 70
  - de catechismo & exorcismo. 71.

AXIOMA VII.

Sum. q.66. in 12. par. distribu.

1 Ablutio quę fit per aquam accedentibus uerbis præscriptis, pro- 1
prie est Baptismus, 9 ex eorum numero Sacramentorum, quæ itera- 9
tionem non patiuntur, 2 & in Christi baptismo, quantum ad suam uim 2
& Sacramenti nomen attinet; quantum uero pertinet ad necessarium
eius usum, post Christi mortem & resurrectionem institutus. 3 Cu- 3
ius materia est aqua, 4 etiam mutationem aut mixtionem passa, mo 4
do aquæ nomen & speciem retineat; 5 forma uero ista: Ego te bapti 5
zo in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. 6 Quapropter non es 6
set baptismus, qui sine peculiari Dei concessu in nomine Christi con-
ferretur. Cæterum de mersione istud tenendum,quamuis 8 nec trina, 8
nec 7 unica mersio ad baptismum sit necessaria, imo affusio uel asper 7
sio aquæ ad baptismi ueritatem sufficiat; trinam tamen mersionem,nisi
aut scandali,aut hæreticorū moris uitandi causa,sine graui peccato omit
ti non posse. Est enim conueniens iste ritus, 10 quemadmodum & cæte 10
ri,quibus in hoc sacramento uti consueuit Ecclesia. 11 At de tribus ba 11
ptismorū generibus,quæ sunt aquæ,sanguinis & flaminis baptismus, ita
sentit ecclesia;ut primo effectum baptismi cum nomine sacramenti, cæ-
teris uero duobus effectum tantummodo, 12 eumque sanguinis baptis 12
mo excellentissimum perfectissimumque tribuat.

Baptismi natura & propria ratio.

AXIOMA VIII.

2 2 Tametsi proprius & ordinarius baptismi minister, 1 non diaco- *Sum. q. 67.*
1 nus, sed sacerdos sit, in sacerdotis tamen absentia non modo diacono *in octo qō.*
3 & clerico cuiuis, sed etiam 3 laico & 4 mulieri, & quod amplius est, *distributę.*
4 non 5 baptizato, necessitate urgente baptizandi potestas conceditur:
5 peccarent nihilominus singuli istorum, si aut extra necessitatem, aut a-
lioqui ad dignitatem sacerdotalem propius accedente, præsente, bapti-
6 zandi partes temere inuaderent. 6 Duo quoque simul, modo usitatã Baptismi
in ecclesia formam uterque seruet, unum eundemque hominem bapti- minister.
zare possunt. Si uero suis personis formam accommodantes, pro, Ego
te baptizo, dixerint: Nos te baptizamus. uerisimile est uanum & irritũ
7 illorum conatum fore. De susceptoribus uero istud tenendum, 7 susce
ptorem aliquem uelut Pędagogum eius qui baptizatur adhiberi oporte
re, non propter Sacramenti necessitatem, sed propter salutis baptizandi
8 curam maiorem: 8 ad munus enim susceptoris pertinet, si baptizati
parentes suo non fungantur officio, eniti ut baptizatus Catholica sanaq;
fide, & sanctis Christianisque moribus imbuatur.

AXIOMA IX.

1 1 Omnibus in uniuersum baptismus, uel qui reipsa, uel saltem qui *Sum. q. 68.*
2 2 proposito suscipitur, est ad salutem necessarius, & in 9 paruulis nun *in 12. qō.*
9 quam in 3 adultis uero fere semper est differendus, 5 habetque ex *diuisę.*
3 passione & morte Christi uim tantam ad eradendas peccatorum, quę in-
5 uenit, maculas, ut nulli baptizato satisfactionis nomine quicquam sit
4 præscribendum. 4 Peccatores tamen quos delictorum suorum pœni- Baptismum
tet nõ quos uesana libido peccandi adhuc tenet, sunt ad hoc Sacramentũ suscipientes
6 recipiendi. Licet enim hic 6 externa peccatorum confessio non requi-
ratur: interna tamen quæ Deo fit, & peruersæ uitæ prioris abomina-
7 tio ad huius Sacramenti fructum percipiendum, 7 intentio uero ba
ptismi accipiendi adultis etiam ad characterem suscipiendum est neces
8 saria: 8 potest nihilominus sine recta fide quispiam baptismi characte-
rem suscipere, non autem gratiam aut fructum eius percipere. Et li-
cet sine mora paruulis (ut ante diximus) hoc Sacramentum impertiend
10 dum sit, 10 non sunt tamen baptizandi aut Iudæorum aut aliorum
12 infidelium liberi ratione nondum utentes parentibus inuitis, 12 neq;
amentes aut furiosi, nisi uel a natiuitate semper eo uitio laborarint, uel
11 ante suam amentiam, baptismum se desiderare significarint. 11 Eos
uero qui in utero materno adhuc inclusi tenentur, cum ablui nequeãt,
clarum est nec baptizari ullo modo posse.

AXIOMA X.

1 1 Baptismus omnium quæ inuenit, peccatorum maculas abluit, & *Sum. q. 69.*
2 2 culpam simul cum pœna tollens, 4 gratia ac uirtutibus decorat 6 nõ *in 10. par.*
4 minus infantes quàm adultos, 5 mentem illustrat, Christi corpori ho- *distributę.*
6 minẽ inserit, & quasi fęcundum ad proferendas sanctas actiones reddit:
5 7 Regni quoq; cœlestis ianuam patefacit. 3 Molestias tamẽ, cruciatus
7 & dolores uitæ præsentis ob multas causas non aufert. 8 Porro licet oẽs Baptismi ef
3 eodem modo affecti proprium & ordinarium baptismi effectum æqua- fectus.
8 liter participent, in eo tamen quod ultra baptismi institutionem diuina
bonitas

bonitas elargitur, magna eſt uarietas, etiam ſi paria ſint baptizatorum
merita. 9 Iſtud quoque certum eſt, quemadmodum mentis ſinceritas 9
& integritas ad baptiſmi ſalutares effectus percipiendos neceſſariæ ſunt,
ita fictione & peruerſitate eoſdē effectus impediri & prohiberi. 10 Ni- 10
hilominus tamen his impedimentis poſtea ſublatis baptiſmus ante ſuſce
ptus proprios natiuoſque gratiæ & uirtutum effectus, non ſecus quàm ſi
nullum fuiſſet impedimentum, ſortitur.

AXIOMA XI.

Summa q. 70. quadrifariã diuiſæ.
Circũciſio.

1 Figura & præparatio quædam futuri baptiſmi erat Circunciſio, 1
2 quæ quum fidei Chriſti confeſſionem contineret, rectè in Abrahamo, 2
qui primus de Chriſto naſcituro promiſſionem accepit, fuit inſtituta,
3 adiunctis ei ritibus conuenientiſſimis, ut qui ab illo, cuius ſapientię 3
nullus eſt finis, fuerant dictati atque præſcripti. 4 Peccati uero originis 4
condonatio, aliæque gratiæ, quæ in Circunciſione Iudæis cõtingere ſole-
bant, non ad Circunciſionis propriam uim, ſed ad fidem de futura
Chriſti paſſione atque morte referri debent.

AXIOMA XII

Summa q. 71. quadrifariã, ut ſuperior diſtributa.
Catechiſm. & exorciſm.

1 Baptiſmum Catechiſmus quo doctrina fidei tradatur, 2 Catechiſ 1
mum uero exorciſmus, 3 quo maligni ſpiritus expellantur, ſenſuſque 2
ad ſalutis myſteria percipienda aperiantur, antecedere debet; ac u- 3
terque tam catechiſmus quàm exorciſmus ad 4 officium pertinet ſacer 4
dotis, qui tamen in catechiſmo tradendo, lectoris, in exorciſmis uero
peragendis exorciſtæ utitur miniſterio.

DE CONFIRMATIONIS Sacramento.

AXIOMA XIII.

Summa q. 72. in 12. par. diuiſę.

1 Confirmatio rectè inter ſeptem Sacramenta numeratur, quippe 1
quæ 5 characterem ut baptiſmus, imprimit, 7 & gratiam ut cætera 5
omnia Sacramenta, impertitur: ob idque 8 nemini idoneo eſt negan- 7
da, 11 neque ab alio quàm ab Epiſcopo adminiſtranda. 2 Huius con- 8
ueniens materia eſt chriſma ab 3 Epiſcopo conſecratum; forma uero 11
iſta; Conſigno te ſigno crucis, & confirmo te chriſmate ſalutis, in nomi 2
ne Patris, & Filij, & Spiritus ſancti. 9 Locus autem in quo adhiberi de- 3
bet, eſt frons, metus & uerecundiæ ſedes, 12 Qui quidem ritus, & cæteri 4
omnes qui in hoc Sacramento fiunt, admodum ſunt cõuenientes. 6 Et 9
licet nemo niſi baptizatus ad Confirmationem ſuſcipiendam ſit ido- 12
neus, 10 in Confirmatione tamen ut in Baptiſmo, adeſſe oportet, qui 6
confirmatum erudiendi partes ſuſcipiat, non quidem primis illis Chri 10
ſtianæ fidei erudimentis, ſed ijs artibus, quibus in Chriſtiana & ſpiritali
militia ad uincendum eſt opus.

Cõfirmationis ſacramẽtum.

DE

DE EVCHARISTIA
in Genere.

Ad Eucharistiæ explicationem ista octo tractantur, uidelicet de

- ipſo Sacramento euchariſtiæ. quæſt. 73.
- materia ei⁹
  - ſpecie materiæ. 74.
  - tranſſubſtantiatione panis & uini in corpus & ſanguinem Chriſti, 75.
  - modo quo exiſtit Chriſtus in hoc Sacramento. 76.
  - accidentibus panis & uini. 77.
- forma eiuſdem. 78.
- effectibus 79.
- accipientibus Euchariſtiam 80.
- modo quo Chriſtus uſus eſt Euchariſtiæ Sacramento 81.
- idoneo Euchariſtiæ miniſtro 82.
- ritu qui debet in iſto Sacramento ſeruari. 83.

AXIOMA XIIII.

4 4 Euchariſtia tametſi ob uarias ſignificationes, quas in ſe continet, *Sum. q. 73.*
6 multis nominibus recte appelletur, 6 uarijſque figuris (inter quas præ *in ſex par.*
cipua fuit agni paſchalis immolatio) propter multa quæ complectitur,
2 fuit adumbrata, 2 unicum tamen eſt 1 Sacramentum, 5 multis *diſtributę.*
1 grauiſſimiſque de cauſſis a Chriſto in ultima cœna inſtitutum, 3 & Euchariſtiæ
5 homini non quidem ſimpliciter, ſed ex parte rei duntaxat ad ſalutem Sacramētū.
3 neceſſarium.

AXIOMA XV.

1 1 Euchariſtiæ Sacramenti legitima materia eſt panis 3 triticeus,
3 ſiue 4 azymus ſit, ſiue fermentatus, 5 & uinum ex uuis expreſſum, *Sum. q. 74.*
4 cui dum 6 offertur, 8 pauxillum aquæ, 7 non propter Sacramenti *ĩ octo par.*
5 neceſſitatem, ſed ad populi fidelis cum Chriſto unionem ſignificādam, *diuiſę*
6 admiſceri debet. 2 Quorum quantitas uſu, & eorum fidelium qui Euchariſtiæ
8 hoc Sacramentum percepturi ſunt, numero metienda eſt atque defi- materia.
7 finienda.
2

AXIOMA XVI.

Sum. q. 75.
1 In Euchariſtiæ Sacramento ita panis 1 in uerum Chriſti corpus, & *ĩ octo par.*
7 uinum in uerum eius ſanguinem puncto 7 temporis 4 3 conuertun- *diuiſe.*
4 tur, ut poſt conſecrationem 5 ſolis accidentibus remanentibus 2 6 ni Trāſubſtan
3 hil de illorum ſubſtantia relinquatur, Vnde 8 liquet hoc pronuntia- tiatio.
5 tum, Ex pane fit Chriſti corpus, etiam ſermonis proprietate retenta,
2 ueritati eſſe conſentaneum. *Sum. q 76.*
6. 8 *in octo par.*

AXIOMA XVII. *ut ſuperior*

1 In Euchariſtiæ Sacramento non modo ſub 1 2 utraque ſpecie & pa- *diſtributę.*

nis

2
nis & uini,ſed 3 etiam ſub utriuſque ſpeciei qualibet parte; ſiue fracta,
ſiue integra ſit hoſtia,totus Chriſtus cum 4 omnibus ſui corporis dimē 3
ſionibus exiſtit. 5 Non tamen continetur Chriſti corpus in hoc ſacramē 4
to ut quantitas dimetiens in loco ſed ut ſubſtantia ſub dimetiente quan 5
titate, 6 neque per ſe,ſed per accidens duntaxat,ad motum hoſtiæ de lo 6
co in locum transfertur : 7 nullo quoq; ſenſu corporis,imo ne imagina 7
tione quidem,(ut eſt in hoc Sacramento) ſed mente duntaxat percipi po
teſt. 8 Quando uero per miraculum uel caro uel puer poſt cōſecrationē 8
in hoc Sacramento conſpicitur,cum id remanentibus hoſtiæ dimenſio-
nibus, & mutatione tantum circa colorem & figuram, aut imaginatio-
nem uidentis facta,contingat,credendum ueritatem corporis Chriſti etiā
ſub eiuſmodi accidentibus eſſe.

Modus quo Chriſtus eſt in Euchariſtia.

AXIOMA XVIII.

Sum. q 77. in octo par. diuiſę.

Panis & uini accidētia in Euchariſtia.

In Euchariſtiæ Sacramento poſt ſtupendam ſubſtantiæ panis & uini in
corpus Dominicum conuerſionem,per miraculum 1 quantitas dimetiēs 1
in qua 2 cætera accidentia inhærent, non modo incolumis ſine ſubie- 2
cto manet,ſed etiam proprietatem & munus materiæ nanciſcitur.Qua-
propter & 5 generari & 6 nutriri aliquid ex ea poteſt. 3 Quod autem 5
externum corpus immutet,& quòd 7 frangi atque 4 corrumpi cum cę 6
teris accidentibus queat, id ex propria eius natura citra miraculum acci 3
dit.Iſtud uero ſciendum,Chriſti corpus ſub iſtis accidentibus quando im 7
mutantur tamdiu remanere quandiu panis aut uini ſubſtantia eadē nu- 4
mero permanſiſſet . 8 Itaque ſi in uinum conſecratum aliquántulum 8
alieni liquoris infundatur (modo uniuerſalis commixtio non fiat) ſub
parte commixta quidem eſſe deſinet,at ſub alijs partibus mixtionis ex-
pertibus remanebit uerus Chriſti ſanguis .

AXIOMA XIX.

Sum.q.78. in 6 par. diuiſe.

Euchariſtiæ forma.

1 Legitima & conueniens Sacramenti Euchariſtiæ forma eſt, 2 in pa 1
ne quidem conſecrando iſta,Hoc eſt enim corpus meum : 3 In uino au 2
tem tranſmutando ea quæ ſequitur:Hic eſt enim calix ſanguinis mei no 3
ui & æterni Teſtamenti,myſterium fidei, qui pro uobis & pro multis ef-
fundetur in remiſſionem peccatorum . Quarum formarum uerba cum
5 ueriſſima ſunt, 4 tum in admirabili panis & uini in corpus Domini- 5
cum efficienda conuerſione per uim creatam ſibi inſitam diuinæ poten- 4
tiæ ſunt inſtrumenta. 6 Quare palam eſt,conſecrationis panis effectū, 4
uini conſecrationis effectus tempore eſſe priorem. 6

AXIOMA XX.

Sum.q.79. in octo par. diuiſę.

Euchariſtiæ effectus.

1 Euchariſtiæ Sacramentum,& in præſens gratiam impertitur, & ad 1
2 æternam gloriam in poſterum conſequendam plurimum ualet . 3 Li 3
cet enim lethalia peccata quę hominem ſcientem & uolentem obſtrictū 2
adhuc tenent, non tollat, 4 uenialia tamen ſola inuenta & ea lethalia 4
quę è memoria exciderāt, ex animo delet atque abluit . 5 Pręterea de 5
pœna poſt culpam dimiſſam relicta tantum adimit,quantus eſt uel offe
rentis uel accipientis hoc Sacramentum, charitatis affectus. 6 Præmu- 6
nit etiam hominem , digne ipſum accipientem , ueluti ſalutare quod-
dam pharmacum aduerſus peccatorum ſemper impendens periculum.
7 Nec ſumentibus modo , ſed ijs etiam , pro quibus offertur, prodeſt. 7

Nequo

8 8 Neque uenialia peccata iam præterita uim eius impediunt, neque
etiam præsentia, nisi ex ea parte duntaxat qua animum ab omnis ui-
tij labe purum, spiritalis suauitatis iucunditate hoc Sacramentum
perfundere solet.

AXIOMA XXI.

Sum.q.80. in 12. par. distributę.
Eucharistiæ sumptio.

1 1 Ex duplici Sacramenti Eucharistiæ sumendi ratione, quarum alte-
2 ra sacramentalis est, altera spiritalis, 2 ea quæ spiritalis dicitur, & ho-
11 mini iusto propria est, & 11 adulto ad salutē necessaria. De sacramentali
3 uero sumendi ratione hæc tenenda sunt: 3 non solum iustos, sed etiam
4 peccatores istius sumptionis esse participes, 4 qui in ea graue quidem,
5 5 non tamen omnium grauissimum committunt peccatum. 6 Publico
6 peccatori etiam petenti (non autem ei cuius peccatum sit occultum) a
7 sacerdote Eucharistiam esse denegandam: 7 eum qui eucharistiam ac-
cipit nocturna pollutione antegressa, peccare, grauiter quidem si eiusmo
di pollutio ex culpa lethali acciderit, leuiter uero si aliunde sit profecta,
8 & neque perpetua sit, neque diuturna: 8 Ante omnem cibum & po-
tum, (nisi mortis, propter morbi grauitatē, periculum timeretur) sumen
9 dam esse Eucharistiam: 9 Ex illis qui mentecapti sunt, iis duntaxat eu
charistiam dandam esse qui de uita periclitantur, & ante uoluntatis hu-
10 ius Sacramenti accipiendi aliquod signum dederint: 10 Post debitam
& sufficientem animi præparationem recte sumi istud Sacramentum,
siue quotidie id fiat, siue post longius interiectum temporis interual-
12 lum: 12 Laudandam esse illarum ecclesiarum consuetudinem, quæ
hoc Sacramentum, sacerdotibus quidem sub utraque specie accipere iu
bent: reliquo autem populo sub panis tantummodo specie, propter ef-
fusionis periculum, impertiuntur.

AXIOMA XXII.

Sum.q.81. quadrifar. diuisę.
Eucharistia qūo usus sit Christus.

3 Christus corpus suum 3 læsionibus & morti adhuc obnoxium, &
1 1 ipse sumpsit, & discipulis suis 2 unà cum Iuda sumendum obtulit.
2 4 Quoniam uero quod Christo sine respectu ad externa conuenit, idem
4 quoque ipsi sub istius Sacramenti uelamine existenti conuenire recte
creditur, consequens est si quis Eucharistiam tempore mortis Christi
in aliquo loco seruasset, non minus in eo quàm in cruce Christum
fuisse moriturum.

AXIOMA XXIII.

Sum.q.82. in 10. qō. diuisę.
Eucharistiæ minister.

1 1 Sacramenti Eucharistiæ consecratio ita sacerdotis est propria, ut
2 per alium confici non possit. 2 Plures quoque sacerdotes, quorū in-
tentio ad unum temporis punctum referatur, unam eandemque hostiam
10 consecrare possent. 10 Omnisque sacerdos aliquando rem diuinam
4 facere, & 4 post consecrationem Eucharistiam ipse sumere debet. Nec
5 modo probus sacerdos, sed etiam 5 improbus, 7 schismaticus, anathe
7 mate damnatus, hæreticus, imo etiam 8 degradatus corporis & san-
8 guinis Dominici consecrandi potestatem habet: 9 qua tamen qua-
9 tuor posteriores nec ipsi uti, nec alij ipsis utentibus adesse sine peccato
possunt. Improbi uero sacerdotes ipsi quidem rem diuinam faciendo pec
cant, cæterum alij ipsam audiendo, uel Sacramenta ab ipsis percipien
do in nullam incurrunt culpam, modo eiusmodi sacerdotibus suæ
pote-

potestatis per auctoritatem ecclesiæ non sit adempta executio. 6 Proborum tamen sacerdotum Missæ, non quidem ratione consecrationis, sed 6
precum meritis, aliorum sacerdotum Missis sunt præferendæ. 3 Distributio autem istius Sacramenti sic ad munus sacerdotis pertinet, ut 3
etiam diacono propter propinquitatem quam habet cum dignitate sacerdotali, sanguinis distributio concedatur.

AXIOMA XXIIII.

Sum. q. 83. in sex qō distributę, Eucharistiæ ritus.

2 Sacramenti Eucharistiæ celebrationi (quæ tum propter suam repræ 2
sentationem, tum etiam propter effectus istius Sacramenti, recte 1 im 1
molatio Christi dicitur) conuenienter tempus ab hora tertia usque ad nonam, quo Christus grauissima tormenta fuit passus, attributum est.
3 Nec minus laudanda est ea constitutio, qua propter tanti Sacramenti 3
reuerentiam cautum est, ut in loco cōsecrato, cum nulla urget necessitas; aut urgente necessitate, saltem super altare consecratum cum Episcopi consensu, adhibitis semper uasis consecratis, Hierourgiæ solennitas peragatur. Quapropter & hæc & reliqua omnia quæ in Missarum celebra
tione & 4 dicuntur & 5 fiunt, magno & sapienti consilio sunt institu 4
ta: in 6 qua licet uaria & multiplicia incommoda accidere soleant, 5
omnibus tamen sanctorum & cordatorum Ecclesiæ antistitum pruden 6
tia occurri potest.

DE SACRAMENTO Pœnitentiæ.

Sacramenti pœnitētiæ explicatio, ad sex capita refertur: uidelicet ad

- pœnitentiā ipsam
  - quatenus est sacramentum 84.
  - quatenus est uirtus 85.
- effectum pœnitentię
  - in remittendis peccatis lethalibus 86.
  - in remittendis peccatis uenialibus 87.
  - de reditu peccatorū semel remissorū 88.
  - quantum ad recuperationē uirtutum 89.
- partes pœnitentiæ
  - in genere 90.

    Quę sequuntur ex supplemento tertię partis sunt desumpta.
  - In specie de
    - contritione
      - quid sit 1.
      - de quo esse debeat 2.
      - quanta esse debeat 3.
      - quāto tempore durare debeat 4.
      - de effectu eius 5.
    - cōfessione de eius
      - necessitate 6.
      - natura & definitione 7.
      - ministro 8.
      - qualitate 9.
      - effectu 10.
      - sigillo 11.
    - satisfactione
      - quid sit 12.
      - an fieri possit 13.
      - qualis esse debeat 14.
      - q̄b⁹ reb⁹ Deo satisfiat 15.

Susci-

- Suscipiens Pœnitentiæ Sacramentum 16.
- ministrorum potestatem ad claues pertinētem, ubi agitur
  - de clauibꝰ, uidelicet de
    - ꝑpria ui & natura clauiū 17
    - effectu earum 18.
    - ministris clauium 19.
    - his in quibꝰ recte claues exercentur 20.
  - excōmunicatione, uidelicet de
    - eius propria ui & natura 21.
    - excommunicante & excommunicato 22.
    - communicatione cū excommunicato 23.
    - absolutione ab excommunicationis uinculo 24.
  - indulgentijs,
    - de propria earum ui & natura 25.
    - in quibus sit potestas eas elargiendi 26.
    - quibus indulgentiæ prosint 27.
- Publicam & solennem pœnitentiam 28.

AXIOMA XXV.

Sum.q.84. in 10. qō. diuisę.

Pœnitentia ut est Sacramentum.

1 1 Pœnitentia, qua secundum catholicæ ecclesiæ ritum sacerdos tanquā Dei minister confitentes sua peccata, absoluit, uerum est Sacramentum,
7 7 recte & conuenienter in noua lege institutum. 2 Cuius materia est,
2 propinqua quidem, pœnitentis actus, remota autem ipsa peccata: 3 for
3 ma uero ista, Ego te absoluo in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti.
4 4 In qua pronuncianda, tametsi recte, non tamen necessario manus impositio adhibetur. Atqui hoc Sacramentum non simpliciter homini, sed
5 5 ei qui peccauit, est ad salutem necessarium, saltem ex ea parte, qua in-
8 terdum de commisso peccato animi dolorem (8 quem peccator quādiu
9 uiuit saltem 9 habitu continuare debet) comprehendit. Itaque 6 recte
6 secunda post naufragium tabula istud Sacramentum à sacris Doctoribꝰ
10 uocatur. 10 Ad quam quidem tabulam non tantum semel, sed quoties cunque nouorum peccatorum fluctibus iactatur animus, Christiano confugere licet.

AXIOMA XXVI.

Sum q.85. in sex par. diuisa.

Pœnitentia ut est uirtꝰ.

Sum.q 86. in 6 par. ut superior diuisę.

Pœnitentia ex ea parte, qua laudabilem moderationem doloris ob pec
1 catum cōmissum, quatenus in eo Dei offensa est, suscepti, cum ꝓposito ui
2 tæ emendandæ continet, 1 uirtus est 2 specialis, 3 iustitiæ ut suo ge-
3 neri subiecta, 6 fide & spe secundum naturæ & temporis ordinem po-
6 sterior. Charitatem uero naturæ non temporis ordine sequens: 5 cuius
5 principium est timor tam seruilis quàm ingenuus, 4 subiectum uero pœ
4 nitentis uoluntas.

AXIOMA XXVII.

Pœnitentiæ effectꝰ ī peccatis lethalibꝰ delēdꝰ.

6 6 Pœnitentia & qua ratione est uirtus, & magis qua ratione Sacramen
1 tum dicitur, peccatum remittit. 1 Atque sicut nullum est tantum hoīs
2 scelus, quod in præsenti seculo per Pœnitentiā deleri non possit, ita 2 nullum lethale peccatū ab homine post usum rationis perpetratum, sine Pœ
3 nitentia, saltem ea quæ uirtus est, remittitur: fieri 3 quoque non potest,

ut unum peccatum sine alijs(si qua sint alia in eodem homine)per Pœni
tentiam deleatur. 4 Remissa tamen per pœnitentiæ Sacramentum cul 4
pa lethali, una cum æterna pœna illi debita, remanet adhuc temporalis
pœnæ soluendæ obligatio, 5 & nõnullæ prauæ ex superiori peccato con 5
tractæ dispositiones.

AXIOMA XXVIII.

Sum. q.87. quadrifa diuisę.

Pœnitentiæ effectus in peccatis uenialibus delendis.

1 Ad 1 peccati uenialis remissionem Pœnitentia aliqua ex parte, 2 1
non autem nouæ gratiæ infusio est necessaria. 3 Itaque per solam aquæ 2
lustralis aspersionem ex gratia proficiscentem, peccata uenialia, accedẽte 3
eorum uel expressa, uel saltem tacita detestatione remittuntur. 4 Si ta- 4
men in aliquo homine cum grauibus culpis uenialia delicta coniuncta
essent, horum sine illis remissio non fieret.

AXIOMA XXIX.

Sum. q.88. quadrifa. diuisę.

Peccatorum semel remissorum reditus:

1 Peccatum lethale semel Pœnitentia deletum, per sequentem capita 1
lem culpam redit quidem, uerum non omni ex parte, sed ex ea dũtaxat
qua priuationem diuinæ gratię, & supplicij ęterni subeundi obligationẽ
continebat. 2 Quod tametsi de omni capitali noxa sequente uerè dica 2
tur, speciali tamen quodam modo locum habet in odio fraterno, aposta-
sia, confessionis contemptu, & dolore de Pœnitentia prius suscepta.
3 Non est tamẽ istud ita accipiendum quasi ob sequens crimen semper 3
pari & ęquali culpa atque pœna teneatur peccator quibus ante teneba-
tur, sed ut pœna & culpa consequentis criminis, generi ipsius, & ingrati-
tudinis illis coniunctæ magnitudini, respondeat. 4 Neque putandum 4
est ingratitudinem sequenti crimini connexam semper speciale esse pec-
catum, sed tunc demum quando ad Dei & beneficij ab eo accepti cõtem
ptum sequens delictum refertur, alias ingratitudo ista non specialis ali-
cuius perpetratio, sed alterius est aggrauatio peccati.

AXIOMA XXX.

Sum. q.89. in 6. par. diuisa.

Pœnitentiæ uis ad recuperãdas uirtutes prius amissas.

1 Prius amissæ & 4 quodammodo extinctæ per peccatum uirtutes, 1
per Pœnitentiæ Sacramentum postea restituuntur, interdum æquales, 4
2 interdum minores, interdum etiam maiores pro dispositione pœnitẽ 2
tis: 5 opera uero ipsarum ita reuiuiscunt, ut in eadem æstimatione, qua 5
ante apud Deum habeantur. 3 Itaque licet innocentiæ status semel per- 3
ditus non reparetur, & quædam ecclesiasticæ dignitates ob certa facinora
sine spe recuperationis amittantur, potest nihilominus homo per Pœni-
tentiæ Sacramentum pristinam apud Deum recuperare dignitatem. 6 6
Non tamen eousque extendenda est huius Sacramenti uis & operatio, ut
etiam mortuas actiones(quæ ex suo quidem genere laudabiles sunt, sed
ex charitatis fonte & gratiæ statu non promanarunt) uiuas, & ad uitam
æternam promerendam efficaces reddere possit.

AXIOMA XXXI.

Sum. q.90. quadr. di.

Pœnitentiæ partes in genere.

Pœnitentia qua ratione est Sacramentum, ex 2 his 3 tribus con- 2
stat 1 partibus, Animi dolore seu Contritione, Confessione atque Sa 3
tisfactione: 4 Qua ratione autem est uirtus, has duas species sibi sub- 1
iectas habet, Pœnitentiam ante Baptismum, & Pœnitentiam post Ba- 4
ptis-

ptiſmum , quæ ulterius in lethalium & leuium culparum Pœnitentiam diſtribuitur.

Quæ ſequuntur , ex tertiæ partis Summæ , quam S. Thomas morte occupatus , imperfectam reliquit , Supplemento ſunt deſumpta.

AXIOMA XXXII.

1 1 Contritio eſt dolor animi ob peccatum ante commiſſum ſuſceptus , *Sum. q. 1. ſupplemẽti*
2 cum propoſito cõfitendi atque ſatisfaciendi ; qui cum ex 2 uirtute & uo *trifa. diui.*
3 luntate peccatum deteſtante naſcatur, 3 palam eſt falſam & abſurdam Cõtritionis
eſſe illorum opinionem, qui putauerunt attritionem proprie ſumptam natura & ꝓ
poſtea contritionem fieri poſſe. pria ratio.

AXIOMA XXXIII.

1 1 Contritio nec pœnæ malum , nec 2 originis peccatum , nec 5 alie-
2 num , nec 4 futurum , ſed proprium dumtaxat, idque præteritum re- *Sum. qõ. 2.*
5 ſpicit delictum , ita ut de culpis ante perpetratis , tam 3 uenialibus *in 6. par.*
4 quam 6 lethalibus , quæ conuenienti adhibita diligentia occurrunt, & *diuiſę.*
3 de alijs quo tempore in memoriam redeunt , peccator contritionem ſu- Cõtritionis
6 ſcipere debeat. obiectum.

AXIOMA XXXIIII.

1 1 Contritio in ſuperiore quidem appetitu dolorem maiorem omnibus alijs doloribus , in inferiore autem ſæpenumero remiſſiorem affert, *Sum. q 3.*
3 3 qui pro diuerſitate peccatorum nunc maior, nunc minor eſſe debet. *trifariam*
2 2 Et licet in appetitu ſuperiore ſeu uoluntate nunquam ſit nimius, in *diſtributę.*
appetitu tamen inferiori poſſet modum excedere; proinde ita in hac par Contritio
te eſt moderandus , ut & uitæ & ualetudinis ad officij functionem ne- quanta eſſe
ceſſariæ ſimul ratio habeatur. debeat.

AXIOMA XXXV.

1 1 Tametſi contritionem per 1 uniuerſum uitæ præſentis tempus du- *Sum. q. 4.*
2 rare oporteat , 2 eamque (quatenus per aliarum uirtutum actiones *trifariã ut*
3 permittitur) continuam eſſe expediat, 3 nullus tamen in animis à *ſuperior,*
corpore ſeparatis, ad quemcunque locum ſtatumve peruenerint , ei re- *diſtribu.*
lictus eſt locus. Cõtritionis tempus.

AXIOMA XXXVI.

1 1 Contritio tam ea quæ Sacramenti pars eſt, quàm illa quæ a uirtute *Sum. q. 5.*
3 proficiſcitur, remiſſionis peccati eſt cauſſa : 3 Imo tantã uim habet , ut *trif. quoqꝫ*
2 quamuis parua, magnum ſcelus delere; & 2 uehemens, peccati culpam *diſtributę.*
ſimul cum pœna tollere poſſit. Cõtritionis effectus.

AXIOMA XXXVII.

Sum.q.6. in sex par. diuisę.

Cõfessio eiusq; necessitas.

1 Peccatori,qui capitali noxa obstrictus est,Confessio, uel quæ re ipsa 1
extrinsecus peragitur,uel saltẽ quæ uoto(quũ alterius facultas erepta est,
intrinsecus suscipitur,est ad salutem necessaria. 6 Nec ipse summus Põ 6
tifex quenquaã ex hac obligatione, 2 quæ diuini iuris est,eximere potest. 2
5 Licet tamen ijs qui graue aliquod peccatum cõmiserunt,in id tempus 5
quod ab Ecclesia constitutum est,eius externam Confessionẽ differre,nisi
ante aut mortis periculum ingruat,aut aliquid, ad quod Confessio sit ne
cessaria,faciendum incidat. 3 Alij autem qui leuibus tantummodo cul 3
pis sunt obnoxij,ad tempus ab Ecclesia statutum quidẽ, non tamẽ ex ui
Sacramenti,sed ex ecclesię præceptione uel cõfiteri, uel saltẽ suæ consciẽ-
tię statum proprio sacerdoti indicare debent. 4 Cęterum utrisque,ne ali 4
cuius in confitendo falsi criminis sese insimulent,diligenter est cauendũ.

AXIOMA XXXVIII.

Sum.q.7. ĩ tres par. distributę.

Cõfessionis definitio.

2 Confessio uirtutis actus est, 3 eius nimirum uirtutis,quę pęnitentia 2
superius est uocata,ob 1 idque nõ incõmode ab Augustino ad hunc mo 3
dum definitur,Confessio est per quam spę ueniæ latẽs morbus aperitur. 1

AXIOMA XXXIX

Sum.q.8. ĩn 7. par. diuisę.

Cõfessionis minister.

1 Tametsi legitima & sacramentalis Cõfessio sacerdoti, neque cuiuis 1
sed 4 proprio (paucis q̃busdã casib⁹ exceptis)necessario sit facienda,2 cõ 4
fitens tamen laico,urgente necessitate,omnium culparum: 3 non urgente 2
uero necessitate,leuiorum peccatorum ueniam a Deo consequitur.Casus 3
autem qui excipiuntur,sunt superioris 5 priuilegium aut iussum, & mor 5
tis instantis 6 periculum:quo premente,non modo de peccatis, sed etiã 6
de cuiuslibet excommunicationis uinculo, à quouis sacerdote pœnitens
absolui potest. 7 Cæterũ de pœna satisfactionis loco præscribenda, istud 7
sciendum,quoniam in ea non modo debiti,sed etiã remedij habetur ra-
tio,non semper maiori culpæ maiorem pœnam esse irrogandam.

AXIOMA XL.

Sum.q.9. in 4. par. distributę.

4. Conditiones quę passim a Doctoribus sacris Confessioni tribuuntur, sunt ĩ dupli ci differẽtia,
- Quędam sunt necessarię ut uera sit & legitima Cõfessio: ex his
  - Quædã conueniunt Cõfessioni, ut ẽ act⁹ uirtutis
    - in genere, uidelicet ut Confessio sit
      - discreta.
      - lubens.
      - pura.
      - fortis.
    - in specie, ut uidlicet cõfessio sit
      - uerecunda.
      - lachrymosa.
      - humilis.
      - fidelis.
      - nuda.
      - simplex.
      - integra.
  - Aliæ conueniunt Confessioni ut est pars Sacramenti, nimirum ut Confessio sit
    - accusans.
    - parere parata
    - secreta.
- Aliæ laudabiles tantummodo sunt, & ad uberiorem ex Confessione fructum percipiendum utiles,uidelicet ut Confessio sit
  - frequens.
  - accelerata.

Licet inter has conditiones ponatur Confessionem debere esse lachry-
1 mosam & cum dolore de uita male acta coniunctam, 1 Confessio tamē
fictа(idest) quæ necdum deposita peccandi uoluntate fit, non semper est *Cōfessionis*
2 iteranda, sed fictionis peccatum semper postea est confitendum. 2 Quod *qualitas.*
autem dicitur confessionem integram esse debere, sic est accipiendum, ut
pœnitens uni sacerdoti omnia peccata, quorum sibi conscius est, uerbis
3 expressis, 3 nō nutu, non scriptura, neque per interpretem, nisi mutus es-
set, confiteatur.

AXIOMA XLI.

1 1 Nō modo à culpa & aliqua ex parte à 2 pœna specialis & Sacramē *Sum.q 10.*
2 talis Confessio pœnitentem liberat, 3 uerumetiam aditum illi ad cœle- *in 5 part.*
3 ste regnum patefacit, 4 æternæque salutis spem affert. 5 Generalis uero *diuisę.*
4 Confessio sacramentalis tantam uim habet, ut etiam lethalia crimina *Cōfessionis*
5 obliuioni inculpatæ tradita delere possit. *effectus.*

AXIOMA XLII.

1 1 Sacerdos ea quæ sibi sub Confessionis sigillo dicta sunt, alijs dete- *Sum. q. 11.*
3 gens grauissime peccat, & Sacramenti est uiolator. 3 Atqui licet hoc si- *in 5 par.*
gillum sacerdotis sit proprium, tamen sicut Confessio ipsa, ita & eius sigil *diuisę.*
2 lum quibusdam casibus cum laico communicatur, 2 respicitque proprie
& directe quidem peccata tantummodo, eaque in sacramentali Confes-
sione audita. Sunt tamen omnia, quæ per Confessionem cognoscuntur, *Cōfessionis*
4 diligenter à sacerdote & à laico celanda. 4 Nihilominus & sacerdoti & *sigillum.*
laico licet, quod in Confessione audiuit, alijs dicere, si ei à confitente id fa
5 ciendi concessa sit potestas: & sine hac potestate, 5 quando alia uia, quod
in Confessione illi dictum est, compertum habet.

AXIOMA XLIII.

3 3 Satisfactio proprie est illatæ iniuriæ, quemadmodum iustitiæ æqua- *Sum. q. 12.*
bilitas postulat, facta compensatio. Recte quoque dicit Augustinus, Satis *trisa. diui.*
factionem esse peccatorum caussas excidere, & eorum suggestionibus adi
1 tum non indulgere. Ex quarum definitionum utraque perspicuum est, *Satisfactiōis*
2 1 uirtutis, 2 iustitiæ, nimirum, actum esse Satisfactionem. *definitio.*

AXIOMA XLIIII.

1 1 Tametsi nihil tantum ab homine reddi possit, quanta est diuinæ ma *Sum. q. 13.*
iestatis uiolatio, nihilominus tamen quando quod in se est, præstant *trifa diui,*
2 mortales, & pro suis, 2 & (quantum attinet ad debiti solutionem) etiam *Satisfacere*
pro alienis peccatis Deo satisfacere possunt. *Deo homo*
potest.

AXIOMA XLV.

1 1 Nemo potest uno lethali peccato retento alind per satisfactionem *Sum. q. 14.*
2 expiare; 2 opera enim, quæ alioqui satisfaciendi uim haberent, si animo *in 5. par.*
3 aliquo scelere occupato fiant, neque tunc, neque 3 postea recuperata cha *distributę.*
3 ritate, quicquam ad satisfaciendum ualent. 4 Non est tamen putandum
eiusmodi opera penitus esse inutilia; conducunt enim tum ad præsentis *Satisfactiōis*
uitæ bona consequenda & mala effugienda, tum etiam ad honestarum *qualitas.*

actionum consuetudinem efficiendam. Animum quoque ad gratiam suscipiendam disponunt;& 5 quoniam multa impediunt peccata,pęnas 5
etiam tartari aliquo modo mitigare & minuere recte dicuntur.

AXIOMA XLVI.

Sum. q.15. trifa. diui. Satisfacto- ria opera.

1 Satisfactionis opus,laudabile,ad Dei honorem spectans,& de genere 1
eorum quæ pœnam inferunt,esse oportet : 3 cuiusmodi sunt Eleemosy 3
na, Ieiunium & Oratio, 2 afflictiones etiam,& quæcunque res aduersæ 2
diuinitus immissæ ; si forti & patienti animo perferantur, satisfaciendi uim habent.

AXIOMA XLVII.

Sum.q.16. trifariam ut superior diuisę. Pœnitentiæ capaces qui sint.

1 Innocentes ea gratia quam omnes uirtutes comitantur præditi, dū 1
adhuc in ista uita mortali uersantur, pœnitentiæ habitum tātummodo;
2 beati uero homines in cœlesti patria degentes, etiam eius actum habe 2
re possunt. 3 At angeli siue boni sint siue mali, nec habitus, nec actus 3
istius uirtutis sunt capaces.

AXIOMA XLVIII.

Sum.q.17. trifa.diui. Clauiū defi nitio & diui sio.

1 Clauem (quæ recte à Doctoribus definitur potestas ligandi & sol- 1
uendi, qua ecclesiasticus iudex dignos recipere, & indignos a regno exclu-
dere debet) in Ecclesia esse oportet. 3 Estque ista clauis duplex, altera 3
discernendi, altera iudicandi; quarum utraque in Deo per auctoritatē, in Christo per meritum & excellentiam; in sacerdotibus uero Ecclesiæ sacramentorum dispensatoribus,per ministerium existit.

AXIOMA XLIX.

Sum.q.18. in 4. par. distributę. Clauiū effe ctus.

1 Quemadmodum aqua baptismalis instrumentum est inanimatum, 1
ita sacerdos per potestatem clauium sibi commissam, instrumentum est
animatum,quo Deus ad hominem a peccatis liberandum utitur: 2 nec 2
ad culpam remittendam modo,sed etiam ad temporalem pœnam, in
quam æterna commutata est,minuendam, 3 aliamque peccati ueluti 3
medelam quandam(in qua ligandi uis potissimum cernitur) præscriben
dam, clauium potestas sacerdotibus data extenditur; 4 quæ quidem 4
summa prudentia, & Dei uoluntate atque ordinatione moderanda est, alioqui enim & suo effectu in pœnitente careret, & ad graue sacerdotis ea abutentis malum redundaret.

AXIOMA L.

Sum.q.19. in sex par. diuisę. Clauiū mi- nistri.

3 Ex duplici clauium differentia,illa quæ ordinis dicitur, in 4 solis 3
ac 5 omnibus,etiam improbis 1 nouæ legis sacerdotibus existit : 2 & 4
in Christo tanto excellentius, quàm in ullo alio sacerdote, quanto per 5
se agentis facultas, ui adiutrice instrumenti perfectior est atque nobi- 1
lior. 6 Istius tamen clauis usu schismatici, hæretici, excommunicati 2
& degradati, quatenus subditi ijs subtracti sunt, priuantur. Altera ue- 6
ro, quam iurisdictionis clauem uocant, etiam cum alijs Ecclesiæ ministris,qui sacerdotes non sunt,communicatur.

AXIOMA LI.

Tametsi clauium uis & efficacitas, omnes, quantum in se est, comple-
1 ctatur, propter iurisdictionis tamen defectum non 1 potest nouæ legis *Sum. q. 20.*
sacerdos, (extra necessitatis tempus) in eo qui sibi subditus non est, neq; *in 3. par.*
2 2 etiam promiscue in omnibus sibi subditis, clauium potestatem exer- *diuisę.*
cere. Sunt enim quædam crimina, quorum cognitionem absolutionemq;
3 superioris dignitatis antistites sibi reseruarunt. 3 Posset nihilominus
superior antistes ad se absoluendum inferioris sacerdotis iurisdictionē Claues in
potestatemque dilatare. quo exercē-
dę.

AXIOMA LII.

1 1 Recte Doctores tradunt excommunicationem separationem esse ab *Sum. q. 21.*
Ecclesiæ communione, quod ad fructum ex ea percipiendum, & genera- *quadrifa.*
lia eius suffragia participanda attinet. Quod quidem pœnæ genus licet *diuisę.*
2 sit grauissimum, 2 laudabiliter tamen à catholica Ecclesia Dei ipsius
exemplo ad frangendam improborum & rebellium hominum contu- Excōicatio-
3 maciam (3 etiamsi in externis tantummodo bonis alium læserint) nis definitio
4 usurpatur, habetque tantam uim, ut 4 excommunicatio etiam iniu- & uis
ste irrogata sæpenumero ualeat, effectumque sortiatur: quando uideli-
cet error commissus non tollit sententiæ auctoritatem.

AXIOMA LIII.

Quandoquidem ad excommunicationis sententiam ferendam opus *Sum. q. 22.*
est iurisdictionis in exteriori foro auctoritate: idcirco hoc munus exer- *in 6 part.*
3 cere non possunt, neque 3 excommunicati, neque suspensi (quibus *distributę.*
1 istius iurisdictionis interdictus est usus) 1 neque omnes sacerdotes, 2
2 neque soli, sed ij dumtaxat quibus secundum ecclesiasticæ disciplinæ le-
ges ista prouincia est mandata, siue sint siue non sint sacerdotes. Quia Excōicare &
4 uero iurisdictio inferiorem respicit, hinc est quòd neque 4 seipsum, excōicari qs
neque æqualem, neque superiorem quisquam possit excommunicare. possit.
5 5 Prohibet autem Ecclesia uniuersam populi multitudinem anathema-
tis condemnare pœna, ne forte innocens cum nocente in parem
6 inuoluatur damnationem. 6 Sed istud mirum fortasse quibusdam
uidebitur: est tamen uerum, nimirum, eum qui semel è cœtu fi-
delium per anathematis sententiam eiectus est, secundo & tertio pos-
se excommunicari.

AXIOMA LIIII.

1 1 Ex duplici excommunicatione, propter minorem nemini cuiusquā *Sum. q. 23.*
familiaritas aut consuetudo interdicitur: at eo qui maiori damnatus *trifariam,*
est, familiariter utens, etiam in rebus ad corpus pertinentibus (nisi aut *distributa.*
spiritalis commodi, aut obligationis, aut necessitatis ratione excusetur,)
3 3 grauiter nonnunquam peccat, nimirum si consulendo, adiuuando, Excōicati
aut aliter fauendo, criminis eius qui excommunicatus est fiat parti- consortiū fu
ceps, aut in rebus diuinis, aut alijs ad Ecclesiæ contemptum eum illo so- giendum.
cietatem ineat: leuiter uero si quocunque alio modo quispiam cum eo-
2 dem familiaritate iungatur. 2 Pœna quoque huius prohibitionis uio-
latoribus uaria est constituta. Nam si excommunicationis sententia
etiam familiariter excommunicato utentem complectatur, aut si

quispiam consulendo, adiuuando, aut aliter faciendo criminis particeps efficiatur, tum proculdubio excommunicato extra casus superius exceptos familiariter se coniungens in maiorem, alij in minorem duntaxat incurrunt excommunicationem.

AXIOMA LV.

Sum.q.24. trifariam, ut superior diuisę. Excōicati absolutio.

1 Minoris excommunicationis pœna, & maioris quoque, si ea sit a lege inflicta (sex tantummodo exceptis casibus, qui fuse apud Thomā explicantur) quiuis sacerdos suum subditum absoluere potest. Si uero maior excommunicatio a iudice sit irrogata, extra mortis necessitatem, solus iudex qui irrogauit, aut eius superior antistes illius tollendæ potestatem habet: 2 qua, etiam illo, qui anathemate irretitus tenetur, inuito, uti 2
potest. 3 Istud quoq; certum est, si quis pluribus damnatus esset ex 3
communicationibus, licet interdum omnes simul auferantur, posse tamē una sublata altera manere, præsertim si à diuersis inflictæ sint iudicibus.

AXIOMA LVI.

Sum.q.25. trifar. quoque diuisę. Indulgētiarum uis.

2 Indulgentiæ, quandoquidem ex infinito ecclesię thesauro depromuntur, tribus istis rebus concurrentibus, nimirum ex parte tribuentis auctoritate, ex parte accipiētis charitate ex parte causæ pietate, legitimæ sunt, tantumque ualent, quantum ualere prædicantur, 1 Quare dubitandū non est, quin & pœnam satisfactionis loco, etiā in purgatorio persoluendam remittendi uim habeant, & pro 3 subsidio temporali ad spiritalē utilitatem relato, laudabiliter tribuantur.

AXIOMA LVII.

Sum q.26. quadrifar. distributa. Indulgētiarum largitores.

1 In solis Episcopis, 2 siue sint siue non sit sacerdotes, ordinaria residet indulgentias largiendi potestas: in 3 summo quidem Episcoporum legitimo Petri successore plena, in alijs uero limitata. 4 In quibus omnibus, siue probi siue improbi sint, ista potestas unius eiusdemque manet efficacitatis.

AXIOMA LVIII.

Sum.q.27. in 4. part distributę. Indulgētiæ qb⁹ prosint.

1 Quicunque aliquo lethali scelere adhuc obstricti tenentur, ij ad indulgentiarum gratiam percipiendam minime sunt idonei: qui uero ab eiusmodi scelere animum habent immunem, siue 2 monachi sint, siue alterius cuiuscunque conditionis homines (4 comprehēsis etiam ijs qui indulgentias largiuntur) modo 3 conditiones in literis indulgentiarum descriptas obseruent, istius generis gratiam consequi possunt.

AXIOMA LIX.

Sum.q.28. trifariam diuisę Pœnitentia solennis.

1 Propter multas grauissimas caussas laicis tam uiris quàm 3 mulieribus ad expianda certa crimina, & præsertim ea quibus tota ciuitas concitatur, publica & solemnis laudabiliter indicitur pœnitentia. 2 Quæ cum eiectionis Adami ex paradiso significationem, & perpetui de peccato doloris professionem contineat, cōtra eius naturam id foret si iteraretur, sępiusque eidem subeunda statueretur.

DE

DE EXTREMA VNCTIONE.

In extremæ unctionis explicatione de istis qnque capitibus agitur, uidelicet
- De
  - iis quæ pertinent ad naturam, & primam institutionem extremæ unctionis. quæstione 29.
  - effectu extremæ unctionis. 30.
  - idoneo eius ministro. 31.
- Cui impertiendum sit istud sacramentum, & in qua parte corporis adhibendum. 32.
- Possit iterari necnon istud sacramentum. 33.

AXIOMA LX.

Summa q. 29. in 9. partes distributę

Extremę unctionis institutio, materia, & forma.

2 Extrema unctio 2 unum est 1 sacramentum, ab 3 Apostolis quidem
1 promulgatum, sed à Christo primum institutum. Cuius idonea & con-
3 ueniens materia est 4 oleum oliuæ ab 6 episcopo 5 consecratum : 7 for
4 ma uero 9 legitima hæc 8 deprecatio : Per istam sanctam unctionem,
6 & piissimam suam misericordiam, parcat tibi Dominus quicquid deli-
5 quisti per uisum. Per istam sanctam unctionem & suam piissimam mise
7 ricordiam, parcat tibi Dominus quicquid deliquisti per auditum. Per
9 istam sanctam unctionem & suam piissimam misericordiam, parcat tibi
8 Dominus quicquid deliquisti per odoratum. Per istam sanctam unctionem & suam piissimam misericordiam, parcat tibi Dominus quicquid deliquisti per gustum & locutionem. Per istam sanctam unctionem & suam piissimam misericordiam, parcat tibi Dominus quicquid deliquisti per tactum. Per istam sanctam unctionem & suam piissimam misericordiam, parcat tibi Dominus quicquid deliquisti per gressum.

AXIOMA LXI.

Summa q. 30. trifariā diuisę

Extremę unctionis effectus.

3 Extremæ unctionis sacramentum 3 nullum imprimit characterem,
1 sed ualet 1 primo quidem & præcipue ad curandam animi ex peccato lethali contractam imbecillitatem, & uires, firmamque ualetudinem ei restituendam: quem effectum etiam deletio peccati (si modo inuētum
2 sit) necessario consequitur. 2 Secundo autem loco ad medendum corporis morbo. Non tamen semper hunc præstat effectum, sed tum demū cum ita expedit suscipientis saluti, & ipse nullum opponit impedimentum.

AXIOMA LXII.

Summa q. 31. in 3 partes diuisę.

Extremęunctionis minister.

2 Extremæ unctionis administratio non ad 2 diaconi munus, & multo
1 minus ad 1 laici conditionē, sed ad 3 solius sacerdotis pertinet officium,
3 siue is sit siue non sit Episcopus.

AXIOMA LXIII.

Summa q. 32. in 7. partes distributę.

Extrema unctio quibus impertiēda, & ī qua parte corporis adhibenda.

4 Hominibus maturæ 4 ætatis, non pueris; sanæ 3 mentis, non furiosis; 1
3 morbo aliquo, 2 in quo sit uitæ periculum, laborantibus; non sanis: 5
1 neq; in toto corpore, sed in his duntaxat sex 6 partibus, oculis, auribus,
2 naribus, ore, manibus, atq; pedibus (quibus partibus etiā renes adiungi
5 possunt) subministrandum est extremæ unctionis sacramentum.
6 7

Si

7 Si uero quempiam ægrotum aliqua ex iſtis partibus priuatum eſſe con 7
tingeret, tum proxima pars loco deficientis eſſet inungenda.

Sum.q.33. in 2. par. diuiſa. Extremę unctionis iteratio.

AXIOMA LXIIII.

Cum extrema unctio non ſit ex eorũ numero ſacramẽtorum quæ per-
petuum habent effectum, non modo in 1 diuerſis morbis, uerum etiam 1
in 2 eodem ſi diuturnus ſit, cuiuſmodi ſunt hectica & hydropiſis, iterari 2
ſine ulla ſuæ dignitatis iniuria poteſt.

DE ORDINIS SACRAMENTO.

Ad ſacramẽti ordinis declarationẽ de his quinque cap hic diſſeritur, videlicet de
- Ordine in genere, cuius capitis tres ſunt partes, de
  - propria natura & partibus ſacramenti ordinis. Quæſtione 34.
  - effectu eius. 35.
  - ſuſcipientibus ordinem. 36.
- Diſtinctione ordinum. 37.
- Conferentibus ordinem. 38.
- Impedimento initiandorum. 39.
- His quæ ſunt ordinibus annexa. 40.

AXIOMA LXV.

Partim ex Thoma, partim ex Eugenij quarti Decreto Armenijs dato ſumptum.

Sum. q.34 in 5. q. diſtributa. Ordinis definitio & partes.

Ordo 3 ſacramentum eſt eccleſiæ 1 neceſſarium, in 2 quo per exter- 5
num ſignaculum interna & ſpiritalis poteſtas ordinato conceditur. Huius 1
porro ſacramenti 5 materia eſt illud per cuius traditionem confertur or 2
do: ſicut presbyteratus traditur per calicis cum uino, & patenæ cum pa- 5
ne, porrectionem. Diaconatus per libri Euangeliorum dationem. Sub-
diaconatus uero per calicis uacui cum patena uacua ſuperpoſita traditio-
nem, & ſimiliter alij ordines per rerum ad miniſteria ſua pertinentium
deſignationem. 4 forma ſacerdotij hæc eſt: Accipe poteſtatem offerendi 4
ſacrificium in eccleſia pro uiuis & mortuis in nomine patris & filij & ſpi
ritus ſancti. Aliorum ordinum formas, breuitatis cauſa, hic omiſſas,
ſi quis uidere uelit, eas in Pontificali Romano late deſcriptas inueniet.

Sum q 35. in 5.par. diſtributa. Ordinis effectus.

AXIOMA LXVI.

In cuiuſlibet ordinis collatione, & 1 gratia gratum faciens donatur, 1
& 2 character imprimitur: qui 3 characterem baptiſmi quidem ex neceſ 2
ſitate, 4 confirmationis ex congruentia, 5 inferioris autem ordinis ex ec 3
cleſiaſtica conſtitutione ante ſuſceptum requirit. 4
5

Sum.q.36. in 5.partes diſtributę.

AXIOMA LXVII.

Tametſi & 4 promouens indignum ad aliquem ex ordinibus ſacris, & 4
cum conſcientia peccati lethalis ordinem ſacrum 1 ſuſcipiens, uel 5 eo 1
utens grauiſſime peccet; non eſt tamen 1 uitæ bonitas ad ordinis ſuſce- 5
ptio- 1

ptiōnem ex parte ſacramenti, ſed ex parte diuini præcepti duntaxat, ne-
2 ceſſaria. 2 Similiter quoque ſcripturæ cognitio in eo qui ordinem ſuſci-
pit, requiritur, non quidem abſoluta, ſed quæ ad ordinis, qui ſuſcipitur
3 munere recte fungendum ſufficiat. 3 Cæterum licet uirtus atque ſcien-
tia maxime ordinandos, & iam ordinatos deceant; per ſe tamen nemi-
ni ordinem præſtare poſſunt.

Ordinem ſuſcipientium qualitas.

AXIOMA LXVIII.

Sum.q.37. in 5. par diſtributę.

2 2 Secundum numerum miniſteriorum, quæ ad euchariſtiæ cōſecratio-
1 nē decentemque tractationem opus erant, 1 ſeptem clericorum ordines
3 ſunt inſtituti è 3 quibus tres ſupremi, quòd circa materiam conſecratā
uerſentur, ſacri; reliqui uero quòd in materia non conſecrata occupati
4 ſint, non ſacri recte nominantur. 4 Diſtinguuntur etiam iſti ordines, ꝙ
ſingulorum propriæ quædam ſint & definitæ functiones: Nam oſtiarij eſt
oſtiorū tēpli curā gerere, ad dignos recipiēdos, indignos uero repellēdos:
Lectoris pronuntiare lectiones, & prophetarum oracula populo declara-
re: Exorciſtæ ab energumenis & catechumenis dæmonū uexationes exor-
ciſmis depellere, Acolyti luminaria in ſacrario præparare, cereum geſta-
re, ac urceolos cum aqua & uino ſubdiacono miniſtrare: Subdiaconi, ur-
ceolum, cum aqua, & manutergium epiſcopo, presbytero, & diacono ad
lauandas manus ſubminiſtrare: epiſtolam legere, oblationes à populo re-
cipere, & eas uel ſuper altare collocare, uel diacono tradere, item calicē
& patenam ad altare delata diacono dare, in calicemque uinum & aquā
infundere. Diaconi ſacerdoti aſſiſtere & ei miniſtrare, in his potiſſimum
ſacramentis, Baptiſmo, Chriſmate, & Euchariſtia componere menſam
Domini, crucem ferre, Euangelium & Epiſtolam populo explanare, &
ſanguinem Domini eidem diſpenſare; Sacerdotis abſoluere, ligare, Dei
dona benedicere, & præcipue corporis & ſanguinis Domini ſacramētum
5 conficere. 5 Qui quidem ſacerdos tum demum ſuum characterem reci-
pit, quum illi ſub certa uerborum forma calix traditur.

Ordinum diſtinctio.

AXIOMA LXIX.

Sum.q.38. bifariam diſtributę.

1 1 Ordinis Sacramentum ſolus epiſcopus conferre poteſt: 2 quam eius
2 poteſtatem nec ſuſpenſio, nec hæreſis (modo legitima uerborum forma,
& eccleſiæ intentio ſalua maneat) tollendi uim habet. Qui tamen à ſu-
ſpēſo uel hæretico ordinatur epiſcopo, propter peccati obſtaculum, quod
in ipſo eſt, gratiam non conſequitur, nec accepto ordine, propter iuriſdi-
ctionis, in eo qui ordinauit, defectum, uti poteſt.

Ordinem conferens.

AXIOMA LXX.

Sum.q.39. in 6 partes diſtributę.

2 2 Pueri uſu rationis adhuc carentes, item 3 ſerui, qui in aliena ſunt
3 poteſtate, 4 atque homicidæ, qui humano ſanguine manus ſuas pollue-
4 runt, cum 5 nothis, & 6 ijs qui inſigni aliqua mutilatione ſunt deforma-
5 ti, præcepti quidem ordinatione, non autem ſacramenti neceſſitate à ſa-
6 cris ordinibus arcentur: at 1 mulier, neceſſaria ſacramenti ratione ab ijſ-
1 dem repellitur ordinibus. Quapropter ordinis Sacramentum temere, &
contra conſtitutionem eccleſiaſticam collatum, illi uere ſuſcipiunt: hæc
uero nequaquam ſuſcipere poteſt.

Ordinis impedimenta.

AXIO-

AXIOMA LXXI.

Summa q. 40. in 7. q. diſtributę. Ordinibus annexa.

Tonſura nō eſt 2 ordo,neque 3 quenquā priuat terrenas poſſeſſiones 2
habendi poteſtate; 1 eam tamē cuiuſlibet ordinis clericos deferre opor- 3
tet,ꝙ regni cuiuſdam ſpiritalis,& excellentioris perfectionis,mentiſque 1
à caducis rebus ad diuinas ſempiternaſq; abductionis ſignificationē con-
tineat. 5 Similiter epiſcopatus dignitas non eſt inter ſacros ordines nu- 5
meranda . 4 Ipſa tamen propter populi ad Euchariſtiā rite ſuſcipiendā 4
præparationem, & ſummi pontificis auctoritas (6 quæ eſt epiſcopatu ſu 6
perior) propter Chriſtianorum unionem,eorumq; in unum corpus colli
gationem,Eccleſiæ eſt neceſſaria. 7 Porrò ſi quis forte miretur ueſtium 7
quibus utuntur Eccleſię miniſtri uarietatem,is ſciat nonnulla eſſe officia omnibus eccleſiæ miniſtris communia,alia uero certis ordinibus peculiariter conuenientia,& ad id deſignandum quædam ueſtium genera communiter omnibus,alia uero certis ordinibus fuiſſe tribuenda.

DE MATRIMONIO.

Tractationis de matrimonio tria ſunt capita , hęc uidelicet

- Matrimonium quatenus eſt naturale officium.q.41.
- Matrimonium quatenus eſt ſacramentum.42.
- Matrimoniū q̄tenus abſolute & ſecūdum ſe conſideratꝛ: ad cuiꝰ explicationem diſputatur de
  - Sponſalibus.43.
  - Matrimonij propria ratione 44.
  - Matrimonij cauſa efficiente ſeu conſenſu
    - conſenſu in genere.45.
    - conſenſu iureiurando, uel corporum commixtione firmato. 46.
    - conſenſu coacto & conditione reſtricto.47.
    - conſenſus obiecto.48.
  - Bonis quæ oriuntur ex matrimonio. 49.
  - Matrimonij impedimentis , ubi agitur de
    - impedimentis in genere.50.
    - erroris impedimento.51.
    - conditionis ſeu ſeruitutis impedimento.52.
    - uoti & ordinis impedimento. 53.
    - propinquitatis impedimento 54.
    - affinitatis impedimento.55.
    - cognationis ſpiritalis impedimēto. (56.
    - cognationis legalis , quæ per adoptionem fit, impedimento.57.
    - frigiditatis, maleficij,furiæ & amētiæ impedimento.58.
    - diſparitate cultus, quæ matrimonium impediat. 59.
    - uxoris interfectione.60.
    - uoti ſolennis impedimento.61.
    - fornicatione alterius coniugum.62
  - Secundis nuptijs.63.
  - Quibuſdā q̄ ſunt matrimonio annexa.
    - debiti redditione.64.
    - pluribus uxoribus.65.
    - defectu qui irregularitas uulgo appellatur per bigamiā contracto. (66.
    - libello repudij.67.
    - filijs illegitime natis.68.

AXIOMA LXXII.

1 Quanquam matrimonium iuris sit 1 naturalis, eiusq; actus non mo- *Summa q.*
3 do 3 licitus, sed etiam frequenter laudabilis sit 4 præmioque dignus, *41.in 4 par*
4 quando uidelicet aut debiti reddendi, aut prolis ad Dei cultum generã- *tes distri-*
2 dæ causa suscipitur: 2 nemo tamen his temporibus ad matrimonium *butę.*
contrahendum ullius præcepti necessitate obligatur.

Matrimoniũ ut est naturale officium.

AXIOMA LXXIII.

2 2 Matrimonium diuersarum rerum, quæ in eo concurrunt, respectu, diuersis temporibus fuit institutum: Nam si respicias filiorum procreationem, innocentiæ statu: si remedium aduersus peccati uulnus, medio inter Adæ lapsum & Moysi legem tempore: si certarum personarum matrimonio idonearum definitionem, in uetere lege: si mysterium coniunctionis Christi cum ecclesia, in noua: si amicitiam & mutuum coniugum inter se obsequium, in ciuili lege suam accepit originem. Atqui secũdum omnes istas institutiones, prima & postrema exceptis, matrimonium re-
1 cte 1 sacramentum uocatur. Secundum illam uero institutionem quam
3 Euangelij tempore accepit, nouæ legis est sacramentum, 3 gratiam ad
4 ea quæ matrimonij sunt, rectius peragenda conferens: 4 cuius, sicut & aliorum matrimonij generum, secunda perfectio, quæ in operatione consistit, non autem prima, quæ in existendo posita est, sexuum commixtionem desiderat.

Summa q. 42 i 4. par tes diuisa.

Matrimoniũ ut est sacramẽtum.

AXIOMA LXXIIII.

1 1 Sponsalia nihil aliud sunt, nisi futurarum sponsio nuptiarum; ad *Summa q.*
2 quæ 2 contrahenda idonei sunt qui septimum ætatis suæ annum uel at- *43. trifa-*
3 tigerunt uel transierunt. 3 Dissoluuntur autem propter uarias causas: iu- *riã diuisę.*
re quidem propter duas, nimirum propter fidem matrimonij in pręsens alteri datam, & monastici instituti professionem: at ecclesiæ iudicio propter alias plurimas, quas longum foret enumerare.

Sponsalia.

AXIOMA LXXV.

3 3 Matrimoniũ recte à Magistro definitur esse uiri mulierisque, mari- *Summa q.*
1 talis 1 coniunctio, inter legitimas personas, indiuiduã uitæ retinens con- *44.in tres*
2 suetudinem; 2 congruumq; suo effectui fortuitũ est nomen; ob id enim *partes distributæ.*
nubit fœmina, ut aliquando mater fiat. Vocatur etiam coniugium & nuptiæ: Coniugium quidem à sua natura; nuptiæ uero à causa efficiente.

Matrimonij definitio.

AXIOMA LXXVI.

4 Mutuus inter uirum & fœminam 4 consensus 2 uerbis tempus 3 præ *Summa q.*
2 sens designantibus, siue palam, siue 5 clam expressus, uera est matrimo *45.in 5.par*
3 nij 1 causa efficiens. *tes diuisę.*
5
1

Matrimonij consensus.

ADMONITIO.

Hic, & in sequenti Axiomate aduertendum est, Clandestina

matrimonia, rata quidem & firma fuisse, quandiu ab ecclesia non fuit eorum uis & efficacitas sublata: post editam uero Tridentini concilij de ipsorum abolitione, & eneruatione sanctionem (quam uidere licet sessione 24. de reformatione matrimonij capite primo) omnem uim ueri & Christiani matrimonij efficiendi amisisse. Decretum siquidem ea constitutione est, nullum matrimonium, nisi quod præsente parocho uel alio sacerdote, de ipsius parochi, seu ordinarij licentia, & coram duobus uel tribus testibus celebratum sit, uerum & ratum matrimonium esse habendum.

Sum. q. 46. bipartito diuisa. Matrimonij consensus iureiurādo uel corporū cōmixtione firmatus.

AXIOMA LXXVII.

1 Iusiurandum consensui per uerba tēporis futuri declarato accedens 1
non efficit matrimonium: 2 at sexuum commixtio si talem consensum 2
subsequatur (nisi apertum fraudis appareat argumentum) in ecclesiastico foro ratum & firmum matrimonium reddit, licet secundum conscientiæ forum, nullum sine uero uoluntatis assensu, coalescat matrimonium.

Sum. q. 47. in 6. partes distributa. Matrimonij cōsensus coactus & sub conditione expressus.

AXIOMA LXXVIII.

Consensus metu in 2 constantē uirum cadente 1 extortus 3 tollit ma 2
trimonium, tam ex parte 4 cogentis, quàm ex parte illius qui cogitur. 1
6 Immo neque pater sua auctoritate filium ad uxorem ducendam com- 3
pellere potest. 5 Suspensus uero per conditionem appositam consensus, 4
interdum efficit, interdum non efficit matrimonium. Nam si tempus 6
præsens respiciat apposita conditio (siue honesta sit siue turpis, modo ma 5
trimonij bonis non repugnet si adsit) similiter si conditio sit necessaria, quodcunque tempus respiciat, efficiendi matrimonij uim habet. Si uero in genere rerum fortuitarum esset conditio, & ad tempus futurum referretur, consensus sub eiusmodi conditione expressus ad copulandum matrimonium non sufficeret, non magis quàm si uerbis temporis futuri esset expressus.

Sum. q. 48. bifariā diuisa. Matrimonialis cōsensus obiectū.

AXIOMA LXXIX.

2 Matrimonialis consensus (1 cuius proprium & primum obiectum 2
est, non sexuum commixtio, sed socialis coniugatio) proprie & per se spe 1
ctat prolis generationem, & fornicationis uitationem: alios autem fines siue honestos siue turpes, quos in matrimonio contrahendo sibi proponunt coniuges, improprie & fortuito, ita ut isti fines ad coniugum quidē, non autem ad coniugij, bonitatem aut prauitatem redundent. 4

Sum q. 49. in 6 partes distributa. Matrimonij bona.

AXIOMA LXXX.

Ex tribus matrimonij bonis, 2 fide uidelicet, prole, & sacramento, 2
quibus excusatur 1 matrimonium eiusque 4 actus, 3 sacramentum pri- 1
mas obtinet partes. 5 Sunt autem ista matrimonij bona, saltem proles 4
& fides; sub qua comprehenditur debiti persolutio, ad honestatem actus 3
matrimonialis adeo necessaria, ut is qui 6 rem habet cum uxore solius 5
uolu- 6

uoluptatis & libidinis explendæ causa, semper peccet: lethaliter quidem, si is libidinis ardor etiam extra matrimonij terminos feratur; leuiter uero, si intra matrimonijs fines contineatur.

Sū.q. 50. q̄ μονομερὴς est.

AXIOMA LXXXI.

Contrahendum matrimonium impedit ecclesiæ prohibitio, & id tempus quod feriatum uocare solent: contractum uero dirimūt, quæ sequentibus uersiculis continentur.

Error, conditio, uotum, cognatio, crimen,
Cultus disparitas, uis, ordo, ligamen, honestas,
Si sis affinis, si forte coire nequibis.

Matrimonij impedimenta in genere. *In q̄bus nequis iā̃ fallatur post editas cōcilij Trid. sā̃ctiones, uideatur totū decretū de reform. matri. ses. 14.*

AXIOMA LXXXII.

2 Tam in 2 persona, quàm in ipsius conditione commissus error, 1 na-
1 turaliter impedit quo minus coalescat matrimonium.

Summa q. 51 bifar. diuisa.

Matrimonium impediens error.

AXIOMA LXXXIII.

2 2 Quanquam seruo ad ducendam uxorem non sit necessarius domini
1 consensus, 1 ignorata tamen seruitutis conditio, contractum extrinsecus
3 matrimonium nullum reddit. 3 Posset nihilominus qui liber matrimonium contraxisset, citra eius dissolutionem, sese alteri etiam inuita uxo-
4 re in seruitutem mancipare. 4 Porro sobolem ex disparis conditionis parentibus natam, ciuiles leges, quibus ecclesiasticæ assentiuntur, statuūt in iis quæ ad personæ conditionem pertinent, matrem; in alijs uero, quæ dignitatis sunt, patrem sequi debere.

Sum.q. 52. quadrif. diuisa.

Matrimonium impediēs seruit⁹.

AXIOMA LXXXIIII.

2 Contracti iam matrimonij dirimendi uim, non quidem 2 simplex,
1 sed 1 solenne uotum habet. 4 Et licet à matrimonio, etiam adhuc con-
4 stante, ad sacros ordines aditus concedatur; retro 3 tamen à sacris ordi-
3 nibus (propter uotum continentiæ illis annexum) ad matrimonium commeare nequaquam licet.

Summa q. 53. quadripartita.

Matrimonium impediens uotū & ordo.

AXIOMA LXXXV.

1 1 Sanguinis propinquitas, seu (ut uulgo appellatur) consanguinitas nihil aliud est nisi uinculum quoddam eorum qui ab eodem stipite siue
2 principio descendunt, corporali propagatione contractum, 2 certisque
3 gradibus atque lineis distinctum: 3 quod extrinsecus celebratum matrimonium dirimit, iure quidem naturali inter parentem & eius prolem, ueteri autem lege inter eas personas ad quarum alteram alterius pudici-
4 tiam custodire pertinet: 4 & ecclesiastica constitutione inter illas, inter quas est in linea transuersa citra quintum gradum sanguinis coniunctio atque communio.

Sum.q. 54. quadr. diu.

Matrimoniū ĩpediēs cōsãguinitas

Sum.q. 55. in 11. par. distributa.

AXIOMA LXXXVI.

1 Affinitas, est propinquitatis quoddam genus ex 1 matrimonio,

Matrimoniū ĩpediēs affinitas.

concubitu 3 illicito, uel 4 sponsalibus (5 non autem ex alia affinitate) 3
contractũ, & ad mortem 2 usque inter personas quas semel coniunxit 4
permanens : 6 quod matrimonium non secus ac sanguinis propinquitas 5
impedit atque 9 dirimit, 7 gradibus,eorumque distinctione & 8 exten- 2
sione à sanguinis propinquitate sumptis . In qua quidem diremptione 6
facienda, & 10 accusationis & 11 testium productionis ritu procede- 9
re oportet. 7
8

AXIOMA LXXXVII. 10
11

Summa q. 56.in 5.partes diuisa.
Matrimonium impediens cognatio spiritalis

Spiritalis cognationis,quæ partim ex 2 baptismi, partim ex confirma- 2
tionis sacramẽto nascitur,tres sunt species,his nominibus apud ecclesia-
sticos scriptores usitatis appellatę,spiritalis paternitas,cõpaternitas,& spi-
ritalis fraternitas. 3 E quibus paternitas inter susceptorẽ & baptizatum 3
seu confirmatũ,item inter baptizantẽ seu confirmantẽ,& eũ qui baptiza-
tur siue confirmatur: 5 Cõpaternitas inter susceptorẽ siue baptizantem 5
aut confirmantẽ,& baptizati uel confirmati parẽtes:fraternitas uero in-
ter baptizatum, seu confirmatũ & susceptoris naturales liberos existit.
4 Transeuntq; omnes istæ cognationis species à uiro ad uxorẽ, & è diuer- 4
so ab uxore ad uirũ,cõsummato iã matrimonio accedẽtes,& propria ope-
ratione accersitæ; 1 impediuntq; matrimoniũ contrahendũ,ac iã cõtra- 1
ctũ dirimũt ipsum connubiũ antegressæ,cõsequẽtes uero nequaquã.Sed
si de industria nulla necessitate cogẽte per coniugũ alterũ cũ altero con-
trahãtur,iure tantũmodo debiti exigẽdi eũ per quẽ sunt cõtractæ priuãt.

ADMONITIO.

Quantum ad spiritualem cognationẽ attinet, conciliũ Tridentinum paternitate & cõpaternitate propria actione contracta, ut ante erat relicta,fraternitatem quę inter baptizatum , uel confirmatum,& susceptoris uel baptizantis aut confirmantis filios ante contrahebatur,ac simul transitum spiritalis cognationis à uiro ad uxorem,& contra sustulit.

AXIOMA LXXXVIII.

Summa q. 57.tripartita.
Matrimonium impediens cognatio ciuilis.

1 Adoptio est personæ extraneæ in filium,filiam,nepotem , aut neptẽ 1
legitima cooptatio. Vnde 3 triplex nascitur cognatio ciuilis, prima inter 3
adoptantem & adoptatum eiusq; posteros:secunda inter adoptatum &
naturalem filium aut filiam adoptantis:tertia uero inter uxorẽ adoptan-
tis & adoptatum,uel inter uxorem adoptati & patrẽ adoptantẽ E 2 qui- 2
bus prima & tertia semper, secunda uero quandiu adoptatus est in pote-
state illius à quo est adoptatus , matrimonium impedit.

AXIOMA LXXXIX.

Summa q. 58. ĩ 5.partes distributa.

Et 1 propter frigiditatem naturæ, non ætatis defectu euenientem , & 1
propter eam quæ 2 maleficio contracta est coeundi perpetuam impoten- 2
tiam,triennij experimento comprobatam, ecclesiæ auctoritate separãtur
coniuges;sed in separatione propter impotentiam ex maleficio ortã,utri-
que coniugum,in altera uero fœminæ tantum, libera cõceditur ad nouũ
connubiũ transeundi potestas: 1 ita tamen ut si quando priori uiro coeũ- 1

di fa-

di facultatem restitui cōtingat, posteriori relicto, ad priorem uirū ea fœ-
mina redire debeat. Matrimonium quoq; impediunt, & contractū diri-
3 munt 3 amentia perpetua, & ea quæ rationis usu tēpore matrimonij su-
4 scipiendi mentē priuauit. 4 Similiter incestus cū futuræ uxoris sorore,
uel ante sponsalia, uel medio inter sponsalia & matrimoniū tēpore com
missus; post uero consecutus, non dirimit constans iam matrimoniū, sed
eū à quo cōmissus est, iure debiti petendi priuat, atq; eidem, ne aliā uxo-
5 rem ducat, priore mortua ab ecclesia interdicitur. Itē ætas 5 immatura,
cuiusmodi in masculis citra decimumquartū annū, in fœminis uero citra
duodecimum (nisi iudicij uigor, quod ætati deest, cōpenset) esse statuitur.

AXIOMA XC.

1 1 Tametsi fidelis cū infideli neq; ratū neque legitimū matrimonium *Sum q. 59.*
2 contrahere possit, 2 nihilominus tamen uerū est id matrimoniū, quod *in 6. par. di*
3 inter se celebrant infideles. 3 Ita tamen, ut si cōtingat alterū coniugum, *stributę*
4 altero fidē amplectente, in errore suo permanere, 4 neque ad debitū red Matrimo-
dendū, neque ad cohabitationē ferendā, is qui fidem amplexus est, tenea nium impe-
3 tur (3 retenta interim utriusq; faciendi potestate.) Et quod 5 amplius diēs cultus
5 est, si eius qui infidelis manet, peruersitas usque ad obstinatam creatoris disparitas.
contumeliam procederet, fidelis priori dissoluto, noui matrimonij susci-
6 piendi potestatem haberet, quæ nec ob aliam infidelitatem, 6 nec ob a-
liud quodcunque scelus concederetur.

AXIOMA XCI.

1 1 Vxorem in adulterij actu deprehensam interficere etiam priuata au *Sum.q.60.*
ctoritate mariti dolori ciuiles quidem leges concedunt: at ecclesiasticę in *bifariam*
hoc facinore puniendo, quemadmodū in alijs, publicam auctoritatē ex-
pectandā, & iustitiæ zelo, non uindictæ sumendæ, aut odij explendi, ani- *diuisę*
mo procedendū esse censent, eam quæ priuata fit auctoritate uxoris necē Matrimo-
summopere improbantes, & in lethalibus criminibus numerantes: ob nium impe-
2 idque decernunt 2 matrimonium contrahendum respectu cuiusuis mu- diens uxoris
lieris eiusmodi scelere impediri, & contractum cum pellice, cuius ducen- interfectio.
dæ spe istud scelus patratum esset, dirimi.

AXIOMA XCII.

2 2 Quemadmodū corporali morte dissoluitur corporale matrimonij *Sum.q 61.*
uinculum, ita solenni professione monastici instituti, quæ est quoddā spi- *in 3 partes*
ritalis mortis genus, dissoluitur spiritale matrimonij uinculū, quod est *distributę.*
inter coniuges, matrimonio nondum consummato. Proinde utrique con Matrimo-
iugū ante corporū coniunctionē ad religiosum uitæ institutum transeun niū dissolui
3 di, & 3 ei qui in seculo relictus est cui uult nubēdi, libera cōceditur pote- uoto solēni.
1 stas. 1 Matrimonio autē iā consummato, neutri religiosū seu monasticū
uitę institutū suscipere, neutri ad nouas trāsire nuptias altero uiuēte licet *Sum q 62.*

AXIOMA XCIII.

1 1 Vxorē fornicatā marito, quoad torū attinet, 3 priuato iudicio 5 qđ *in 6. par. di*
3 ad cohabitationē uero pertinet, ecclesiæ auctoritate dimittere (paucis ex- *stributa.*
2 ceptis casibus) semper cōceditur, nō autē 2 præcipitur, nisi forte uxor ob- Diuortiū ob
4 stinatè uellet in suo flagitio permanere. Eodē iure 4 uxori quoq; aduer- fornicationē
5 sus uirū adulterū uti licet. 5 Cæterū diuortio iā facto, utriq; coniugū, al- tempore E-
uangelij.

tero uiuo, præclusus est ad nouas nuptias aditus, non autē ad 6 ipsorum 6
inter se reconciliationem, modo adsit in eo, qui sua culpa repudiationē
meruerat, prioris uitæ emendatio.

Sum.q.63. bipartitę. Secundæ nuptiæ.

AXIOMA XCIIII.

1 Secundas nuptias, immo etiam tertias, reliquasq; deinceps, & licitas 1
esse, ꝙ superioris matrimonij uinculum alterius coniugis morte sit subla
tum, & 2 sacramenti dignitatē non minus quàm primas obtinere, quòd 2
in ijs materia, formaq; legitima matrimonij cernatur, tradunt probatis-
simi quique catholicæ ueritatis doctores.

Sum.q.94. in 7 partes distributa. Matrimonialis debiti persolutio.

AXIOMA XCV.

1 Non modo aperte poscēti, 2 sed etiam aliquo signo indicanti debet 1
uterque coniugum ex 3 æquo (incolumitate & honestate salua) alteri, etiā 2
7 tēpore sacro (licet tūc petens leuiter 5 saltē 6 peccet) matrimoniale de- 3
bitū persoluere: 4 ob idq; neuter eorum sine alterius consensu, talis cōti- 7
nentiæ uoto, quo istius debiti persolutio impediretur, se obstringere pōt. 5
6
4

Sum.q.65. in 6. partes diuisę. Polygamia.

AXIOMA XCVI.

1 Quāquā matrimonij secūdario fini repugnet uxorū multitudo, eaq; 1
ratione à naturali lege nonnihil deflectat, 2 primis tamē tēporibus, diui- 2
na dispensatione quibusdā multas ducere & simul habere uxores fuit cō- 6
cessum. At 5 concubinā, cū qua nullū matrimonij ius intercederet, habe- 5
re, ꝙ id 3 primario matrimonij fini, prolis nimirum educationi obsit, le- 3
giq; naturali uehementer aduersetur, nullo unquā tempore licuit, sed ho
minū ita congregatorū societatem impiam, eorumq; 4 congressus nefan 4
dos & in lethalibus peccatis numerandos, semper iudicauit Dei ecclesia.

Sum.q.66. in 5. partes distributa. Irregularitas

AXIOMA XCVII.

1 Secundū matrimoniū siue iuxta, siue contra 2 leges, siue 4 ante, siue 1
post baptismū, susceptum: 3 item primū cum ea, quæ uirgo non sit con- 2
tractū, uirum à sacris clericorum ordinibus repellit, seu (ut trito utar uer 4
bo) irregularitatem affert, 5 quæ tamen dispensatione, quod humani sit 3
iuris, tolli potest à summo quidem Pontifice respectu omnium, ab alijs 5
uero episcopis respectu inferiorum seu minorum ordinum.

Sum q.67. in 5 partes distributa. Repudij libellus tempore legis.

AXIOMA XCVIII.

Quamuis 1 matrimoniū natura sit indissolubile, 2 cadit nihilominus 1
sub diuinam dispensationē eius dissolutio. 3 Vnde probabilis est illorū 2
opinio, licet minus communis, qui asserunt uigente Moysi lege, & uiro u- 3
xorem repudiare, & 4 repudiatæ iam mulieri alteri uiro nubere (5 nō au 4
tem ad priorē reuerti, id enim expresse lex uetat) diuino concessu licitum 5
fuisse. Cæterū in repudij libello, qui uxori dabatur, causas (6 inter quas 6
proxima erat uxoris odium) non quidem distincte 7 & speciatim, sed ge- 7
neratim dumtaxat scribi oportebat.

Sum.q.68. trif. distin. Illegitime nati.

AXIOMA XCIX.

1 Illos, qui ex uago & extra uerum matrimonium patrato concubitu 1
nascuntur, illegitimos uocant, & ob istam infelicem nascendi sortem, ab
2 hæreditario in bona paterna plene succedendi iure, nonnullisq; mune 2
ribus, atque dignitatibus & ciuiles & ecclesiasticę leges repellunt: 3 ita ta 3
men, ut multiplices ijs ad dignitatem conditionemque legitimorum fi-
liorum perueniendi uias demonstrent atque patefaciant.

SCHEMA AVGVSTINI HVNNAEI

in quo numerus, ordo & connexio earum quæstionum, quibus à B. Thoma catholica de sacramentis doctrina explicata est, ob oculos ponitur.

Sacramentorū tractatus apud B. Th. Aquinatem est bipartit'

- In priori eius parte agitur đ sacramētis generatim, uidelicet de
  - Natura & propria ratione sacramenti in genere. q. 60.
  - Necessitate sacramentorum. 61.
  - Effectibus sacramentornm
    - effectu primario, qui est gratia. 62.
    - effectu secundario, q est character. 63
  - Causa sacramentorum. 64.
  - Numero sacramentorum. 65.
- Baptismo; ad cuius explicationem
  - Prius de ipso baptismo ista quatuor quæstionū genera tractantur,
    - de natura & ꝓpria rōne baptismi. 66
    - quis sit idone' baptismi minister. 67
    - de suscipientibus baptismum. 68.
    - de effectu baptismi. 69.
  - Deinde binæ qōnes de ijs q̄ præparationem ad baptismum continēt disputantur.
    - una đ circūcisione. 70
    - altera de catechismo & exorcismo. 71.
- Confirmatione cuius explicatio unica quæstione in duodecim partes distributa absoluitur. 72.
- Eucharistia, ad cuius explanationem ista 8. quæstionū genera pertractātur, uidelicet đ
  - ipso sacramento Eucharistiæ. 73.
  - materia eius
    - specie materiæ. 74.
    - transubstantiatione panis & uini in corpus & sanguinem Christi. 75.
    - modo, quo existit Christus in hoc sacramento. 76.
    - accidentibus panis & uini. 77.
  - forma eiusdem. 78.
  - effectibus. 79.
  - accipientibus Eucharistiam. 80.
  - de modo quo Christus usus est eucharistiæ sacramento. 81.
  - idoneo eucharistiæ ministro. 82.
  - ritu qui debet in isto sacramento seruari. 83.

- In altera parte agitur de sacramētis sigillatim nimirum de
  - pœnitētia, cuius disputationis sex sūt capita de
    - pænitētia ipsa
      - quatenus est sacramentum. 84.
      - quatenus est uirtus. 85.
    - effectu pœnitentiæ.
      - in remittendis peccatis lethalibus. 86.
      - in remittendis Peccatis uenialibus. 87.
      - de reditu peccatorum semel remissorum. 88.
      - quantum ad recuperationem uirtutum. 89.
    - partibus pœnitentiæ.
      - In genere. 90.
      - In specie de
        - cōtritiōe
          - quid sit. 1.
          - de quo esse debeat 2.
          - quanta esse debeat. 3
          - quanto tempore durare debeat 4.
          - de effectu eius. 5.
        - cōfessione de eius
          - necessitate. 6.
          - natura, & definitione. 7.
          - ministro. 8.
          - qualitate. 9.
          - effectu. 10.
          - sigillo. 11.
        - satisfactione.
          - quid sit. 12.
          - an fieri possit. 13.
          - qualis esse debeat. 14.
          - quibus rebus Deo satisfiat. 15.

Quę sequuntur ex supplemento tertię partis sunt desumpta.

Extre-

- Suscipientibus pœnitentiæ sacramentum. 16.
- De ministrorum potestate ad claues pertinente, ubi agitur
  - de clauibus, nimirum de
    - propria ui & natura clauium. 17.
    - effectu earum. 18.
    - ministris clauium. 19.
    - his, in quibus recte claues exercentur. 20.
  - excommunicatione, uidelicet de
    - eius propria ui, & natura. 21.
    - excommunicante, & excommunicato. 22.
    - communicatione cum excommunicato. 23.
    - absolutione ab excommunicationis uinculo. 24.
  - indulgentijs, uidelicet
    - de propria earum ui, & natura. 25.
    - in quibus sit potestas eas elargiendi. 26.
    - quibus indulgentiæ prosint. 27.
- Publica & solenni pœnitentia. 28.

Extrema unctione, cuius explicatio hæc quinque capita, complectitur,
- De iis, quæ pertinent ad naturam, & primam institutionem extremæ unctionis. 29
- De effectu extremæ unctionis. 30.
- De idoneo eius ministro. 31.
- Cui impertiendum sit istud sacramentum, & in qua parte corporis sit adhibendum. 32.
- Possit iterari necne istud sacramētum. 33.

Ordine, ad cuius declarationem de his quinque capitibus disseritur de
- Ordine in genere, cuius capitis tres sunt partes, uidelicet de
  - propria natura & partibus sacramenti Ordinis. 34.
  - effectu eius. 35.
  - suscipientibus ordinem. 36.
- Distinctione ordinum. 37.
- Conferentibus ordinem 38.
- Impedimento initiandorum. 39.
- Iis quæ sunt ordinibus annexa 40.

Matrimonio, cuius disputatiõis tria sunt capita, hæc uidelicet.

- Matrimonium quatenus est naturale officium. 41.
- Matrimonium quatenus est sacramentum. 42.
- Matrimonium absolute & secundũ se considerarũ, ad cuius explicationẽ disputatur de
  - Sponsalibus. 43.
  - matrimonij propria ratione. 44.
  - Matrimonij causa efficiente seu consensu
    - consensu in genere. 45.
    - consensu iureiurãdo, uel corporũ commixtione firmato. 46.
    - consensu coacto, & conditione restricto. 47.
    - consensus obiecto. 48.
  - Bonis quæ oriuntur ex matrimonio. 49.
  - Matrimonij impedimentis ubi agitur de
    - impedimentis in genere. 50.
    - erroris impedimento. 51.
    - conditionis seu seruitutis impedimento. 52.
    - uoti & ordinis impedimẽto. 53
    - propinquitatis impedimẽto. 54
    - affinitatis impedimento. 55.
    - cognationis spiritalis impedimento. 56.
    - cognationis legalis, quę per adoptionẽ fit, impedimento. 57.
    - frigiditatis, maleficij, furiæ, & amentiæ impedimento. 58.
    - disparitate cultus, quæ matrimonium impediat. 59.
    - uxoris interfectione. 60.
    - uoti solennis impedimento. 61.
    - fornicatione alterius coniugum 62.
  - Secundis nuptijs 63.
  - Quibusdã q̃ sunt matrimonio annexa, uidelicet de
    - debiti redditione. 64.
    - pluribus uxoribus. 65.
    - defectu, qui irregularitas uulgo appellatur per bigamiam contracto. 66.
    - libello repudij. 67.
    - filijs illegitime natis. 68.

ALPHA-

ALPHABETICVS LOCORVM communium in hoc libello tractatorum index: cuius numeri non ad paginarum, sed ad Axiomatum numeros referuntur.

BAptiſmi natura & ꝓpria rõ. 7
Baptiſmi miniſter. 8
Baptiſmum ſuſcipientes. 9
Baptiſmi effectus. 10
CAtechiſmus & exorciſmus. 12
Circuncisio 11
Clauium definitio & diuiſio. 48
Clauium effectus. 49
Clauium miniſter. 50
Claues in quo exercendæ. 51
Confeſſio eiuſq; neceſſitas. 37
Confeſſionis definitio 38
Confeſſionis miniſter. 39
Confeſſionis qualitas. 40
Confeſſionis effectus. 41
Confeſſionis ſigillum. 42
Confirmationis ſacramentum. 13
Contritionis obiectum. 33
Contritio quanta eſſe debeat. 34
Contritionis tempus. 35
Contritionis effectus. 36
Cõtritionis natura & propria rõ. 32
DIuortiũ ob fornicationẽ alterutrius coniugũ tpe Euãgelij. 93
EVchariſtiæ ſacramentum. 14
Euchariſtiæ materia. 15
Euchariſtiæ is locus cõmunis ubi de tranſubſtantiatione agitur. 16
Euchariſtiæ is locus cõmunis ubi de modo quo Chriſtus eſt in Euchariſtia dicitur. 17
Euchariſtiæ is locus cõis ubi de panis & uini accidentib tractatur. 18
Euchariſtiæ forma. 19
Euchariſtiæ effectus. 20
Euchariſtiæ ſumptio. 21
Euchariſtia quõ uſus ſit Chriſtus. 22
Euchariſtiæ miniſter. 23
Euchariſtiæ ritus. 24
Excõicationis uis atq; definitio. 52
Excommunicare & excommunicari quis poſſit. 53
Excõicati conſortiũ eſſe fugiẽdũ. 54
Excommunicati abſolutio. 55
Extremæ unctionis inſtitutio, materia & forma. 60
Extremæ unctionis effectus. 61
Extremę unctionis miniſter. 62
Extrema unctio quibus impertiẽdã, & in qua parte corporis adhibenda. 63
Extremæ unctionis iteratio. 64
ILlegitimè nati. 99
Indulgentiarum uis. 56
Indulgentiarum largitores. 57
Indulgentiæ quibus proſint. 58
Irregularitas 97
MAtrimonium ut eſt naturale officium. 72
Matrimoniũ ut eſt ſacramẽtum. 73
Matrimonij definitio. 75
Matrimonij conſenſus. 76
Matrimonij cõſenſus iureiurãdo uel corporũ cõmixtione firmatus. 77
Matrimonij cõſenſus coactus & ſub conditione expreſſus. 78
Matrimonialis cõſenſus obiectũ. 79
Matrimonij bona. 80
Matrimonij impedimẽta in gñre. 81
Matrimonium impediens error. 82
Matrimoniũ impediens ſeruitus. 83
Matrimonium impediens uotum & ordo. 84
Matrimonium impediens cõſanguinitas. 85
Matrimoniũ impediẽs affinitas. 86
Matrimonium impediens cognatio ſpiritalis. 87
Matrimonium impediens cognatio ciuilis. 88
Matrimoniũ impediens frigida natura, maleficium, amentia, inceſtus, ætas immatura. 89
Matrimonium impediens cultus diſparitas. 90
Matrimonium impediens uxoris interfectio. 91
Matrimonium poſſe diſſolui uoto ſolenni. 92
Matrimonialis debiti perſolutio. 95
ORdinis definitio & partes. 65
Ordinis effectus. 66

Ordinem suscipientium qualitas. 67
Ordinum distinctio. 68
Ordinem conferens 69
Ordinis impedimentum. 70
Ordinibus annexa. 71
PEccatorum semel remissorum reditus. 29
Pænitentia ut est sacramentum. 25.
Pœnitentia ut est uirtus. 26
Pęnitentiæ effectus in peccatis letha libus delendis. 27
Pænitentiæ effectus in uenialibus peccatis delendis. 28
Pænitentiæ uis ad reparandas uirtutes prius amissas. 30
Pænitentiæ partes in genere. 31
Pænitentiæ capaces qui sint. 47
Pænitentia solennis. 59
Polygamia. 96
REpudij libellus tempore legis Mosaicæ. 93
SAcramenti in genere natura & propria ratio 1
Sacramentorum necessitas. 2
Sacramentorum effectus principalis qui est gratia. 3
Sacramentorum quorundã effectus secundarius, qui est character. 4
Sacramentorum causa seu auctor & minister. 5
Sacramentorum numerus. 6
Satisfactionis definitio. 43
Satisfacere hominem posse. 44
Satisfactionis qualitas. 45
Satisfactoria opera. 46
Secundæ nuptiæ. 94
Sponsalia. 74

FINIS.

APPROBATIO.

Ista domini Doctoris Augustini Hunnæi collegæ nostri de sacrosanctis ecclesię Christi saluatoris nostri Sacramẽtis Axiomata, orthodoxæ fidei consentanea esse, & eam, quæ apud B. Thomam in tertia Summæ parte, eiusque supplemento de Sacramentis traditur, doctrinam, erudite fideliterque comprehendere, ob idque omnibus, eam quæ ad Sacramenta pertinet Theologiæ partem discere, docere, aut disputare uolentibus admodum utilia esse, testamur. Actum Louanij 1569. nona Decembris in Cęnobio Prędicatorum.

Frater Petrus Bacherius S. Theologię professor, ac Prior.
F. Baltaxar Textor, sacrę Theologia professor ac Regens.

Sequitur Catechismus catholicus Aug. Hunnæi, cuius præcipuæ materiæ à B. Thoma in summa Theologica, pie & erudite tractatæ, indicantur.

BREVISSIMVS CATECHISMVS CATHOLICVS

OMNIA QVAE CHRISTIANVM
ad æternam animi ſalutem conſequendam credere & facere oportet, complectens:

D. AVGVSTINO HVNNÆO Auctore.

NVPER VNICO SCHEMATE
comprehenſus, atque ita in lucem editus: nunc autem diligenter recognitus, & in libelli formã ad commodiorem iuuentutis uſum auctore eodem redactus;

CVI IN HAC EDITIONE RECENS accesſit, eorum Summæ Theologicæ B. Thomæ Aquinatis locorum, in quibus præcipuæ iſtius Catechiſmi materiæ permultis iiſq; dilucidis ac firmis argumentis tractantur, notatio.

AMPLISSIMO ET ORNATISSIMO VIRO

Domino Viglio Zuichemo ab Aytta, Primo S. Bauonis apud Gandenses Præposito, supremique Senatus Belgici Præsidi clarissimo, & illustrissimi ordinis aurei uelleris Cancellario præstantissimo, Augustinus Hunnæus. S. P. D.

NVPER, Præses amplissime, cum ea quæ nobis à Regia Catholica Maiestate, tuo suasu atque consilio demandata fuerat Catechismi prælegendi prouincia perfuncti essemus, nouaq; nobis (sententias uidelicet Theologicas profitendi) eßet commißa, nostro munere (ut iudicabamus) & discipulorum nostrorum utilitate postulante, uniuersam Catechismi Catholici doctrinam in unum Schema breuiter coniectam, omnibus, ut probè nosti (quippe cuius nominis splendore commendatum in lucem id schema prodierat) uno aspectu intuendam contemplandamq; præbueramus.

Postea uero aduertentes (quod & grauiorum uirorum admonitione nobis est significatum) istius generis schemata

mata

mata, prouectioribus quidem ad prima Christianæ Religionis rudimenta recolenda magno usui eße, dum parietibus affixa uniuersam Catechismi doctrinam omnibus uno aspectu intuendam contemplandamq́ præbent; sed incommodum eorum in scholis usum, nos exemplo Pauli Apostoli, cupientes omnibus omnia fieri, ut omnes lucrifaceremus, eandem doctrinam his natalitijs festis, quibus à Sententiarum Theologicarum grauissima profeßione feriamur, diligenter recognitam in libelli formam conuertimus, ut omnes ex ea (iuniores quidem sub hac forma, reliqui autem natu grandiores, uel sub hac, uel sub schematis figura) salutarem fructum percipere poßint.

Quantum præstiterimus, tum in hac, tum in priori schematis editione; tuum, aliorumq́ eruditorum & piorum uirorum esto iudicium.

Nos certè sedulò in eam incubuimus curam, ne quid prætermitteremus, quod in aliorum multo prolixioribus de hoc eodem argumento editis libris, scitu necessarium aut cognitu magnopere dignum extaret.

Cùm autem huius libelli doctrina iam semel sub tui nominis splendore, publicæ lucis discrimen feliciter subierit, propter tantillam quæ in ea nunc facta est externi habitus mutationem, alium illi patronum non putauimus quærendum.

Accipies igitur, ornatißime Præses, hilari fronte hanc nostram lucubratiunculam, perexiguam quidem, si ipsa per se expendatur: si tamen præsentium temporum conditio spectetur, longè utilißimam, & quæ tui nominis auctoritate muniatur (nisi nostra nos fallat opinio) dignißimam: nostrorum autem laborum mercedem abundè magnam nos consecutos existimabimus, si eos tibi gratos fuisse, & afflictæ grauiterq́ laboranti Ecclesiæ aliquã opem attulisse intellexerimus.

Deus Opt. Maximus Vestram Reuerendam amplitu-

dinem,

dinem nostræ Reip. Belgicæ moderandæ, literarumq́ tum sacrarum tum profanarum studijs studiosisq́ (ut iam cœpit collegio duodecim adolescentibus alendis hic destinando, & magnificè dotando) promouendis, quàmdiutissime incolumem seruare dignetur. Vale. Louanij Kal. Ianuarijs; anno a Christi Saluatoris nostri natiuitate. M D L X X.

PROOEMIUM.

PRÆSENTIS libelli ſcopus eſt, non graſſantium nunc Iconoclaſtarum, aut aliorum quorumcunque hæreticorum prolixa diſputatione falſa dogmata confutare, neque etiam Catholicæ & ſalutaris doctrinæ ueritatem argumentis accuratè conquiſitis illuſtrare aut propugnare: ſed nudè & ſummatim prima dumtaxat & ſcitu maxime neceſſaria ſinceræ & genuinæ tam de agendis, quàm de credendis doctrinæ Chriſtianæ capita, cõuenienti inter ſe ordine digeſta, (inſertis interim ſicubi res poſtulare uidebatur, breuibus conuenientibuſque annotationibus ſeu admonitionibus) complecti, ut eius adminiculo quiſque Chriſtianus Catholicus ſuæ profeſſionis & doctrinæ Eccleſiæ Catholicæ ſumma capita facile mente memoriaque comprehendere, & ut ad ea ita comprehenſa uniuerſæ uitæ ſuæ curſum, in dictis, factis, atque cogitationibus moderando, Deo debitum officium perſoluere, ac ſibi æternæ uitæ felicitatem comparare queat.

Catholici autem nomine (ut iſtud hic obiter admoneam) eum intelligo, qui baptiſmatis Sacramento initiatus IESV CHRISTI ueri Dei atque hominis ſalutarem doctrinam in eius Eccleſia profitetur, neque ſectis ullis aut opinionibus ab eccleſia Catholica reprobatis adhæret.

Catholicæ autem Eccleſiæ nomine, intelligo perſpicuum & ſenſui expoſitũ cœtum illorũ, qui baptizati ueram ſinceramq; Chriſti fidem profitentur, & [a] ſe B. Petri ſucceſſori Romano Pontifici ut Chriſti in terris Vicario ſubiectos agnoſcunt.

Quæ quidem uera & germana Dei Eccleſia, ab alijs falsò ſibi hoc nomen uendicãtibus, in ſymbolo à patribus primi Conſtantinopolitani Concilij edito, his quatuor ſecernitur notis: quòd ſit [b] una, ſancta, catholica & Apoſtolica. Eſtque iſtius Eccleſiæ tanta dignitas, ut ſicut extra arcam Noe, nemini in diluuio corporis uitam conſeruare licuit: ita extra iſtam Eccleſiã ad æternam animi uitam conſequendã nemini pateat acceſſus. Quapropter quicunque ſui animi æternæ ſaluti conſultum uelit, intra huius Eccleſiæ fines, omni cura atque diligentia ſe contineat.

a Se B. Petri successori.] De primatu Petri, Sup.q.40.6. & 22.q.39.1.c.f.& 3a.q.8.c.6.c.
An omnes sint schismatici qui summo Pontifici subesse renuunt 22æ.q.39 1.c.f.& Sup.q.40.6.c.
b Vna.] Quomodo ecclesia dicitur una, 22æ.q. 183.2.1m.

DOCTRINAE CATECHISMI Catholici Partitio.

Cathechismi Catholici doctrina est quĩtuplex: ũidelicet, de
- c Fide,
- d Spe,
- e Charitate,
- f Iustitia Christiana, &
- g Sacramentis.

c De fide, 22æ.q.1a, & 15. sequentib.
d De spe, 22æ.q.17.& 4.seq.
e De charitate, 22æ.q.23.& q.seq. usque ad 47.
f De iustitia Christiana & interiore, 12æ.q.113.1.c.
De iustitia ut est uirtus cardinalis.22æ.q.58.o.
g De Sacramentis, 3a,q.60. & sequentib. usque ad finem.& Sup.q.1a usque ad q.69.

DE FIDE.

Fides est uirtus à Deo infusa, lumine quodam diuino ita hominis animum collustrans, ut firmiter assentiatur ijs omnibus, quæ ad ueram sanctamque Religionem spectantia, Deus uerbo suo reuelauit, & hominibus ad uitam æternam consequendam, credenda proposuit: siue sint, siue non sint sacris literis expressa.

De fide.

Fides quid? 22æ.q.5.1.o.
Fides est uirtus.] An fides sit uirtus? 22æ.q.4.ar.5.o.
Fides est uirtus a Deo infusa.] An fides sit homini infusa à Deo? 22æ.q. 6.1.o.
Lumine quodam diuino.] Quo lumine illustratus homo credit? 22æ.q. 1.4.3m, & q.2.3.2m.
Vt firmiter assentiatur] Assentiri quid? 22æ.q.2a.1.3m.
An actus fidei sit firmus assensus? 22æ.q.2a.1.c.
An fides sit certior scientia & alijs uirtutibus intellectualibus? 22æ.q.2.4.c. & q.4.8.o.
Iis omnibus, quæ ad ueram sanctamque religionem &c.] Quæ sint fide tenenda, 22æ.q.1.1.o.
An omnia sint fide tenenda quæ Ecclesia tanquam credēda proponit? 22æ. q.5.3.c. potissimum.
Credenda proposuit.] Quomodo Deus credenda reuelet, mediatè an immediatè, 22æ.q.6.1.c. prin.

Verbũ enĩ Dei bifariã distribuit: uidelicet, in

- Scripturã quæ diuinitus inspirata, utilis est ad { docendum, arguendum, corripiendum, erudiendum in iustitia. } ut perfectus sit homo Dei, ad omne opus bonũ instructus, 2. ad Tim. 3.
- Traditiones, quæ licet in nullo quidem sacræ scripturæ libro expressè & syllabatim positæ sint, diuinitus tamen sunt traditæ, & religiosè unà cum scriptura tenendæ, dicente Apostolo, Fratres, tenete Traditiones quas didicistis, siue per sermonem, siue per epistolam nostram. 2. Thessal. 2

In ijs autem quæ primum Christiani homines tenere debent, præcipuum obtinent locum duodecim Symboli Apostolici partes, articuli fidei uulgo appellatæ.

Duodecim symboli Apostolici partes.] An credibilia sint per certos articulos distinguenda? 22æ. q. 1. ar. 6.
An conuenienter articuli fidei enumerentur? 22æ. q. 1. ar. 8.
An conuenienter articuli fidei in symbolo ponantur? 22æ. quæst. 1. ar. 9. c.
Ad quem pertinet fidei symbolum ordinare? 22æ. q. 1. ar. 10. c.

Quarum prima est,

Credo in Deum patrem omnipotentem, creatorem cœli & terræ.

II.

Et in Iesum Christum filium eius unicum Dominum nostrum.

III.

Qui conceptus est de Spiritu sancto, natus ex Maria uirgine.

IIII.

Passus sub Pontio Pilato, crucifixus, mortuus & sepultus.

V.

Descendit ad inferos, tertia die resurrexit a mortuis.

VI.

Ascendit ad cælos, sedet ad dexteram Dei patris omnipotentis.

VII.

Inde uenturus est iudicare uiuos & mortuos.

VIII.

Credo in Spiritum ſanctum.

IX.

Sanctam Eccleſiam Catholicam, Sanctorum communionem.

X.

Remiſſionem peccatorum.

XI.

Carnis reſurrectionem.

XII.

Vitam æternam. Amen.

Credo.] Quid credere? $22^{\ae}$.q.2.1.o.
In Deum.] Quomodo diſtinguãtur credere Deo, credere Deum, & credere in Deum, $22^{\ae}$.q.2.2.o.
Deum.] De Deo, 1^{a}.q.2.uſque ad q.44^{am}.
Vtrum Deus ſit unus? 1^{a}.q.11^{a}.3.& 4.
Vtrum in diuinis ſit trinitas? 1^{a}.q.31.1.o.
An credere trinitatem explicite ſit de neceſſitate ſalutis? $22^{\ae}$.q.2.8.o.
Patrem.] De perſona patris, 1^{a}.q.33.o.
Omnipotentem.] De potentia Dei, 1^{a}.q.26.o.
Cur potentia quæ communis eſt toti trinitati, appropriatur patri? 1^{a}.q.39.8.c.circa med.
Cur creare, efficere, ſiue ex quo tribuitur patri? ibid.
De creatione rerum, 1^{a}.q.44.& ſeq.
De ſcientia Dei, quæ eſt cauſa rerum, 1^{a}.q.14.o.
De uoluntate Dei, quæ etiam cauſa rerum eſt, 1^{a}.q.19^{a}.o.
De prouidentia Dei & eius partibus, 1^{a}.q.22.& 23.o.
De gubernatione rerum, 1^{a}.q.103.uſque ad q.106.
Cœli & terræ.] De angelis, 1^{a} q.50.uſque ad 65^{am}.
De opere creationis creaturæ corporalis, 1^{a}.q.65^{a}.uſque ad 75^{am}.
De homine, 1^{a}.q.75^{a}.uſque ad q.103^{am}.
Et in Ieſum.] An credere explicite myſterium Chriſti ſit de neceſſitate ſalutis, $22^{\ae}$.q.2.7.o.
De nomine Ieſu 3.q.37.2.o.
An alio modo poſſimus ſaluari quàm per Chriſtum? $12^{\ae}$.q.91.5.2^{m}.& $22^{\ae}$.q.2.ar.7.c.
Filium eius.] De perſona filij, 1^{a}.q.34 & q.35.
Vnicum.] Quomodo Chriſtus ſit filius unicus patris, 1^{a}.q.41.3.c.& 4.3.3.2^{m}.
Qui conceptus eſt de Spiritu ſancto.] De incarnatione Chriſti, 3^{a}.q.1.& ſeq.uſque ad q.40^{am}.
Cur Chriſti conceptio attribuitur Spiritui ſancto? 3^{a} q.32.2.c.potiſſimũ.
An Chriſtus debeat dici conceptus de Spiritu ſancto? 3^{a}.q.32.2.o.
De modo & ordine conceptionis Chriſti, 3^{a}.q.33.o.
Natus ex Maria.] De natiuitate Chriſti. 3^{a} q.35.o.
An B. Maria ſit uera & naturalis mater Chriſti? 3^{a}.q.35.3.o.

An B. Maria ſit mater Dei? 3ª.q.35. 4.o.
Virgine.] De uirginitate B. Mariæ, 3ª.q.28.o.
Paſſus.] De paſſione Chriſti, 3ª.q.46.uſque ad 50.
Sub Pontio Pilato.] Cur Chriſtus uoluit pati a gẽtilib⁹? 3ª.q.47.4.c.& 1^{m}.
An Pontius Pilatus tradens Chriſtum crucifigendum omnium maxime peccauerit? 3ª.q 47.6.2^{m}.
Crucifixus.] Cur conueniens fuit Chriſtum in cruce pati? 3ª.q.46.4. c.potiſſimum.
Mortuus.] De morte Chriſti, 3ª.q.50.o.
Sepultus.] De ſepultura Chriſti, 3ª.q.51.o.
Deſcendit ad inferos.] De deſcenſu Chriſti ad inferos, 3ª.q.52.o.
3ª. die reſurrexit a mortuis.] De reſurrectione Chriſti, 3ª.q.53. uſque ad 57^{am}.
An fuerit conueniens Chriſtum tertia die reſurgere? 3ª.q.53.2.o.
Aſcendit ad cœlos.] De aſcenſione Chriſti? 3ª.q.57.o.
Sedet ad dexteram Dei patris.] De ſeſſione Chriſti ad dexteram patris, 3ª.q.58.o.
Inde uenturus eſt iudicare.] De iudiciaria poteſtate Chriſti, 3ª.q.59. o. & Sup.q.89.& 90.
Credo in Spiritũ ſanctũ.] De perſona Spiritus ſancti, 1ª.q.36.q.37.& q.38.
Cùm ſit eadem notitia Patris, & Filij, & Spiritus ſancti, cur traduntur de illi diuerſi articuli? 22æ.q.1.ar.8.3^{m}.
An Spiritus ſanctus ſit Deus? ibid.& 1ª.q.27.1.c.
Sanctam Eccleſiam.] Quorum hominum Chriſtus ſit actu caput, 3ª.q.8.3.& 2^{m}.potiſſimum.
An corpus Eccleſiæ myſticum conſiſtat ex hominibus & angelis, ex uiatoribus & beatis? 3ª.q.8.4.c.2^{m}.
An ſit una Eccleſia omnium fidelium noui & ueteris Teſtamenti, 3ª. q.8.3.3^{m}.
Sanctorum com.] An ſit ſanctorum communio in Eccleſia? 1ª.q.23. 6.1^{m}. fi.& Sup.q.25.1.c.& 2.5^{m}.
Remiſſionem peccatorum.] An remiſſio peccatorum ſit in Eccleſia? 22æ.q.20.2.c.& 3^{m}.
An per baptiſmum tollantur omnia peccata? 3ª.q.69.1.o.
An per ſacramentum Euchariſtiæ remittantur peccata? 3ª.q 79.3.& 4.
An per pœnitentiam remoueantur omnia peccata? 3ª.q.86.1.
De remiſſione uenialium peccatorum, 3ª.q 87.o.
An poteſtas clauium ſe extendat ad remiſſionem culpæ? Sup.q.18.1.o.
Carnis reſurrectionem.] De reſurrectione in fine mundi futura. 3ª.q.53.1.c.& q.56.1.o.& Sup.q.75.uſque ad q.88^{am}.
Vitam æternam.] De receptaculis animarum poſt earum mortem, Sup.q.69 o. De libro uitæ, 1ª.q.24.
An aliquis deleatur de libro uitæ? 1ª.q.24.3.o.
De beatitudine æterna, 12æ.q.2ª.uſque ad q.6^{am}.
An homo in gratia conſtitutus poſſit mereri uitam æternã? 12æ.q.115.3.o.
An beatitudo ſemel habita poſſit amitti? 12æ.q.5.4.o.& 1.q.24.3.o.
De uiſione diuinæ eſſentiæ, 1ª.q 12.o.& Sup.q.92.o.
De ſanctorum beatitudine & eorum manſionibus, Sup.q.93.o.
De dotibus beatorum, Sup.q.95.o.
De aureolis, Sup.96.o.
De pœna damnatorum, Sup.q.97.uſque ad finem.

Hoc ſymbolum ueram Dei, diuinarumque rerum cognitionem,

quæ ad bene beateque uiuendum cuique necessaria est, breuiter ac dilucidè ob oculos ponens, rectè quoq; in tres partes distribuitur.

In quarū:
- Prima, *diuinę naturę persona prima, & mirabile creationis opus describitur; quod fit artic. 1.*
- Altera, *diuinę naturę secunda persona, & humanę redemptionis mysterium exprimitur: quod fit per sex sequentes articulos.*
- Tertia, *ad finem usque Symboli, de tertia in diuinis persona agitur, quæ caput & fons est omnis sanctitatis, per quam Ecclesia peccatorum remissione accepta, sancta redditur, & gloriosam in posterū carnis resurrectionē, uitamq́; ęternam certo expectat.*

Sex sequentes articulos.] Cur plures articuli ponuntur circa personam Filij, & Spiritus sancti, quàm circa personam Patris? 22^æ.q.1.ar.8.4^m.

DE SPE.

Spes est uirtus diuinitus infusa, qua homo fidelis ī præsens quidem seculum bona salutaria, in posterum uero ipsam salutem æternam firma cum fiducia expectat.

Hæc uirtus exercetur precatione potissimum, cuius perfectissimū exemplar est precatio Dominica.

Cuius partes sunt:
- una præfatiuncula, &
- septem petitiones.

Spes est uirtus. [An spes sit uirtus? 22^æ.q.17.1.o.
Diuinitus infusa.] An spes nobis à Deo infundatur? 12^æ.q.62.1.c.;& 3.
Homo fidelis.] De subiecto spei, 22^æ.q.18.o.
In pręsens quidem bona salutaria.] An bona huius uitę sint obiectū spei? 22^æ.q.7.2.2^m.
In posterum uero ipsam salutem ęternam.] An ęterna beatitudo sit obiectum proprium spei? 22^æ.q.17.2.o.
Firma cum fiducia expectet.] An spes uiatorum habeat certitudinem? 22^æ.q.18.4.o.
Fiducia quid? 22^æ.q.129.6.c.
Expectat.] An aliquis possit non solum sibi, sed & alteri expectare ęternam beatitudinem? 22^æ.q.17.3.o.
De uitijs oppositis spei, desperatione & pręsumptione, 22^æ.q.20.& 21.o.
Precatio Dominica.] Precatio siue oratio quid? 22^æ.q.83.1.c.
De conuenientia, utilitate & necessitate orationis, 22^æ.q.83.2.o.& 3.2^m.& 15.& 16.
De partibus & gradibus orationis, 22^æ.q.83.17.o.
De ijs quæ petenda sunt, 22^æ.q.83.5.& 6.o.
Pro quibus orandum sit, 22^æ.q.83.7.& 8.
Quis orandus sit, 22^æ.q.83.4.o.
Quę ratio in orando requiratur, 22^æ.q.83.12.13.& 14.
Quę uirtutes requirantur ad bonitatem orationis, 22^æ.q.83.15.c.& 3^m.

Præfatiuncula est hoc initium:

Pater noster qui es in cœlis.

Septem uerò petitiones sunt istæ;

I.

Sanctificetur nomen tuum.

II.

Adueniat regnum tuum.

III.

Fiat uoluntas tua sicut in cœlo & in terra.

IIII.

Panem nostrum quotidianum da nobis hodie.

V.

Et dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris.

VI.

Et ne nos inducas in tentationem.

VII.

Sed libera nos à malo. Amen.

Pater noster,] Quomodo Deus dicatur pater noster, & nos eius filij? 1^{a}.q.33.3.c.

Cur potius dicimus pater noster, quàm pater mi? $22^{æ}$.q.83.7.1^{m}.

Cum Deus preueniat nos sua beneuolentia, cur igitur uidemur uelle captare eius beneuolentiam, dicendo, Pater noster? $22^{æ}$.q.83.9.5^{m}.

Septem uero petitiones sunt istę.] An conuenienter hę septem petitiones orationis Dominicę assignentur? $22^{æ}$.q.83.9.c.

Sanctificetur nomen tuum,] Cum nomen Dei sit semper sanctum, cur igitur petimus illud sanctificari? $22^{æ}$.q.83.9.1^{m}.

Adueniat regnum tuum. Cum Christus nunc regnet, & regnum eius sit sempiternum, quomodo petimus illud aduenire? $22^{æ}$.q.83.9.1^{m}.

Fiat uoluntas tua.] Cum scriptum sit, Omnis uoluntas mea fiet, quomodo non est uanum petere, ut fiat uoluntas Dei? $22^{æ}$.q.83.9.1^{m}.

De duplici uoluntate Dei, beneplaciti & signi, 1^{a}.q.19.11.c.

Quę signa circa diuinam uoluntatem ponuntur? 1^{a}.q.19.12.o.

Sicut in cœlo & in terra.] Quid per cœlum & terram hic intelligatur. [$22^{æ}$.q.83.9.1^{m},

An dictę tres petitiones sint in hac uita implendę? $22^{æ}$.q.83.9.1^{m}.

An quatuor sequentes petitiones in hac uita impleantur? ibidem.

Panem nostrum quotidianum.] Quomodo hęc petitio sit utilis ad beatitudinem? $22^{æ}$.q.83.9.c.circa med.

Quidnam intelligatur nomine panis nostri quotidiani? ibid.

Et dimitte nobis debita noſtra.] Cùm quatuor præcedẽtes petitiones pertineant ad conſequendum bonum, & tres ſequẽtes ſpectent ad amotionẽ mali, & cum prius ſit recedere a malo quàm conſequi bonum, cur igitur hæ tres ſequentes petitiones ordine ſubſequũtur quatuor primas? 22æ. q.83.9. 2m.

Sicut & nos dimitttimus.] An ſi aliquis nolit fratri ſuo remittere offenſam, ſine mendacio poſſit dicere hanc partem orationis Dominicæ? 22æ. q. 83. 16. 3m.

Et ne nos inducas.] An hic petamus ut non tentemur, ſed potius ut à tentatione non uincamur? 22æ. q. 83. 9. c. f.

Sed libera nos à malo.] Quidnam hic petatur amoueri? 22æ, q. 83. 9. c. f.

Cur B. Lucas hanc petitionem præ termiſit? 22æ. q. 83. 9. 4m. f.

Præfatiuucula illa, *Pater noſter qui es in cœlis*, nobis in memoriam reducit ſummum illud beneficium quo nos Deus pater in gratiam recepit, ac propter IESVM filium in ſuos filios adoptauit.

In gratiam recepit.] An per paſſionem Chriſti ſimus Deo reconciliati? 3ª. q. 49. 4. o.

In ſuos filios adoptauit.] Quomodo Deus ex ſua bonitate rationalem creaturam admittat ad beatitudinis hæteditatem? 3ª. q. 23. 1. c.

Cùm Chriſtus ſit naturalis filius patris, & adoptio ſit introducta in defectũ naturalis filij, quomodo Deo conuenit nos in filios ſuos adoptare? 3ª. q. 23 1. 2m.

Quomodo adoptemur in filios Dei? 12æ. q. 114. 3. c. f.

Quæ ſit differentia inter Deum adoptantem & hominem adoptantem? 3ª. q. 23. 1. c. fi.

Quæ ſit differentia inter filium Dei adoptiuum & naturalem? 3ª. q. 23. 2. c.

Petitiones uero ſeptem, ita diſtinguũtur,
- Prioribus quatuor, *bona precamur;*
  - 1 diuinæ maieſtatis honorẽ & gloriam.
  - 2 noſtram felicitatem.
  - 3 obedientiam Deo debitã.
  - 4 corporis animæque ſuſtentationem.
- Reliquis tribus, *mala precibus à nobis auertimus.*
  - 1 peccata.
  - 2 tentationes ad peccatum pertrahentes.
  - 3 futuræ uitæ calamitates.

Huic precationi ut ſtatim ſubnectatur Deiparæ Virginis Mariæ ſalutatio, quæ Angelica dicitur, longo iam Chriſtianorum uſu receptum eſt. quæ ſic habet.

Aue (MARIA) gratia plena, Dominus tecum, benedicta tu in mulieribus, & benedictus fructus uentris tui Ieſus Chriſtus: Sancta Maria mater Dei, ora pro nobis peccatoribus, nunc & in hora mortis noſtræ. Amen.

Cuius tres sunt partes,

Prima *ad Mariam uirginem eius commendandę caussa ab angelo prolata est, uidelicet ista:* Aue gratia plena, Dominus tecum, benedicta tu in mulieribus. Luc. 1.

Secundam *Elisabeth, ad filij laudem adiecit, hanc nimirum*, Et benedictus fructus ventris tui. Luc. 1

Tertiam *Ecclesia adiunxit; cuius illud quidem* [IESVS CHRISTVS] *explicationis caussa; illud uero*, Sancta Maria mater Dei ora, &c. *ut non tantum laudandam, sed etiam inuocandam esse B. Virginem nos moneret, adiecit.*

Aue gratia plena.] Cur hac insolita salutatione salutauerit angelus B. Mariam? 3^a.q.30.4.c.prin.
Gratia plena.] De sanctificatione B. Virginis. 3^a.q.27.
Quid angelus expressit dicendo, Gratia plena? 3^a.q.30.4. c.prin.
Cum plenitudo gratiæ sit propria Christo, quomodo B. Maria dicitur plena gratia? 3^a.q.7.ar.10.1^m.& q.27.5.1^m,
An B. Maria in tota sua uita nunquam peccatum aliquod actuale admiserit? 3^a.q.27.4.o.
Dominus tecum.] An hic exprimatur conceptus B. Mariæ? 3^a.q.30.4.c.
Benedicta tu in mulieribus.] Quid his uerbis angelus significare uoluit? 3^a.q.30.4.c.
Et benedictus fructus uentris tui.] An B. Maria sit uera & naturalis mater Christi? 3^a.q.35.3.o.
An in Christo fuerit plenitudo gratiæ? 3^a.q.7^a.ar.9.& 10.
Mater Dei.] An B. Maria dicenda sit esse uera mater Dei? 3^a.q.35.4.o.
Sed etiam inuocandam.] An B. Maria præ cæteris sanctis omnibus sit honoranda & adoranda? 3^a.q.25.c.fi. & 1^m.potissimum.

DE CHARITATE.

Charitas est uirtus diuinitus infusa, qua sincere Deus propter se, & proximus propter Deum diligitur.

De charitate, 22æ.q.23.usque ad q.47.

Charitas quid? 22æ.q.25.1.& 2.
Est uirtus.] An charitas sit uirtus? 22æ.q.23.3.o.
Qualis sit uirtus? 22æ.q.23.q.4.5.6.& 7.
An sit forma omnium uirtutum? 22æ.q.23.8.o.
Diuinitus infusa.] An charitas causetur in nobis ex infusione? 22æ.q.24.2.o. An charitas infundatur secundum capacitatem naturalium? 22æ.q.24.3.o.
Qua sincerè Deus propter se.] An Deus sit propter seipsum, & non propter aliud diligendus? 22æ.q.27.3.o.& q.23.5.2^m.
An Deus sit magis diligendus quàm proximus? 22æ.q.26.2.o

An homo debeat ex charitate plus diligere Deum quàm seipsum? 22^{ae}. q. 26.3.o.
Et proximus.] Quis est proximus?22^{ae}.q.44.7.c.prin.
An dilectio fiat in Deo,& non se extendat ad proximum?22^{ae}.q.25.1.o.
An peccatores sint ex charitate diligendi?22^{ae}.q.25.6.8.& 9.
An angelos ex charitate debeamus diligere?22^{ae}.q.25.10.o.
An dæmones sint ex charitate diligendi?22^{ae}.q.25.11.o.
Quis cui in dilectione sit præferendus?22^{ae}.q.26.o.
Propter Deum.] Quomodo proximus sit diligendus propter Deum? 22^{ae}. q.23.5.o.& q.26.2.c.potissimum.& q.44.7.o.
Diligitur.] Diligere siue amare quid?22^{ae}.q.27.2.o.

Ex qua definitione liquet.

duas esse charitatis partes, uidelicet, { *Dilectionem Dei* & *Dilectionem proximi.*

Quibus tertia ex naturali lege addenda est, uidelicet suiipsius dilectio.

Quæ omnes partes, præceptorum tum Dei, tum Ecclesiæ obseruatione, sese foris ostendunt; & ueluti è tenebris in lucem prodeunt.

Ex diuinis autem præceptis præcipua sunt { *Naturæ*, duo; *Decalogi*, decem.

Naturæ duo præcepta sunt hæc,

Prius,

Omnia quęcunque uultis ut faciãt uobis homines, & uos facite illis. Matth.7.

Alterum,

Quod ab alio oderis fieri tibi, uide ne tu aliquãdo facias alteri. Tob. 4.

Duas esse.] Si duæ sint partes charitatis, dilectio scilicet Dei & proximi, an ergo charitas non sit una uirtus?22^{ae},q.23.5.1^{m}.potissimum.
Videlicet suiipsius dilectio.] An homo diligat seipsum ex charitate? 22^{ae}. q.25.4.o.
An homo corpus suum ex charitate diligat?22^{ae}.q.25.5.o.
An peccatores seipsos diligant?22^{ae}.q.25.7.o.
Si homo debeat seipsum diligere, cur igitur de dilectione suiipsius nõ fuit aliquod præceptum datum?22^{ae}.q.44.3.1^{m}.& 12^{ae}.q.100.5.1^{m}.
Præceptorum tum Dei, tum Eccl.] An charitatis ratio in hoc consistat, quod homo uelit se Deo subijcere,& præceptorum regulam in omnibus sequi? 22^{ae} q.24.12.c.prin.
Ex diuinis autem præceptis præcipua sunt, Naturæ duo.] An in nobis sit aliqua lex naturalis?12^{ae}.q.91.2.o.

An lex naturæ contineat plura præcepta? 12æ. q. 94. 2. o.

Decalogi decem.] An omnia præcepta moralia reducantur ad decem præcepta Decalogi? 12æ. q. 100. 3. o.

Quomodo præcepta decalogi sint distinguenda? 12æ. q. 100. 4. o.

An præcepta decalogi conuenienter enumerentur? 12æ. 100. 5. o.

An præcepta decalogi sint debito & conuenienti ordine disposita? 12æ. q. 100. 6. o.

An præcepta decalogi conuenienter tradantur? 12æ. q. 100. 7. o.

An præcepta decalogi sint dispensabilia? 12æ. q. 100. 8. o.

Omnia quæcunque uultis.] 12æ. q. 99. 1. 3m. & q. 94. 4. 1m.

Quod ab alio oderis.] 12æ. q. 94. 2. c. f. & 100. 3. c.

Decalogi decem præcepta his uerbis scriptura recenset.

I.

[a] Ego sum Dominus Deus tuus.
Non habebis deos alienos coram me. *a Exo. 20.*
Non facies tibi sculptibile [b] ut adores illud.

b Luc. 26.

II.

[c] Non assumes nomen Domini Dei tui in uanum. *c Exo. 20.*

III.

Memento ut diem Sabbathi sanctifices.

IIII.

Honora patrem tuum & matrem tuam, ut sis longæuus super terram, quam Dominus Deus dabit tibi.

V.

Non occides.

VI.

Non mœchaberis.

VII.

Non furtum facies.

VIII.

Non loqueris contra proximum tuum falsum testimonium.

IX.

Non concupisces uxorem proximi tui. *d Deut. 7.*

X.

Non domum, non agrum, non ſeruum, non ancillam, non bouem, non aſinum, & uniuerſa quæ illius ſunt.

Hæc Decalogi decem præcepta bifariam diuiduntur,	Tria enim ex his ad Deum pertinent: & priori tabula continentur. Reliqua uero ſeptem ad proximum, & ad tabulam poſteriorem ſpectant.

Ego ſum Dominus Deus tuus.] An ſint diuerſa præcepta, ſcilicet, Ego ſum Dominus Deus tuus, & Non habebis Deos alienos coram me? 12^{ae}.q.100.4. 2^{m}.

Non facies tibi ſculptile.] An ſit unum præceptum, Non habebis deos alienos coram me, &, Non facies tibi ſculptile? 12^{ae},q.100.4,c. ſub finē, & 1^{m}.

An primum præceptum decalogi conuenienter tradatur? 22^{ae}.q.122.2.o.

Quid prohibetur hoc primo præcepto? 22^{ae}.q.122.2.c.f.2^{m}.& 3^{m}.

Quid præcipitur homini hoc primo præcepto? 12^{ae}.q.100.5.

De religione, & eius actibus. 22^{ae}.q.81.& 4.ſeq.

De ſuperſtitione. 22^{ae}.q.92.

De ſpeciebus ſuperſtitionis 22^{ae}.q.93.& ſeq.uſque ad 97.

Non aſſumes nomen.] An ſecundum præceptum decalogi conuenienter tradatur? 22^{ae}.q.122.3.o.

Cum ſint multa nomina Dei, cur ſingulariter dicitur, Non aſſumes nomen Dei, & non potius, nomina Dei? 22^{ae}.q.122.3.5^{m}.

Quid prohibetur hoc præcepto? 12^{ae}.q.100.5.3^{m}.& 22^{ae}.q.122.3.c.f.2^{m} & 4^{m},

Quid præcipiatur hoc præcepto? 22^{ae}.q.100.5.c.

De iuramento. 22^{ae}.q.84.o.

De periurio. 22^{ae}.q.98.o.

Cur in Exodo huic præcepto, ſicut & primo, peculiariter additur comminatio pœnæ? 12^{ae}.q.100 7.4^{m}.

Memento ut diem ſabbathi ſanctifices.] An tertium præceptum decalogi de ſanctificatione ſcilicet ſabbathi conuenienter tradatur? 12^{ae}.quæſt.122.4.o.

Cum omnia præcepta Dei ſint in memoria retinēda, cur in ſolo tertio præcepto fit mentio de memoria? 12^{ae}.q.100.7.5^{m}.

Cum ad cultum Dei pertineat non ſolum ſabbathum, ſed multæ aliæ ſolennitates, cur igitur ſolum fit mentio ſabbathi in tertio præcepto? 12^{ae}.q.100.5.2^{m}.& 22^{ae}.q.122.4.2^{m}.

Quid hoc præcepto præcipiatur? 12^{ae}.q.100.5.c.& 22^{ae}.q.122.4.c.1^{m}.& 3^{m}.

Quis hoc præceptum tertium tranſgredi dicendus eſt? 22^{ae}.quęſt.122.4.3^{m}.

De feſtis ut infra in primo pręcepto Eccleſię.

Quomodo pręceptum hoc de ſanctificatione ſabbati ſeruatur in nouo teſtamento? 22^{ae}.q.122.4.4^{m}.

Honora patrem tuum.] Cur pręceptum de honorandis parentibus ponitur primum inter pręcepta de dilectione proximi data? 12^{ae}.q.100.7

c. &

c.& 2m. & 22æ.q.122.5.c.

Cum prius sint extirpanda uitia, quæ prohibentur per præcepta negatiua, quàm sint inserendæ uirtutes, quarum actus præcipiuntur per præcepta negatiua, quomodo primum præceptum concernens proximum est affirmatiuum? 12æ.q.100.6. 2m.

Cur magis datur speciale præceptum de pietate, quàm de obseruantia, honore, gratia, & similibus? 22æ.q.122.5. 1m.

Cur magis præcipitur honor parentum, quàm eorum sustentatio? 12æ. q. 122.5.3m.

Cur magis ponitur præceptum de honorandis parentibus, quàm de diligēdis filijs? 12æ.q.100.5.4m.

Vt sis longæuus super terram.] Cur solum in primo & quarto præcepto additur promissio? 12æ.q.100.7. 3m.

Cur honorantes parētes suos contingat cito eripi ex hac uita, quomodo promissionis huius ueritas saluatur? 22æ.q.122.5.4m.

De pietate. 22æ.q.101.

De obseruantia. 22æ.q.102.

De honore. 22æ.q.103.

De obedientia & inobedientia. 22æ.q. 104. & q. 105.

De gratia, siue gratitudine & ingratitudine. 22æ.q.109. & 107. 6.

Non occides.] De quibus hoc dicitur? 22æ.q. 64.1.8.

An occidere quæcunque uiuentia sit illicitum? 22æ.q.64.1.0.

Quando & cui liceat occidere homines peccatores, 22æ.q.64.2.3.& 4.

An liceat aliquo casu occidere innocentem? 12æ.q.64.6.0.

An non liceat homini occidere alium, se defendendo? 22æ.q.64.7.0.

An aliquis causaliter hominem occidens, incurrat reatum homicidij? 22æ. q.64.8.0.

An liceat alicui seipsum occidere? 22æ.q.64.5.0.

An bellare sit peccatum? 22æ.q.40.1.

An solum homicidium hic prohibeatur? 22æ.q.122.6.2m.

De uindicta. 22æ.q.108.0.

De ira 22æ.q.128.0.

De inuidia. 22æ.q.36.0.

De odio proximi. 22æ.q.39.3. & sequent.

De discordia. 22æ.q.37.

De pace & concordia. 22æ.q.29.0.

Non mœchaberis.] Quid hic intelligitur prohiberi? 12æ.q.100.5.c. & 22æ. q.122.6.2m.

De luxuria. 22æ.q.153.

De speciebus luxuriæ. 22æ.q.154.

An in tactibus & osculis consistat peccatum mortale? 22æ.q.154. 4. 0.

De castitate & uirginitate. 22æ.q.151.& 152.

De abstinentia & ieiunio. 22æ.q.147.& 148.

Non furtum facies.] Quid hic prohibeatur. 12æ. q. 100. 5. c. 22æ. quæst. 122.6.2m.

De furto & rapina. 22æ. q.66.a.3.& seq.

De fraude quæ contingit in emptione & uenditione. 22æ.q.77.0.

De usura. 22æ.q.78.

De restitutione. 22æ.q. 62.

De eleemosynis. 22æ.q.32.0.

De liberalitate. 22æ.q.117.

De auaritia. 22æ.q.118.

De prodigalitate 22æ.q.119.

Non

Non loqueris contra proximum falsum testimonium.] Quid hoc præcepto uetitum est? 12æ.q.100.5.c.& 22æ.q.122.6.2m.
An falsum testimonium semper sit peccatum mortale. 22æ.q.70.4.0.
De ueritate. 22æ.q.109.
De mendacio & reliquis uitijs ueritati oppositis. 22æ.q. 110. usq; ad quæstio. 114.
De amicitia, quæ dicitur affabilitas, 22æ.q.114.
De uitijs affabilitati oppositis. 22æ.q.115.& 116.
De contumelia, detractione, & cæteris iniurijs uerborum. 22æ.q. 72. usque ad 77am.
Non concupisces uxorem proximi tui.] Quid hic prohibeatur. 12æ.quæstio. 100.5.c.
Cur magis ponitur præceptum prohibens concupiscentiam adulterij & furti, quàm concupiscentiã homicidij & falsi testimonij? 12æ.q.100.5. 5m. & 22æ.q.122.6.4m.
Cum prior sit actus cordis, quàm oris uel exterioris, quomodo præcepta prohibentia actum cordis & concupiscentiam ponũtur ultimo loco? 12æ. q.100.6.3m.
Non domum, non agrum, non seruum.] Cur de concupiscentia uxoris alienæ & rei alienæ ponuntur duo præcepta? 12æ.q.100.4.c.fi.& 3m.
Priori tabula.] An præcepta de dilectione Dei conuenienti methodo præponantur præceptis de dilectione proximi? 12æ.q.100.6.1m.

BREVIS ANNOTATIO DE VERA ET Germana primi præcepti intelligentia, contra Iconoclastas.

Primo decalogi præcepto vetat Deus idololatriã, quæ Moysi temporibus longe, lateq. per orbem terrarum diffusa erat.

Cõmittitur autẽ idololatriæ impietas, quãdo idolo cuipiã cultus soli Deo debitus tribuitur; seu quando rei commẽtitiæ, aut cuipiam creaturæ, uis, potestas, excellentia, & dignitas Dei propria, inesse creditur; ob idq. illi, vt Deo, honor & cultus nusquam alio relatus defertur: quomodo pagani Deos suos & idola colebant.

Quòd autem non prohibeantur hoc loco penitus omnes omnium rerum arte expressæ similitudines, & creaturarum imagines, vt externa verborum facies præ se ferre uidetur, Deus ipse quum multis alijs, tum sequentibus scripturę locis manifestissime declarat: *Duos quoque*, inquit Deus, Moysi loquens, *Cherubin aureos & productiles facies, ex utraque parte oraculi*. Exod. 25.

Expressę similitudines.] An his uerbis, non facies tibi sculptile, prohibeatur usus imaginum? 12æ.q.100.4. c.& 3.q.25.3.1m. potissimum.
Imagines sanctorum cur in ecclesia? 22æ.q.94.2.1m.
An imago Christi & sanctorum sit adoranda? 3.q 25.3.

Item, *Locutus est Dominus ad Moysen, dicens: Ecce, uocaui* ex no-

ex nomine Beseleel filium Vri, filij Hur, de tribu Iuda, & impleui eum de spiritu Dei, sapientia & intelligentia, & scientia in opere, ad excogitandum quicquid fabrefieri potest ex auro, & argento, & ære, & marmore, & gemmis, & diuersitate lignorum. Exodi 31.

Deinde sequitur: *Beseleel fecit duos etiam Cherubin ex auro ductili, quos posuit ex utraque parte propitiatorij.* Exodi 37.

Idem conuincit etiam iste Scripturæ locus: *Orauit Moyses pro populo, & locutus est Deus ad eum: Fac serpentem æneum, & pone eum pro signo; qui percussus respexerit eum, uiuet.* Numer. 21.

Item, is qui primi Paralip. cap. 28. extat, vbi dicitur, *Dauid aurum & argentum Salomoni dedisse ad leones & leunculos inde conficiendos.*

Vnde luce meridiana clarius euadit, non omnem arte expressam similitudinem, neque omnem creaturarum artificiosam figurationem, à Deo hoc primo præcepto interdictam fuisse: sed talem dumtaxat similitudinem, quæ vel ipsa pro Deo coleretur, vel quæ ad falsi Dei honorem constructa, in aliqua haberetur ueneratione.

Hinc quoq. palam est imaginum usum apud Catholicos receptũ. & ab Ecclesia approbatũ, nihil habere cõe cum eo quod hoc primo Decalogi præcepto prohibetur: quippe qui longissime ab idololatrarum superstitione & impietate distat. Non enim potestatem, dignitatem, aut uim diuinam Catholici imaginibus tribuunt, neque eas vt Deos colunt, neq. etiam ad falsi & commentitii alicuius Dei venerationem eas habent, sed vt vel per eas, vel coram ijs Deum ipsum, & sanctos (intimos eius amicos) honore, qui illis debetur, afficiant. [a] Sanctos enim, qui in cælo sunt iustè honorari, nemo, nisi fide & communi sensu priuatus, negauerit. Nam si recte viuos illustri aliqua virtute, aut dignitate præditos, vel corporis inclinatione, vel capitis apertione, vel alio venerationis genere honoramus & colimus, exemplo Dauidis, qui (vt scriptura commemorat 1. Reg. 24.) pronus in terram Saulem adorauit: an non longe iustius est, [b] sanctos cum Christo in cælis feliciter regnantes perfectissimaque virtute iam præditos, ac summam dignitatem propter gloriosum certamen quod in præsenti uita certarunt adeptos, quos (Christo hoc eis promittente Ioannis 12.) nunc ipse pater cælestis honorificat, & nos quoque misellos adhuc & viles homunciones honorare? Recte denique & citra primi istius c præcepti transgressionem, vt nos in suis apud Deum precibus adiuuent, Sanctos rogamus. Neque hoc magis fit cum ullius diuini præcepti violatione, vel cum mediatoris nostri Iesu Christi

iniuria, quàm illud quod Paulus Romanos, Corinthios, Thessalonicen. Hebræos, &c. suos apud Deum deprecatores constituit, dicens: Fratres orate pro nobis. 2. Thessal. 3. & Heb 13. Item, Adiuuetis me in orationibus uestris pro me ad Deum. Roman. 15. & 2. Corint. 1. Itaque omnem istum apud Catholicos usitatum & receptum, tum imaginum, tum regnantium cum Christo sanctorum cultum & honorem, quòd totus ad unius Dei Opt. Max. laudem & gloriam referatur atque redundet, sanctum & Deo gratum esse recte Ecclesia iudicauit, & pij omnes eius auctoritati (ut decet) morigero & lubenti animo sese subijcientes, idem firmiter credunt atque profitentur.

a Quibus debeatur honor. 22æ. q. 103. 2. c.
Quomodo aliter Deus honoretur, & aliter eius creaturæ. 22æ. q. 84. 2. 1m. & q. 103. 3. o.
b An sancti nunc sint beati? 1. q. 85. 1. 2m. 22æ. q. 28. 1. 1m. & q. 83. 11. 3a. q. 51. 5. Sup. q. 69 2.
c An sancti sint orandi? 22æ. q. 83. 4. o. & Sup. q. 72. 2.
An sancti qui sunt in patria orent pro nobis? 1 2æ. q. 83. 11. o.
An orationes sanctorum pro nobis ad Deum fusæ, semper exaudiantur? Sup. q. 72. 3. o.

Ex præceptis autem ecclesiæ quinque sunt, quorum ut obseruatio, ita etiam cognitio omnibus Christianis est necessaria.

I.

Dies festos ab Ecclesia præscriptos celebrato.

II.

Missam integram singulis festis atque Dominicis diebus audito.

III.

Indicta certis diebus ieiunia, & à nonnullis cibis, quo tempore illorum usus prohibitus est, abstinentiam seruato.

IIII.

Sacerdoti proprio, uel alij eius locum tenẽtis singulis saltem annis confitetor.

V.

Sacrosanctam Eucharistiam, minimum semel in anno, idque ad Paschalem solennitatem sumito.

Quæ quidem omnia tam diuina quàm ecclesiastica præcepta duobus sequentibns inclusa tenentur.

Prius

Prius est.

Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex omnibus uiribus tuis, & ex omni mente tua. Luc. 10.

Alterum est.

Diliges proximum tuum sicut teipsum. Luc. 10.

Ex præceptis autem Ecclesiæ.]An ecclesia possit condere legem in pertinentibus ad cultum Dei?22^{æ}.q.10.10.c.
An lex humana imponat homini necessitatem in foro conscientiæ? 12^{æ}. q. 96.4.o.
Dies festos.]Vide tertium mandatum Decalogi de festis.12^{æ}.q.103.4.4^{m}. 22^{æ}.q.40.4.& q.122.4.o.& 147.5.c.
Indicta certis diebus.]An ieiunium sit in præcepto?22.q.147.3.
An omnes ad ieiunia ecclesiæ teneantur?22^{æ}.q.147.4.o.
An conuenienter determinata sint tempora ieiunij ecclesiæ? 22^{æ}. quæstio. 147.5.o.
Et à nonnullis cibis.] An conuenienter ieiunantibus indicatur abstinentia à carnibus,ouis,& lacticinijs?22^{æ}.q.147.8.o.
Sacerdoti proprio.]De ministro confessionis.Sup.q.8.o.
An sit necessarium quòd homo confiteatur proprio sacerdoti? Sup. quæst. 8.4.o.
An possit aliquis alteri quàm proprio sacerdoti confiteri ex priuilegio uel mandato superioris?Sup.q.8.5.o.
An in fine uitæ pœnitens possit à quolibet sacerdote absolui? Sup.q.8.6.o.
Singulis saltem annis confitetor.] An omnes ad confessionem teneantur? Sup.q.6.3.o.
An quis statim post peccatum admissum teneatur confiteri. Sup.q.6. 5.o.
An possit cum aliquo dispensari ne confiteatur homini peccata?Sup.q.6.artic.6.o.
Sacrosanctam Eucharistiam.]An liceat cessare omnino à communione?3^{a}. q.80.11.o.
Præcepta duobus sequentibus.]An duo hæc præcepta de charitate sufficiãt? 22^{æ}.q.44.3.o.
Diliges Dominum Deum tuum.] An conuenienter mandetur Deus diligi ex toto corde?22^{æ}.q.44.4.
An conuenienter addatur huic præcepto,Ex tota anima tua?22^{æ}.q.44.5.o.
Quid per hæc quatuor,Ex toto corde tuo,ex tota anima tua,& ex omnibus uiribus tuis,& ex omni mente tua intelligatur? 22^{æ}.q.44.5.o.
An præceptum hoc de dilectione Dei possit seruari in uia?22^{æ}.q.44.6 o.
Diliges proximum tuum.] An conuenienter detur præceptum de dilectione proximi?22^{æ}.q.44.7.o.
Quid proximus?ibid.c.prin.
Sicut teipsum.] An aliquis ergo debeat proximum æqualiter sibi diligere? 22^{æ}.q.44.7.c.

CONTRA GRASSANTEM DE FIDE ſine operibus hæreſim breuis admonitio.

Tum ex iſta præceptorum tam diuinorũ quám eccleſiaſticorum, ad hominem in diuino cultu, & morum integritate continendum, præſcriptione, tum etiam ex eo loco ybi Chriſtus ſaluator noſter apud Matth. cap. 7. dicit, *Non omnis qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in regnum cælorum; ſed qui facit uoluntatem patris mei qui in cælis eſt, ipſe intrabit in regnum cęlorum.* Item cap. 19. *Si uis ad uitam ingredi, ſerua mandata*, palam eſt, uanum eſſe, & à Dei Chriſti ſaluatoris noſtri doctrina alienum, dogma graſſantium nunc hæreticorum, qui aſſerunt bona opera, religioſamq́ue ſanctorum præceptorum obſeruationem nullius eſſe momenti neque ualoris, ad æternæ uitæ gloriam promerendam.

Qui aſſerunt bona opera,] An bona opera ſint meritoria uitæ æternæ? 12^{æ}. q.114.3.o.
An bona opera promereantur augmentum charitatis & gratiæ? 12^{æ}. qõ. 114.8.o.
An bona opera requirantur ad beatitudinem conſequendam? 12^{æ}. quæſt. 5.a.7.o.

Idem quoque manifeſte conuincunt Chriſti redemptoris noſtri uerba, tum ad beatos, tum etiam ad damnatos, in extremo iudicio proferenda.

Mat.25. Ad beatos quidem hæc: *Venite benedicti patris mei, poſſidete paratum uobis regnum à conſtitutione mundi; Exuriui enim, & dediſtis mihi manducare; Sitiui, & dediſtis mihi bibere; Hoſpes eram, & collegiſtis me; Nudus, & operuiſtis me; infirmus, & uiſitaſtis me: in carcere eram, & ueniſtis ad me.*

Et paulo poſt: *Amen dico uobis, quandiu feciſtis uni ex his fratribus meis minimis, mihi, feciſtis.*

Ad damnatos autẽ proferenda iſta: *Diſcedite à me maledicti in ignem ęternum; qui paratus eſt diabolo & angelis eius; Exuriui enim & non dediſtis mihi manducare; ſitiui & non dediſtis mihi potum; hoſpes eram, & non collegiſtis me: nudus, & non operuiſtis me; infirmus, & in carcere, & non uiſitaſtis me.*

Et paulo poſt: *Amen dico uobis, quandiu non feciſtis uni de minoribus his, nec mihi feciſtis. Et ibunt hi in ſupplicium æternum, iuſti autem in uitam ęternam.*

Idem dogma falſum arguunt iſta quoq̃ B. Pauli uerba, *Non enim auditores legis iuſti ſunt apud Deum, ſed factores legis iuſtificabuntur.* Ad Rom. 2.

Similiter iſta; *Deus reddet unicuique ſecundum opera eius.* Ad

Romanos eodem capit.

Et apertiſſima illa quibus ait idem Apoſtolus: *Si habuero omnem fidem ita ut montes transferam, charitatem autem non habuero, nihil ſum.* 1. Cor. 13.

Deniq; iſtam ſententiam, *Fides ſine operibus mortua eſt*, Iacobi cap 2. ea potiſſimum mente atque intentione Iacobus Apoſtolus ſcripſiſſe, atque poſteritati tradidiſſe videtur, vt omnibus Chriſtianis aduerſus iſtius falſi dogmatis virus, loco ſalutaris antidoti, atq; remedij eſſet.

DE IVSTITIA CHRISTIANA.

Iuſtitia Chriſtiana, de qua loquitur Chriſtus ſaluator noſter apud Matth. cap. 5. dum ait, *Niſi abundauerit iuſtitia ueſtra plus quàm Scribarum & Phariſęorum, nõ intrabitis in regnum cęlorum.* nihil aliud eſt niſi animi mundities quędam & ab omnis peccati, ſaltem lethalis macula, puritas coniuncta uel actu uel habitu, cum legis obſeruatione. Poſſet & ſic definiri: Iuſtitia Chriſtiana eſt talis animi affectio ſeu habitus, vnde quæ ſancta, iuſta, Deoque grata in dictis, factis, atque cogitationibus ſunt, ad cultum diuinę maieſtatis debitum perſoluendum proficiſcuntur.

Iuſtitia Chriſtiana, ſiue interior quid? 12æ. q. 113. 1. c.
Quomodo iuſtitia Chriſtianorum abundet plus quàm iuſtitia Scribarum, & Pharisæorum. 12æ. q. 91. 5. c.
De iuſtitia ut eſt uirtus Cardinalis. 22æ. q. 58. o. & 12æ. q. 113. 1. c.

Iuſtitiæ Chriſtianæ duo ſunt officia.
- Declinatio à malo, ſeu obſeruatio eorum præceptorum, ſiue diuinorum, ſiue eccleſiaſticorum, quibus malum interdicitur.
- Operatio boni, ſeu eorum præceptorum, quibus id quod bonum, ſanctum, & diuinæ maieſtati acceptum eſt facere iubemur, executio.

Iuſtitiæ Chriſtianæ duo ſunt officia, declinatio à malo.] An declinare à malo, & facere bonum ſint partes iuſtitiæ? 22æ. q. 79. 1. o.
An transgreſſio ſit ſpeciale peccatum? 22æ. q. 79. 2. o.
An omiſſio ſit ſpeciale uitium? 22æ. q. 79. 3. o.
An tranſgreſſionis peccatum ſit grauius peccato omiſſionis? 22æ. q. 79. 4. o.

ADMONITIO.

Ex hac bipartita iuſtitiæ Chriſtianæ officiorum diuiſione ſatis intelligitur duplicem in uita præſenti hoĩbus propoſitam eſſe uiã, unam latam, atque uagam, per ampla uidelicet & frequentia uitiorum compita, quæ ducit ad mortem æternam: & alteram arctam & definitam, (per virtutis nimirum anguſtum, & à paucis cal-

catum

catum tramitem) quæ ducit ad æternæ uitæ sempiterna gaudia: quarum hanc sequendam, illam uero fugiendam grauissime monet Christus Saluator noster apud Matthæum his uerbis: *Intrate per angustam portam, quia lata porta & spatiosa uia est, quæ ducit ad perditionem, & multi sunt, qui intrant per eam. Quàm angusta porta & arcta est uia quæ ducit ad uitam! & pauci sunt qui inueniunt eam.* cap. 7.

Quòd autem uia uirtutis sit angusta, & uitiorum iter amplum, & spatiosum, nemini mirum uideri debet: Quemadmodum enim in iaculando, signi propositi attingendi unicus est trames, isque perangustus, & inuentu admodum difficilis: aberrandi uero ab eo signo, innumerabiles sunt uiæ, atque rationes: per quarum aliquam ut facillime, ita etiam frequentissime à iaculatoribus telum mittitur.

Similiter boni operis perficiendi, & alicuius uirtutis laudem assequendi, unica est, eaque arcta & certis limitibus definita ratio; ultra quam, citraque nequit consistere rectum. At á uirtutis actione tum per exuperantiam, tum per defectum, in quibus situm est uitium, deflectentes uiæ, & praue agendi rationes sunt infinitæ, in quas & procliuissime & sæpissime in uitæ cursu moderando, labitur infirmitas humana.

Huc etiam accedit, quòd homo propter peccati originis nondum penitus extirpari reliquias, ad malum sit quàm ad bonum pronior; ut testatur Deus ipse apud Moysen his uerbis: *Sensus & cogitatio humani cordis, in malum prona sunt ab adolescentia sua.* Genes. 8. capite.

Porrò ad hæc iustitiæ Christianæ officia feliciter & ad salutem æternam consequendam utiliter exequenda, opus est in primis diuino auxilio & gratia, uoluntatem hominis ad ea suscipienda mouente atque inducente, & ad constanter in ijs perseuerandum confirmante, quæ assiduis precibus à Deo omnium bonorum auctore, & largitore benignissimo est flagitanda. Opus est etiam præceptorum, tam diuinorum, quàm ecclesiasticorum, necnon peccatorum, atque uirtutum mediocri saltem cognitione,

Ad malum sit quàm ad bonum pronior.] Cur homo procliuior est ad malum, quàm ad bonum? 12æ. q. 71. 1. 3m.
Opus est in primis diuino auxilio.] An homo possit uelle & facere bonum absque gratia? 12æ. q. 109. 2.
An possit homo sine gratia per sua naturalia præcepta legis implere? 12æ. q. 109. 4. o.
An homo possit sine gratia non peccare? 12æ. q. 109. 8.
Et ad constanter in ijs perseuerandum confirmante.] An homo in gratia cōstitutus, non indigeat auxilio gratiæ ad perseuerandum. 12æ. q. 109. 10. o. & 22æ. q. 137. 4. o.

De præceptis supra, cum de charitate ageremus, à nobis dictum est; sequitur itaque nunc, vt de peccatis atq. virtutibus aliquid adijciamus: quod breuiter & summatim (vt præsentis libelli postulat ratio, ea dumtaxat quorum cognitionem ad iustitiam Christianam colendam, plurimum habere momenti arbitrabimur exponendo) faciemus.

DE PECCATO.

Peccatum (auctore Ambrosio in libro de Paradiso) nihil aliud est, nisi legis diuinæ præuaricatio, & cælestium inobedientia præceptorum.

Estque duplex,
- *Communis originis, quod ex primorum parentum inobedientia ortum, nascendo contrahimus.*
- *Propriæ actionis, quod propria quisque uoluntate committit.*

Huius generis peccatum à fallaci suggestione incipiens, delectatione crescit, consensuq. perficitur, atque vt patet latissime ita plurimæ ac distinctissimæ sunt eius diuisiones, è quibus quatuor quæ sequuntur Christianæ religionis tironibus scitu maxime sunt necessariæ.

Prima.

Peccatum propriæ actionis committitur.
- Cogitatione,
- Verbo,
- Opere,
- Omissione.

II.

Peccatum propriæ actionis nascitur ex
- Ignorantia,
- Infirmitate, &
- Malitia.

III.

- Peccatū proprię actionis est,
  - Lethale, quod animæ præsentē adfert mortem, de qua Ezech. 18. cuius modi sunt ista,
    - Capitalia septem,
      1. Superbia.
      2. Auaritia.
      3. Luxuria.
      4. Inuidia.
      5. Gula.
      6. Iracundia.
      7. Acedia.
    - In spiritū sanctum sex,
      1. Præsumptio de misericordia Dei, vel de impunitate peccati.
      2. Desperatio.
      3. Cognitæ veritatis impugnatio.
      4. Fraternæ charitatis inuidentia.
      5. Obstinatio.
      6. Obfirmatus pœnitentiæ contemptus.
    - Clamantia in cœlum quatuor,
      1. Homicidium voluntarium.
      2. Peccatum Sodomiticum.
      3. Oppressio pauperū, viduarum, aut pupillorum.
      4. Mercedis operariorum iniqua retentio
  - Veniale, cui uenia facile tribuitur, & sine quo in hac mortali uita, ne iusti quidem quantumuis sancti viuunt; vere cum alijs dicentes: Dimitte nobis debita nostra. Matth. 6. Nec tamen propterea iusti esse desinunt.

Peccatum, auctore Ambrosio.] Peccatum quid? 12^{ae}.q.71.6.o.
Communis originis.] De peccato originali. 12^{ae}.q.81. usque ad q.84.
Propriæ actionis.] De peccato actuali. 12^{ae}.q.71. usque ad q.90.
Prima.] An conuenienter diuidatur peccatum in peccatum cordis, oris, & operis ac omissionis? 12^{ae}.q.72.6.& 7.
Secunda.] De peccato quod nascitur ex ignorantia. 12^{ae}.q.76.o.
De peccato quod nascitur ex infirmitate. 12^{ae}.q.77.o.
De peccato quod nascitur ex malitia. 12^{ae}.q.78.o.

Peccatum propriæ actionis est aut lethale, aut ueniale.]De diuisione peccati in peccatum mortale & ueniale, & comparatione uenialis peccati ad mortale. 12æ.q.72.5.o.& q.88.o.
De ueniali peccato secundum se considerato. 12æ. q.89.o.
Capitalia septem.]Quid capitale? 12æ.q.85.3.c.
An sint septem uitia capitalia? 12æ q.85.4 o.
Superbia]De superbia. 12æ.q.84.2.& 22æ.q.162.& q.163.1.& 2.
An superbia sit uitium capitale? 12.q.84.2.o.& q. 62.8.o.
Auaritia.]De auaritia 12æ.q.84.1.o & 22æ.q.118.o.
An auaritia sit uitium capitale? 22æ.q. 84.1.6 & 22æ.q.118.7.o.
Luxuria.]De luxuria. 12æ.q.84.4.c.& 22æ.q.153.o.
De speciebus luxuriæ. 22æ.q.154.
An luxuria sit uitium capitale? 22æ.q.153.4.
Inuidia.]De inuidia, 12æ.q.84.4.c.& 22æ.q.36.
An inuidia sit uitium capitale? 22æ.q.364.o.
Gula.]De gula. 12æ.q.84.4.c.& 22æ.q.148.o.
An gula sit uitium capitale? 22æ.q.148.5 o.
De ebrietate. 22æ.q.50.
Iracundia.]De iracundia. 12æ.q.84.4.c.& 22æ.q.158.o.
An ira debeat poni inter uitia capitalia? 22æ.q.158.6.
Acedia.]De acedia. 12æ.q.84.4.c.& 22æ.q.35.
An acedia debeat poni uitium capitale? 22æ.q.35.4.o.
In spiritum sanctum, sex.]De peccato in spiritum sanctum, & singulis eius speciebus. 22æ.q.14.o.
Homicidium.]De homicidio. 22æ.q.64.2.potissimum.
Peccatum sodomiticum.]De peccato sodomitico. 22æ.q.145.11.& 12.

IIII.

Peccatum propriæ actionis uocatur.
- Proprium, quod à nobis ipsis perpetratur.
- Alienum, quod ab alijs perpetratum, nobis iuste imputatur: contingitq; modis nouem.
  - 1. Consilio.
  - 2. Iussu.
  - 3. Consensu.
  - 4. Irritatione.
  - 5. Laudatione, seu assentatione.
  - 6. Reticentia culpæ alienæ, quæ erat patefacienda.
  - 7. Conniuentia.
  - 8. Rei alienæ participatione.
  - 9. Iniqua facti alieni defensione.

Alienum.]De peccatis alienis. 22æ.q.62.7.c.

ADMONITIO.

Ad pleniorem cognitionem; & cautiorem fugam istius generis peccatorum, (quæ, quòd propria cuiusque voluntate committantur, propriæ actionis peccata vocauimus) duo sunt prætcrea scienda.

Prius est, quodlibet huius generis peccatorum, vel grauius, vel leuius esse posse, pro circunstantiarum vel aggrauantium, vel extenuantium ratione; adeo vt quod diximus lethale ex suo genere, sæpenumero propter extenuantem circunstantiam veniale fieri possit.

Sunt autem circunstantiæ quibus vel aggrauatur, vel extenuatur peccati culpa, octo, hoc versiculo comprehensæ.

Quis, quid, ubi, quoties, per quos, cur, quomodo, quando.

Alterū est, vel omnia istius generis peccata, vel certe maximam eorum partem, per sensus exteriores, qui sunt visus, auditus, olfactus, gustus, & tactus, veluti per fenestras quasdam ad animum corrumpendum aditum habere.

Proinde isti sensus, summa cura vigilantia omnibus, qui æternę animi sui saluti consultum volunt, custodiendi sunt: & ab omni eo quod peccati occasionem præbiturum creditur, sedulo cohibendi.

Vel grauius.] Grauitas peccatorum unde metienda. 12æ.q.73.ar.3, & sequentibus.
An circunstantia aggrauet peccatum? 12æ.q.73.7.o.
De circunstantijs humani actus. 12.q.7.o.
Alterum est.] An apprehensio sensus sit causa peccati? 12æ.q.75.2.c. 1m. & 3m. & q.77 1 c.& a.5.o.

DE VIRTVTE.

Virtus est sancta & diuinis oculis grata diuinoq. beneficio accepta affectio seu qualitas, vnde quæ cogitando, loquendo, & quiduis aliud agendo, recte, laudabiliter, sanctæ & diuinæ voluntati conuenienter fiunt proficiscuntur.

Virtus est sancta]De essentia uirtutis. 12æ.q.55.o.
Virtus quid? 12æ.q.55.4.

Virtutis, quemadmodum ei contrarij peccati, variæ sunt differentiæ atq. species, quarum præcipuæ & Christianæ religionis tironi scitu maxime necessariæ sequenti diuisione comprehenduntur.

Virtus est,
- *Theologica uidelicet,*
  - *Fides.*
  - *Spes.*
  - *Charitas.*
- *Cardinalis, uidelicet,*
  - *Prudentia.*
  - *Iustitia.*
  - *Fortitudo.*
  - *Temperantia.*
- *Capitalibus uitijs contraria.*
  - *Humilitas.*
  - *Liberalitas.*
  - *Castitas.*
  - *Charitas.*
  - *Temperantia.*
  - *Mansuetudo.*
  - *Pia sedulitas.*
- Consilij Euangelici, *seu ad Christianæ uita perfectionem spectans, uidelicet.*
  - *Paupertas uoluntaria.*
  - *Castitas perpetua.*
  - *Religiosa obediẽtia, qua propter Deũ uoto interposito homini defertur.*
- *Iuuentutem maxime decens.*
  - *Verecundia.*
  - *Taciturnitas.*
  - *Obediẽtia erga illos à iuuenib⁹ seruãda, qbus sui cura est cõmissa.*

Theologica.] De uirtutibus Theologicis 12æ.q.62.o.& q.64.4.o.
Cardinalis.] De uirtutibus Cardinalibus. 12æ.q.61.o.
Prudentia.] De prudentia.22æ. q.47.& sequentib.usque ad 57m.
Iustitia.] De iustitia & pertinentibus ad eã.22æ.q.57.& seq. usq.ad q.123.
Fortitudo.] De fortitudine.22æ.q.123.& seq.usque ad q.141.
Temperantia.] De temperantia.22æ.q.141.cum quibusdam alijs, quæ ei annexa sunt, 22æ.q.141.usque ad q.171.
Humilitas.] De humilitate.22æ.q.161.o.
Liberalitas.] De liberalitate.22æ.q.117.
Castitas.] De castitate.22æ.q.151.
De uirginitate.22æ.q.152.
Charitas.] De charitate.22æ.q.23.& seq.usque ad q.47.
Temperantia.] De abstinentia.22æ.q.146.o.
De sobrietate.22æ.q. 149.
Mansuetudo.] De clementia & mansuetudine.12æ.q.157.o.
Pia sedulitas.] De gaudio quod est de bono diuino.22æ.q.28.o.
Consilij Euangeli.] De consilijs Euangelicis & eorum numero. 12æ.q.108.4.o.& 22æ.q.186.2.ar.& sequentibus art.
Verecundia.] De uerecundia.22æ.q.144.o.
Obedientia.] De obedientia.22æ.q. 104.o.

Huc quoque pertinent ista.

Tria bonorum operũ genera.
- *Precatio.* — De precatione.22æ.q.83.o.
- *Ieiunium.* — De ieiunio.22æ.q.147.o.
- *Eleemosyna qua est bipartita,*
  - *Corporalis &*
  - *Spiritalis.*

Eleemosyna.]De eleemosyna 22ª.q.32.o.
An eleemosyna quædam sit corporalis, & quædam spiritalis? 22ª. quæst. 32.2.

Eleemosyna corporalis est septuplex, Mat.25.& Tob.12.
1. *Esurientes pascere.*
2. *Sitientibus potum dare.*
3. *Nudos operire.*
4. *Captiuos redimere.*
5 *Aegrotos uisitare.*
6. *Peregrinos hospitio excipere.*
7. *Mortuos sepelire.*

Eleemosyna corporalis.]Eleemosyna corporalis quotuplex est, & quæ eius sunt species.22ª.q.32.2.o.

Eleemosyna spiritalis, est quoq. septuplex,
1. *Peccantes corrigere.*
2. *Ignorantes docere.*
3. *Dubitantibus recte consulere.*
4. *Pro salute proximi orare.*
5. *Consolari mœstos.*
6. *Improborum iniurias ferre patienter.*
7. *Aliorum offensam remittere.*

Eleemosyna spiritalis.] Quotuplex est eleemosyna spiritalis, & quę eius species?22ª.q.32.2.o.

Eodem spectant beatitudinum, seu potius beatorum octo genera, quæ apud Matth.cap.5.his verbis recensentur:

1. Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cælorum.
2. Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram.
3. Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur.
4. Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur.
5. Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur.
6. Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum uidebunt.
7. Beati pacifici, quoniam filij Dei uocabuntur.
8. Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam, quoniam ipsorum est regnum cęlorum.

Eodem spectant.]De beatitudinibus.12ª.q.69.o.

Quid per beatitudines intelligatur. 12^{ae}.q.69.1.c.
Quomodo præmia beatitudinum compleãtur in hac uita. 12^{ae}.q.69.2.3^{m}.
Beatorum octo genera.] Cum B. Lucas solum quatuor beatitudines enumeret, quomodo igitur octo assignantur? 12^{ae}.q.69.3.6^{m}.
Cum in sacra scriptura plures beatitudines enumerẽtur, quàm hæ octo, cur solum octo recensentur? 12^{ae}.q.69.3.4^{m}.
Beati pauperes spiritu.] Quid hic significetur? 12^{ae}.q.69.3.c.
Ipsorum est regnum.] An regnum cælorum tanquam præmium conuenienter promittatur pauperibus spiritu? 12^{ae}.q.69.4.c.
Beati mites.] Qui dicantur mites? 12^{ae}.q.69.3.c.
Quoniam ipsi possidebunt terram.] Cur Dominus mitibus repromisit possessionem terræ? 12^{ae}.q.69.4.c.
Cum omnia bona in regno cælorum contineantur, cur adduntur alia præmia? 12^{ae}.q.69.4.1^{m}.
An sicuti in beatitudinibus proceditur ascendendo, ita etiam in præmijs procedatur ascendendo? 12^{ae}.q.69.4.3^{m}.
Beati qui lugent.] Quinam hic significentur? 12^{ae}.q.69.3.c.
Quoniam ipsi consolabuntur.] Cur lugentibus Christus promittit consolationem? 12^{ae}.69.4.c.
Qui esuriunt.] Quænam beatitudo, siue opus virtutis hic exprimatur? 12^{ae}.q.69.3.c.
Quoniam ipsi saturabuntur.] Cur esurientibus tanquam præmium assignatur saturatio? 12^{ae}.q.69.4.c.
Beati misericordes.] Quinam hic designentur? 12^{ae}.q.69.3.c.
Quoniam misericordiã consequentur.] Cur Dominus misericordibus promittit misericordiam? 12^{ae}.q.69.4.c.
Mundo corde.] Cur sexta beatitudo ponitur, Beati mundo corde? 12^{ae}.q.69.3.c.
Quoniam ipsi Deum uidebunt.] Cur mundis corde promittitur uisio Dei? 12^{ae}.q.69.4.c.
Beati pacifici.] Cur 7^{a}. beatitudo ponitur, Beati pacifici? 12^{ae}.q.69.3.c.
Quoniam filij Dei.] Cur pacificis promittitur gloria filiationis Dei? 12^{ae}.q.69.4.c.
Beati qui persecutionem.] Cui requisito ad terrenam beatitudinẽ hæc beatitudo opponitur? 12^{ae}.q.69.3.6^{m}.
Ad quam uirtutem pertinet pati persecutionem, Ibid.
Quoniam ipsorum est regnum cælorum.] Cur regnum cælorum ponitur pro præmio in octaua beatitudine, cum positum sit tanquam pręmium & merces primæ beatitudinis? 12^{ae}.q.69.4.2^{m}.

Eodem quoque spectat

Duplex meditatio, videlicet.
- *Propriæ conditionis, cuius quinque sunt partes.*
  - 1. *cur creatus sum?*
  - 2. *quid sum?*
  - 3. *vbi sum?*
  - 4. *vnde venio?*
  - 5. *quo vado?*
- *Quatuor nouissimorũ, quę sunt,* Eccl. 7.
  - 1. *Mors.*
  - 2. *Iudicium extremum.*
  - 3. *Inferi.*
  - 4. *Gloria cælestis, seu beatitudo æterna.*

Cur creatus sum.]De ultimo fine hominis.1^a.q.93.o.12^{ae}.q.1.& seq.
Quid sum.]De statu primi hominis.1^a.q.94.& seq. usque ad 103^{am}.
De corruptione boni naturæ.12^{ae}.q.85.o.
An peccatum originis transeat per originem in omnes? 12^{ae}.q.81.3.o.
De miserijs & pœnis quibus homo subijcitur propter primum peccatum. 22^{ae}.q.164.1.& 2.
Vbi sum.]De expulsione hominis è paradiso.22^{ae}.q.164.2.4^m.& 5^m.& 1^a.q.102.2.3^m.
Vnde uenio]De productione hominis.1^a.q.91.o.& 92.
An corpus primi hominis sit formatum de limo terræ? 1^a.q.91.1.o.
Quo uado.]De quatuor nouissimis,quæ sunt mors,de qua 12^{ae}. qõ.81.3. 1^m.& q.85.5.& 6.
Iudicium extremum,de quo 3^a.q.59.4.& 5.Sup.q.88.& seq. usq. ad 91.
Inferi,de quibus 1^a.q 54.4.3^a.q.52.Sup.q.69.
De pœna damnatorum.Sup.q.97. & sequent. usque ad fi. & gloria cælestis seu beatitudo æterna,de qua 1^a.q.23.12^{ae}.q.2.q.3.q.4.& q.5. Sup. q.93.
De dotibus beatorum.Sup. q.95.o.

DE SACRAMENTIS.

Sacramentum est diuinæ & latentis gratiæ externum atque sensui expositum signũ, ad hominis æternam salutem promouendam, diuinitus ordinatum.

Cuiusmodi in Euangelica lege á Christo saluatore nostro septem sunt instituta, nimirum

- *Baptismus.*
- *Confirmatio.*
- *Eucharistia.*
- *Pœnitentia.*
- *Extrema unctio.*
- *Ordo.*
- *Matrimonium.*

De sacramentis.]De sacramentis.3^a.p.q.60.& q.sequentib.usque ad fin.& Sup.q.1.& seq.usque ad q.69.
Sacramentum est diuinæ.]Sacramentum quid? 3^a.q.60.o.
Est rei diuinæ.]Cuius rei sacræ sit sacramentum signum.3^a.quæst.60. 2. o. & 3.o.
Externum.] An sacramentum sit semper aliqua res sensibilis? 3^a. quæstio. 60.4.
Ad hominis æternam salutem.] De necessitate & effectu sacramentorum. 3^a.q.61.o.& 62 o.
Septem sunt.]De numero sacramentorum.3^a.q.65.o.

Baptismus est nouæ legis primum sacramentum, in ablutione corporis exteriore & legitima verborum pronuntiatione, secundum Christi institutionem consistens: quod tam paruulis, quàm adultis ad salutem est necessarium. Hoc sacramento plena peccatorum accepta remissione, spiritaliter regeneramur in nouam creaturam, & qui antea eramus filij iræ, tunc filij Dei,hæredésque, Christi autem nostri redemptoris cohæredes efficimur.

Baptiſmus eſt.] De baptiſmo,3ª.q.66.& ſeq.uſque ad q.71.
Eſt nouę legis primum.] An baptiſmus ſit à Chriſto inſtitutus,& quando? 3.q.66.2.o.
In ablutione corporis.] An baptiſmus ſit ipſa ablutio?3ª.q.66.1.o.
De materia baptiſmi,3ª.q.66.3.& 4.
Et legitima uerborum pronunciatione.] An in ſacramētis requirantur uerba?3ª.q.60.6.7.& 8.
De forma baptiſmi,3ª.q.66.5.o.
Tam paruulis quàm adultis. De ſuſcipientibus baptiſmum,3ª.q.68.o.
An ſine baptiſmo nullus poſſit ſaluari?3ª.q.68.2.o.
An pueri ſint baptizandi?3ª.q.68.9.o.
An pueri in maternis uteris exiſtentes poſſint baptizari?3ª.q.68.11.o.
Hoc plena peccatorũ accepta remiſſione.]De effectib⁹ baptiſmi?3ª.q.69.o.
An homo per baptiſmum liberetur ab omni peccato, & ab omni reatu peccati?3ª.q.69.1. & 2.
Spiritaliter regeneramur.Cur baptiſmus dicatur regeneratio?3ª.q.66.9.c.
In nouam creaturam.] An per baptiſmum conferantur gratia & uirtutes? 3ª.q.69.4 5.& 6.
Hæredesq́; Chriſti.] An effectus baptiſmi ſit apertio ianuæ regni cœleſtis? 3ª.q.69.7.o.

Confirmatio,Sacramentum eſt quod baptizatis ab epiſcopo confertur in fronte, per ſacrum Chriſma, adhibita certa uerborum forma.Hæc fidem corroborat,& homini Chriſtiano ad nomen Domini, quandocunque opus eſt, intrepide profitendum animum addit.

Confirmatio.] De confirmatione,3ª.q.72.o.
Sacramentum eſt.] An Confirmatio ſit ſacramentum?3ª.q 72.1.o.
Quod baptizatis.] An character confirmationis pręſupponat ex neceſſitate characterem baptiſmalem?3ª.q.72.6.
Ab epiſcopo confertur.] An ſolus Epiſcopus hoc ſacramentum poſſit conferre?3ª.q.72.11.o.
In fronte.]An hoc ſacramentum ſit conferendum homini in fronte? 3ª.q. 72.9.o.
Per ſacrum Chriſma.] An Chriſma ſit conueniens materia huius ſacramenti?3ª.q.72.2.o.
Adhibita certa uerborum forma.] An hęc ſit conueniens ſacramenti confirmationis forma,Conſigno te ſigno crucis,& confirmo te Chriſmate ſalutis.in nomine patris,& filij,& ſpiritus ſancti,Amen?3ª.q.72.4.o.
Hæc fidem corroborat.De effectu confirmationis,3ª.q.72.1.& 7.o.

Euchariſtia,eſt Sacramentum,in quo poſtquam ſacerdos, ſecundum Eccleſiæ ritum ordinatus,panem & uinum uerbis à Chriſto traditis conſecrauit,uere & ſecundum ſubſtantiam ſuam totus Chriſtus ſub utrauis ſpecie continetur, pane in corpus eius, & uino in ſanguinem,diuina uirtute transmutatis. Per Euchariſtiam hominis Chriſtiani animus ſalutari ueri corporis & ſanguinis Dominici reficitur alimento,Deoque gratum offertur ſacrificium.

Euchariſtia eſt.] De Euchariſtia,3ª.q.73.& ſeq.uſque ad q.84.
Eſt ſacramentum.]An Euchariſtia ſit ſacramentum? 3ª.q.73.1.o.
Poſtquam ſacerdos.] De miniſtro huius ſacramenti,3ª.q.82.o.
An conſecratio huius ſacramenti ſit propria ſacerdoti?3ª.q.82.1.o.

Panem

Panem & uinum.] De materia huius sacramenti, 3ª.q.74.o.
An materia huius sacramenti sit panis & uinum? 3ª.q.74.1.o.
Verbis à Christo traditis consecrauit.] De forma huius sacramenti, 3ª.q.78.o.
An hæc sit forma huius sacramenti, Hoc est corpus meum, &, hic est calix sanguinis mei? 3ª.q.78.1.& 3.
An prædictis uerbis formarum sit aliqua uis creata effectiua cõsecrationis? 3ª.q.78.4.o.
Vere & secundum substantiam suam totus Christus.] An corpus Christi sit in hoc sacramento secundum rei ueritatem, an uero solum secundum figuram? 3ª.q.75 1.o.
An totus Christus contineatur sub hoc sacramento? 3ª.q.76.1.o.
Sub utrauis specie continetur.] An totus Christus contineatur sub utraq; specie huius sacramenti? 3ª.q.76.2.o.
Pane in corpus eius.] An in hoc sacramento non remaneat substantia panis & uini post consecrationem? 3ª.q.75.2 o.
Per Eucharistiam hominis Christiani.] De effectibus huius sacramenti, 3ª.q.79.o.
Deoque gratum offertur sacrificium.] An in celebratione huius sacramenti Christus immoletur? 3ª.q.83.1.o.

ADMONITIO SEV ANTIDOTVM, CONtra grassantem nunc Sacramentariorum pestem.

Christus Saluator noster, usitatam & communi hominum iudicio approbatam sponsorum (qui longum iter ingressuri, in memoriam sui, pretiosum aliquod μνημόσυνον sponsis suis relinquere solent, seipsos totos si possent, libentius relicturi) consuetudinem retinens atque obseruans, quum Ecclesię militanti sponsæ suæ (quam summa, & ut beatus Paulus ad Ephes. 2. loquitur, nimia charitate diligebat) familiarem sui corporis præsentiam, consuetumque aspectum subtracturus esset, quod habebat omnium pretiosissimum ei relinquere ac donare, ad perpetuam sui memoriam uolẽs, quum seipso nihil haberet pretiosius, seipsum reuera secundum substantiã suam, totum & integrum in anima, carne, sanguine atque diuinitate ei relinquit. Vt testatur ipse, dũ ait: *Hoc est corpus meum*. Mat. 26. Marc. 14. Luc. 22. 1. Cor. 11. *Hic est sanguis meus*. Mat 26 Mar. 14. *Hoc facite in meam commemorationem.* Luc. 22. 1. Cor. 11.
1. Cor. 11. Item Paulus, ubi dicit: *Qui manducat & bibit indignè, iudicium sibi manducat & bibit, non diiudicans corpus Domini.* Et eodẽ loco: *Reus erit corporis & sanguinis Domini.*

Pœnitentia, Sacramentum est in quo per sacerdotis absolutionẽ peccata post baptismum commissa Christiano illa detestanti riteq; confitenti remittuntur.

Cuius tres sunt partes, { *Contritio,* / *Confessio,* / *Satisfactio,* } { *qua fit* } { *Corde.* / *Ore.* / *Opere.* }

Pœni-

Pœnitentia.] De pœnitentia, 3ª.q.84. uſque ad finem. & Sup.q.1ª. uſque ad 29.
Sacramentum eſt.] An pœnitentia ſit ſacramentum? 3ª.q.84. 1.o.
Per ſacerdotis abſolutionem.] An hæc ſit forma huius ſacramenti, Ego te abſoluo? 3ª.q.84.3.o.
Peccata poſt baptiſmum commiſſa.] An pœnitentia ſit ſecunda tabula poſt naufragium? 3ª.q.84 6.
Quę deteſtatus.] De contritione, Sup.q.1ª.& ſeq.uſque ad q.6.
Riteque confeſſus fuerit.] De confeſſione, Sup.q.6.uſque ad q.12.
De qualitate confeſſionis, Sup.q.9 o.
Remittuntur.] De effectu pœnitentiæ, 3ª.q.86.o.
Cuius tres ſunt partes.] De partibus pœnitētiæ, 3ª.q.90.2.& 3.potiſſimū.
Contritio ſit corde, &c.] 3.q.90.2.arg.1.

Extrema unctio, eſt Sacramentum, quo per oleum ſacrum & certas preces recreantur ægrotantes; animi malis, ſi quæ in ijs reliqua ſunt, ſublatis, & interdum etiam corporis ſanitate reſtituta.

Extrema unctio.] De ſacramento extremæ unctionis, Sup.q.29.& ſeq.uſq; ad q.34.
Eſt ſacramentum.] An extrema unctio ſit ſacramentum? Sup.q.29.1.o.
Per oleum ſacrum.] An oleum oliuæ ſit conueniens materia huius ſacramenti? Sup.q.29.4.o.
An oporteat oleum eſſe conſecratum? Sup.q.29. 5.o.
Et certas preces. De forma huius ſacramenti, Sup.q.29.7.8.9.
Recreantur ęgrotantes.] De effectibus huius ſacramenti, Sup.q.30.o.

Ordo, eſt Sacramentum, quo ad Dei cultum, miniſtri Eccleſię conſecrantur. Per hoc enim Sacramentum, uelut oſtium, neceſſarium eſt intrare legitimos diſpenſatores myſteriorum & eloquiorum Dei, nimirū, Epiſcopos, Presbyteros, Diaconos, & quotquot in ſacris muneribus rite & ſecundum ordinationem diuinam uerſari uolunt.

Ordo.] De ſacramento Ordinis, Sup.q.34.uſque ad 41.
Eſt ſacramentum.] An Ordo ſit ſacramentum? Sup.q.34 3.o.
Quo ad Dei cultū.] Cur in Eccleſia eſt Ordo, & Ordo quid? Su.q.34.1.& 2.

Matrimonium, eſt Sacramentum, indiuidua uitæ conſuetudine marem & fœminam legitime inter ſe deuinciens, ijſdemque gratię donum elargiens, quo fręnato concupiſcentiæ impetu, genus humanum laudabiliter & ſancte conſeruatur atque propagatur.
Matrimonium.] De Matrimonio, Sup.q.41.uſque ad 69.
De cauſa appellationis matrimonij. Sup.q.44.2.o
Eſt ſacramentum.] An matrimonium ſit ſacramentum? Sup.q 42.1.o.
Indiuiduæ uitæ.] Matrimoniū quid? Sup.q.44.o & ar.3.potiſſimum.
Iiſdemq; gratię donū.] An matrimonium conferat gratiā? Sup.q.42.3.o.
Genus humanum laudabiliter.] De bonis matrimonij, Sup.q.49.o.

In quibus omnibus Sacramentis debet miniſter intentionem habere id agendi quod Chriſtus inſtituit, & Eccleſia facit.

Hacte-

Hactenus de Sacramentis uti ratio, & breuitas Catechiſmi poſtulare uidebatur. Si quis plura de hoc argumēto breuiter comprehenſa uidere uelit, conſulat noſtra De Sacramentis Ecclesiae Axiomata, quæ iiſdem his Chriſtophori Plantini typis, iam ſecundo excuſa prodierunt in lucem; ibi quo ſuum explere poſſit deſiderium (niſi noſtra nos fallat opinio) abundè eſt inuenturus.

EPILOGVS AD CHRISTIANÆ pietatis ſtudioſos adoleſcentes.

Doctrinae Chriſtianæ, pij adoleſcentes, quinque ſummis capitibus, quæ initio huius libelli nobis tractanda propoſueramus (videlicet, *De Fide, Spe, Charitate, Iuſtitia Chriſtiana,* atque *Sacramentis*) ut potuimus, clariſſimè, breuiſſimè, & ad ueſtram ætatem memoriamque accommodatiſſimè iam declaratis; ſupereſt nunc, ut quum a nobis ueſtri animi & corporis æternæ ſalutis adipiſcendæ maximum ſuppeditatum ſit adiumētum, nequaquam uobis ipſi deſitis, ſed poſtpoſitis omnibus aliis ſtudiis & occupationibus, toto pectore, omnique uigilantia in eam incumbatis curam, ut quæ hoc libello continentur, primum intelligatis, intellectaque fideli mandetis memoriæ: deinde, ut eadem, mente iam atque memoria comprehenſa, per diuinum auxilium (quod ſincerè & feruenter petentibus non negabitur) uita atque moribus exprimatis. Ita fiet ut & ego meis laboribus propoſitum finem aſſequar, & uos æternæ uitæ felicitatem, qua nihil delectabilius, nihil præſtabilius uel dici uel cogitari poteſt, conſequamini. Valete.

FINIS.

APPROBATIO.

Hic Catechiſmus nihil falſi continens, ſed credenda ac facienda ob oculos ponens, vtiliter typis excudi, & in publicam lucem prodire poteſt. Quod ego atteſtor. 1566.

Frater Ioannes Hentenius.

Idem nos teſtamur approbando caſtigationes interea ab Auctore factas, an. 1570. poſtridie Calendas Ianuarias;

Cornelius Reyneri Goudanus, S. T. *Profeſſor,*
Robertus Malcotius S. Theol. Profeſſor,
B. Arias Montanus, S. Theol. Doctor.

CATALOGVS PHILOSOPHORVM, Oratorum, atque Poetarum, Pontificum, Conciliorum, Doctorum, quorum auctoritatibus, decretis, definitionibus, testimonijs, sparsim S. Doctor Thomas utitur, nititurve, in præclaro opere Summæ suæ Theologicæ.

Philosophi seu Oratores & Poetæ.

Aristoteles.
Algazel.
Alexander.
Andronicus.
Aristophanes.
Auerrois.
Auicenna.
Auenpace.
Auicebion.
Boetius.
Caius iurisconsultus.
Democritus.
Empedocles.
Epicurus.
Euclides Geometer.
Gilbertus Porretanus.
Heraclitus.
Horatius Poeta Lyricus.
Iura ciuilia.
Iulius Cæsar de bello Gallico historicus.
Leucippus.
Liber de causis.
Liber stratagematum Francorum.
Macrobius super somnium Scipionis.
Marcus Tullius Cicero, Orator.
Ouidius Naso.
Plato.
Peripatetici.
Plotinus.
Pittacus Mytilenæus.
Porphyrius.
Pythagoras.
Ptolemæus Astronomus.
Seneca Orator.
Sallustius historiographus.
Simplicius.
Socrates.
Sophistæ.
Stoici.
Strabus.
Terentius Poeta Comicus.
Titus Liuius historicus.
Trimegistus.
Varro.
Valerius Maximus Orator.
Vegetius de re militari.

Pontifices.

Adrianns Papa.
Alexander primus martyr.
Alexander tertius.
Anacletus martyr.
Agatho Papa.
Bonifacius Papa.
Calixtus martyr.
Cælestinus tertius.
Clemens martyr.
Damasus Papa.
Eusebius Papa.
Fabianus martyr.
Felix Papa.
Gregorius primus.
Gregorius septimus.
Gelasius martyr.
Honorius tertius.
Hormisda Papa.
Iohannes Papa.
Innocentius secundus.
Innocentius tertius.
Iulius Papa.
Leo primus.
Leo quartus.
Lucius tertius.
Martinus Papa.
Marcellus martyr.

Nico-

Nicolaus Papa.
Paschalis Papa.
Pelagius Papa.
Pius Papa.
Sergius Papa.
Sother martyr.
Stephanus martyr.
Stephanus quintus.
Syluester Papa.
Symmachus Papa.
Telesphorus martyr.
Vrbanus martyr.
Vrbanus secundus.
Zepherinus martyr.

Concilia.

Constantinopolitana.
Nicena.
Toletana.
Arausicanum.
Ephesinum.
Meldense.
Aurelianense.
Chalcedonense.
Lateranense.
Charthaginense quartum.
VVormaciense.
Agathense.
Triburiense.
Africanum.
Remense.
Arelatense.
Mileuitanum.
Ancyritanum.
Moguntinum.

Doctores.

Ambrosius.
Anselmus.
Augustinus.
Athanasius.
Antonius in sermone ad monachos.
Basilius Magnus.
Bernardus.
Beda Venerabilis.
Benedictus in regula sua.
Canones Apostolorum.
Cassianus de institutis cœnobiorum.
Cyrillus.
Chrysostomus.
Cyprianus.
Collationes patrum.
Damascenus.
Decreta.
Dionysius Areopagita.
Dionysius Alexandrinus.
Didymus.
Eusebius Emissenus.
Eusebius Cæsariensis.
Glossa ordinaria.
Glossa interlinearis.
Gregorius Nazianzenus.
Gregorius Nyssenus.
Gregorius Magnus.
Gratianus.
Hebraica ueritas.
Hesychius super Leuiticum.
Hieronymus.
Hilarius.
Hugo de S. Victore.
Ignatius.
Isidorus.
Itinerarium Clementis.
Maximus commentator Dionysij.
Liber de infantia Saluatoris, sed apocryphus.
Leo primus.
Liber Sententiarum Prosperi.
Maximus Episcopus.
Magister Sententiarum, seu Petrus Lombardus.
Origenes.
Prosper de uita contemplatiua.
Præpositinus.
Rabbi Moses Iudæus.
Rabanus.
Remigius.
Richardus de S. Victore.
Seuerianus.
Vitæ sanctorum patrum.

AVGVSTINI HVNNAEI
SCHEMA GENERALE

IN quo 2æ. 2æ. Angelici Doctoris B. Thomæ Aquinatis Quæstiones omnes, vnà cum earum numero, ordine, & connexione ob oculos ponuntur.

Quæstio,

- Quę ad moralē doctrinam in speciali spectant, sunt bipartita.
  - Quædam communiter ad omnes homines cuiuscunque conditionis sint, pertinent. Cuiusmodi sunt uirtutes & uitia. Nam ut uirtutes omnibus sunt excolendæ, ita uitia sunt omnibus fugienda. Quæ à S. Thoma hac methodo explicantur. VIRTVS.
    - THEOLOGICA.
      - Fides, ad cuius explicationē capita 4. tractātur, uidelicet,
        - 1. Fides ipsa, Cuius explicatur
          - Obiectum. 1
          - Actus
            - Internus. 2
            - Externus. 3
          - Habitus: ubi agitur de
            - ipsa fidei uirtute. 4
            - fidem habentibus, 5
            - fidei causa. 6
            - fidei effectu. 7
        - 2. Dona Spiritus sancti, quæ fidei respondent.
          - Intellectus. 8
          - Scientia. 9
        - 3. Vitia opposita
          - Fidei
            - Infidelitas, quæ opponitur fidei.
              - Infidelitas in genere. 10
              - Heresis. 11
              - Apostasia à fide. 12
            - Blasphemia, quæ opponitur cofessioni fidei.
              - Blasphemia in genere. 13
              - Blasphemia, quæ est peccatū contra spiritum sanctum. 14
          - Dono intellectus.
            - Cęcitas mentis, Hebetudo sensus. 15
        - 4 Præcepta fidei, donorumq; scientię & intellectus. 16
      - Spes, ad cuius explicationē 4. tractantur capita, uidelicet,
        - 1. Spes ipsa: cuius explicatur
          - natura propria. 17
          - subiectum. 18
        - 2. Donum timoris. 19
        - 3. Vitia opposita spei.
          - Desperatio. 20
          - Præsūptio. 21
        - 4. Præcepta spei & timoris. 22
      - Charitas, ad cuius declarationē ista quatuor pertractantur,
        - 1. Charitas ipsa: cuius explicatur
          - propria natura. 23
          - Subiectum. 24
          - Obiectum. 25
          - Ordo. 26
          - Actus principalis, q est Dilectio: Ad cuius explicationem tractantur
            - Quæ pertinēt ad ipsam dilectionis naturam. 27
            - Dilectionis effecta
              - Interna,
                - Gaudium. 28
                - Pax. 29
                - Misericordia. 30
              - Externa.
                - Beneficentia. 31
                - Eleemosyna. 32
                - Correptio fraterna. 33
        - 2. Vitia charitati opposita: Quorum aliud opponitur
          - Ipsimet dilectioni, ut Odium. 34
          - Gaudio charitatis, de bono
            - Diuino, ut Acedia. 35
            - Proximi, ut Inuidia. 36
          - Paci: quod committitur
            - Corde, ut Discordia: 37
            - Ore, ut Contentio. 38
            - Opere, ut
              - Schisma. 39
              - Bellum. 40
              - Rixa. 41
              - Seditio. 42
          - Beneficentiæ & correptioni fraternæ, ut Scandalum. 43
        - 3. Præcepta charitatis. 44
        - 4. Donum Spritus sancti, charitati respondens: uidelicet, Sapientia. 45
          - Post quam stultitia sapientiæ opposita explicatur. 46
    - CARDINALIS, quadruplex,
      - 1. Prudentia: Ad cuius explanationem quinque capita tractantur, uidelicet,
        - 1. Prudentia secundum se considerata. 47
        - 2. Prudentiæ partes.
          - Generatim, unica quęstione tractatæ. 48
            - Integrales, sine quibus perfectus non est prudentiæ actus, & sunt octo.
              - Memoria. Intelligentia. Docilitas. Solertia. Ratio. Prouidentia. Circumspectio. Cautio.
            - Subiectæ, seu species prudentiæ.
              - Henarchia, seu prudentia, sui moderatrix.
              - Polyarchia, seu prudentia, multitudinis gubernatrix.
            - Potentiales, seu uirtutes prudentiæ finitimæ.
              - Eubulia. Synesis. Gnome.
          - Speciatim tractatæ,
            - Integrales, Memoria, Intelligentia, docilitas, cum reliquis. 49
            - Subiectæ, & potissimum Poliarchia, multitudinis gubernatrix. Cuius species sunt,
              - Monarchia. Oeconomica. Politica. Prudentia militaris. 50
            - Potentiales.
              - Eubulia. Synesis. Gnome. 51
        - 3. Donum Spiritus sancti, Prudentiæ respondens, uidelicet Consilium. 52
        - 4. Vitia prudentiæ opposita
          - Prudentiæ manifeste repugnantia,
            - Imprudentia. 53
            - Negligentia. 54
          - Prudentiam falso imitantia,
            - Prudentia carnis. Astutia.
            - Dolus. Fraus.
            - Solicitudo immoderata temporalium rerum. 55
        - 5. Pręcepta, quibus prudentia præcipitur, eique contraria uitia prohibentur. 56
      - 2. Iustitia. Sub cuius nomine disputātur hęc quatuor.
        - 1. Iustitiæ propria natura, Ad quam declarandam ista tractantur,
          - Ius. 57
          - Iustitia ipsa. 58
          - Iniustitia. 59
          - Iudicium. 60
        - 2. Partes iustitiæ, quæ sunt triplices.
          - Partes subiectæ, seu species iustitię: Ad quarū explicationem ista disputantur,
            - Iustitia
              - Distributiua.
              - Commmutatiua. 61
            - Restitutio. 62
            - Vitia opposita.
              - Iustitiæ distributiuæ, ut est acceptio personarum. 63
              - Iustitiæ commutatiuæ.
                - Cōtingentia in cōmutationibꝰ inuoluntarijs.
                  - Facto,
                    - Homicidium. 64
                    - Mutilatió membrorum. 65
                    - Furtum & rapina. 66
                  - Verbo: idq;
                    - In iudicio: Cuiusmodi est iniustitia.
                      - Iudicis. 67
                      - Accusatorum. 68
                      - Rei. 69
                      - Testium. 70
                      - Aduocatorum. 71
                    - Extra iudicium.
                      - Contumelia. 72
                      - Obtrectatio. 73
                      - Susurratio. 74
                      - Derisio. 75
                      - Maledictio. 76
                - Contingentia in commutationibus uoluntarijs,
                  - Fraus. 77
                  - Vsura. 78
          - Partes institiæ quasi integrales. 79
          - Partes iustitiæ potētiales, seu uirtutes iustitiæ annexę, sub quo titulo explicatur,
            - Quot & quæ sint uirtutes, iustitiæ annexæ in genere. 80
            - Religio, sub cuius nomine disputantur ista:
              - Religio per se considerata. 81
              - Religionis actus
                - Interior,
                  - Deuotio. 82
                  - Oratio. 83
                - Exterior,
                  - Adoratio. 84
                  - Actus, quo aliquid de rebus externis Deo offertur,
                    - Actus, quo fideles aliquid Deo largiuntur,
                      - Sacrificiū. 85
                      - Oblatio. 86
                      - Primitiæ. 86
                      - Decimæ. 87
                    - Actus, quo fideles aliqd Deo promittunt, ut est uotum. 88
                  - Actus, quo aliqd diuinū ab hoīe assumitur,
                    - Iusiurandum. 89
                    - Adiuratio. 90
                    - Inuocatio, seu assumptio nominis diuini per orationem uel laudem. 91
              - Religioni oppositū uitiū.
                - Religioni finitimum uitium, uidelicet Superstitio: sub qua hæc tractantur,
                  - Superstitionis propria natura. 92
                  - Supstitionis species
                    - Vitiosus Dei cultus. 93
                    - Idololatria. 94
                    - Diuinatio. 95
                    - Obseruatio superstitiosa. 96
                - Religioni ex diametro repugnans uitium,
                  - Pertinēs ad cōtēptum Dei,
                    - Tentatio qua Deus tentatur. 97
                    - Periurium. 98
                  - Pertinens ad cōtemptum rerum sacrarum,
                    - Sacrilegium. 99
                    - Simonia. 100
            - Pietas uirtus. 101
            - Obseruantia.
              - Obseruantiæ propria natura. 102
              - Obseruantiæ partes,
                - Dulia. 103
                - Obedientia. 104
                - Ad cuius declarationē agitur deinceps de inobedientia. 105
            - Gratia seu gratitudo. 106
              - Cui subiungitur ingratitudinis uitium. 107
            - Vindicatio. 108
            - Veritas. Sub cuius nomine ista disputantur,
              - Veritatis propria natura. 109
              - Veritati oppositum uitium,
                - Mendacium. 110
                - Simulatio uel hypocrisis. 111
                - Iactantia. 112
                - Ironia. 113
            - Amicitia, quæ affabilitas dicitur. Sub qua hæc tractantur,
              - Amicitiæ propria natura. 114
              - Vitia amicitiæ opposita,
                - Adulatio. 115
                - Iurgium. 116
            - Liberalitas. Sub cuius titulo hęc explicatur,
              - Liberalitatis propria natura. 117
              - Vitia liberalitati opposita,
                - Auaritia. 118
                - Prodigalitas. 119
            - Επιεικεια, seu æquitas. 120
        - 3. Donum Spiritus sancti iustitiæ respondens, 121.
        - 4 Præcepta iustitiæ. 122.
      - 3. Fortitudo: sub cuius nomine ista 4. disputantur.
        - 1. Fortitudo ipsa, cuius explicatur
          - Propria natura. 123
          - Proprius & præcipuus actus. 124
          - Vitia opposita,
            - Timor. 125
            - Timoris uacuitas. 126
            - Audacia. 127
        - 2. Partes
          - In genere consideratæ. 128
          - Speciatim tractatæ,
            - Fiducia, seu Maganimitas, sub cuius titulo tractantur
              - Magnanimitatis uirtus. 129
              - Vitia Magnanimitati opposita
                - Per excessum
                  - Præsumptio. 130
                  - Ambitio. 131
                  - Inanis gloria. 132
                - Per defectū, cuiusmodi est pusillanimitas. 133
            - Magnificentia, sub qua tractantur
              - Magnificentiæ uirtus. 134
              - Vitia magnificentiæ opposita. 135
            - Patientia. 136
            - Perseuerantia, sub qua tractantur
              - Perseuerantiæ uirtus, & 137
              - Vitia perseuerantiæ opposita. [Pertinacia. Mollities. 138
        - 3. Donum Spiritus sancti, Fortitudini respondens, quod etiam Fortitudo uocatur. 139
        - 4. Præcepta ad Fortitudinem pertinentia. 140
      - 4. Temperantia: sub cuius nomine tria disputantur.
        - 1. Temperantia ipsa. Cuius explicatur
          - Propria natura. 141
          - Vitia opposita,
            - Sensus uacuitas. 142
            - Intemperantia. 143
        - 2. Partes Temperantię
          - Generatim tractatę unica quęstione.
          - Speciatim tractatę,
            - Partes quasi integrales,
              - Verecundia. 144
              - Honestas. 145
            - Partes subiectę, seu species tēperātię, quarum alia uersatur
              - In delectatione cibi & potus,
                - Abstinētia, sub qua tractatur
                  - Abstinentię propria natura. 146
                  - Abstinentię actus, uidelicet ieiunium. 147
                  - Abstinentię oppositum uitium, uidelicet, Gula. 148
                - Sobrietas, sub qua tractatur
                  - Sobrietatis uirtus. 149
                  - Sobrietati oppositum uitium. 150
              - In delectatione rei ueneręæ, nimirum Castitas, sub qua tractatur
                - Castitatis uirtus in genere. 151
                - Castitatis species uidelicet, Virginitas. 152
                - Castitati oppositū uitiū, uidelicet
                  - Luxuria ī genere cōsiderata. 153
                  - Luxurię partes. 154
            - Partes potentiales seu uirtutes tēperantię adiūctę, tanquam secundariæ prīcipali,
              - Continētia, sub qua explicatur
                - Continentię uirtus. 155
                - Continentię oppositum uitiū, uidelicet Incontinētia. 156
              - Māsuetudo & Clementia, sub cuius titulo explicatur
                - Mansuetudinis & Clementię uirtus. 157
                - Māsuetudini oppositū uitium, uidelicet, Iracundia. 158
                - Clementię oppositum uitium, uidelicet Crudelitas. 159
              - Modestia.
                - Modestia in genere considerata. 160
                - Modestię species, sub quo titulo hęc tractātur,
                  - Humilitas. 161
                  - Humilitati contrariū malū, uidelicet
                    - Superbia in genere considerata. 162
                    - Per superbiā cōmissū primi hominis peccatū.
                      - Peccatum ipsum. 163
                      - Peccati primi hoīs pœna. 164
                      - Tentatio, qua ad peccādum fuit inductus primus homo. 165
                  - Studium laudabile. 166
                  - Studio laudabili, opposita curiositas. 167
                  - Modestia
                    - Quatenus est in uerbis uel factis. 168
                    - Quatenus est in exteriori apparatu, & ornatu corporis. 169
        - 3. Pręcepta Temperantię. 170
          - Qua quęstione terminatur uniuersis uirtutum uitiorumque tractatus,
  - Quędā speciatim ad homines certæ alicuius conditionis pertinent: Sub quo titulo B. Thomas explicat
    - Gratias gratis datas, Quarum aliæ pertinent ad
      - Cognitionem: Cuiusmodi est prophetia: sub cuius titulo agitur de
        - Essentia prophetiæ. 171
        - Causa prophetiæ. 172
        - Modo prophetiæ. 173
        - Diuisione prophetiæ. 174
        - Raptu. 175
      - Locutionem: Cuiusmodi sunt,
        - Gratia linguarum. 176
        - Gratia sermonis. 177
      - Operationem: Cuiusmodi est gratia miraculorum. 178
    - Vitæ genera. Vbi agitur de
      - Diuisione uitæ in actiuam & contemplatiuam. 179
      - Vita
        - contemplatiua. 180
        - actiua. 181
      - Comparatione uitę actiuę & contemplatiuę inter se. 182
    - Varios hominū status & officia; ubi agitur
      - De uarijs hominum statibus & officijs in genere. 183
      - Speciatim de statu perfectorum, uidelicet de ijs q̄ pertinent ad statum
        - Perfectionis in genere. 184
        - Episcoporum. 185
        - Religiosorū seu monachorū, ubi agitur de
          - His, in quibus pręcipue consistit religionis status. 186
          - His quę ad religiosos ptinent, uel q̄ à religiosis licite laudabiliterq; fiūt. 187
          - Distinctione religionum. 188
          - Ingressu religionis. 189

FINIS.

()

M D LXXXVI.

D.I.X.M.